

సంపద

ಸಂವಾದ

ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸಂಕಲನ

- ನಮ್ಮ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಬದುಕಿನ ಸ್ಪಂದನಕ್ಕೆ
- ವಸ್ತುನಿಷ್ಟ ಸತ್ಯದ ಆವಿಷ್ಕಾರಕ್ಕೆ

ಸಂಪಾದಕರು :

ಡಿ. ಎಸ್. ನಾಗಭೂಷಣ
ರಾಘವೇಂದ್ರ ಪಾಟೀಲ
ಸ. ಉಷಾ

ಮುಖ ಪುಟದ ಚಿತ್ರ: ಶಂಕರ ಪಾಟೀಲ

○ ಆಜೀವ ಸದಸ್ಯತ್ವ	ರೂ.	**300–00**	(ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗೆ)
	ರೂ.	**500–00**	(ಸಂಸ್ಥೆ/ಗ್ರಂಥಾಲಯಗಳಿಗೆ)
○ ವಾರ್ಷಿಕ ಚಂದಾ	ರೂ.	**30–00**	(ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗೆ)
	ರೂ.	**50–00**	(ಸಂಸ್ಥೆ/ಗ್ರಂಥಾಲಯಗಳಿಗೆ)

(ಅಂಚೆ ಮೂಲಕ ಚಂದಾ ಕಳುಹಿಸುವವರು ಎಂ.ಓ. ಅಥವಾ ಡಿ.ಡಿ. ಮೂಲಕ ಮಾತ್ರ ಕಳುಹಿಸಬೇಕು. ಆಜೀವ ಚಂದಾವನ್ನು ಒಂದು ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ತಲಾ ನೂರು ರೂಪಾಯಿಗಳ ಮೂರು/ಐದು ಕಂತುಗಳಲ್ಲಿ ಕೊಡಬಹುದಾಗಿದೆ)

ಮುದ್ರಣ, ಪ್ರಕಾಶನ ಹಾಗೂ ಸಂಪಾದನೆ:

ಸಂವಾದ ಪ್ರಕಾಶನ, ಮಲ್ಲಾಡಿಹಳ್ಳಿ ಅಂಚೆ-577 531, ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆ
–ಇವರಿಗಾಗಿ.

ಮುದ್ರಕರು:
ನ್ಯಾಷನಲ್ ಪ್ರೆಸ್, ಹಾಸನ.

ಸೂಚನೆ: ಈ ಸಂಚಿಕೆಯೊಂದಿಗೆ ನಮ್ಮ ಅನೇಕ ಓದುಗರ ಚಂದಾ ಮುಗಿದಿದೆ. ದಯವಿಟ್ಟು ಕೂಡಲೇ ಚಂದಾ ಕಳುಹಿಸಿ ಸಹಕರಿಸಿ. —ಸಂ.

ಸಂವಾದ

೨೦

ಾದ ಪ್ರಕಾಶನ ಮಲ್ಲಾಡಿಹಳ್ಳಿ - ೫೭೭ ೫೩೧ ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆ

ಈ ಸಂಚಿಕೆಯ ಲೇಖಕರು :

- **ಎಸ್. ಮಂಜುನಾಥ್,**
  15ನೇ ಕ್ರಾಸ್, ಬಸವೇಶ್ವರ ಬ್ಲಾಕ್, ಕೆ.ಆರ್. ನಗರ – 571602 (ಮೈಸೂರು ಜಿಲ್ಲೆ)
- **ಡಾ|| ಕೆ. ವಿ. ನಾರಾಯಣ,**
  ಅಧ್ಯಾಪಕರು, ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಕೇಂದ್ರ, ಜ್ಞಾನ ಭಾರತಿ, ಬೆಂಗಳೂರು–560056
- **ಚಂದ್ರಶೇಖರ ನಂಗಲಿ,**
  ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಾಪಕರು, ಸರ್ಕಾರಿ ಮಹಿಳಾ ಕಾಲೇಜು, ಕೋಲಾರ
- **ಎಚ್. ಎಸ್. ರಾಘವೇಂದ್ರರಾವ್,**
  7. "ಶ್ರೀಮಾತಾ", 15ನೇ ಕ್ರಾಸ್, 5ನೇ ಹಂತ, ಜೆ. ಪಿ. ನಗರ. ಬೆಂಗಳೂರು–560 078
- **ಡಾ|| ಬಸವರಾಜ ಕಲ್ಗುಡಿ,**
  ಅಧ್ಯಾಪಕರು, ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಕೇಂದ್ರ, ಜ್ಞಾನ ಭಾರತಿ, ಬೆಂಗಳೂರು-560 056
- **ಡಾ|| ಎಚ್. ಎಸ್. ವೆಂಕಟೇಶಮೂರ್ತಿ,**
  859. 14ನೇ ಕ್ರಾಸ್, 18ನೇ ಮೇನ್, ಬನಶಂಕರಿ 2ನೇ ಹಂತ, ಬೆಂಗಳೂರು–560 070
- **ಮಲ್ಲು ಸಿ. ಕೊತ್ನೂರ್,**
  ರೂಂ. ನಂ. 51, ಗೌತಮ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ನಿಲಯ, ಮಾನಸ ಗಂಗೋತ್ರಿ, ಮೈಸೂರು-6
- **ಶಂಕರ ಕಟಗಿ,**
  ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಅಧ್ಯಾಪಕರು, ಸರ್ಕಾರಿ ಪದವಿ ಪೂರ್ವ ಕಾಲೇಜು, ಗುಡಿಗೇರಿ–581 107
  ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆ
- **ಸ. ಉಷಾ,**
  ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಾಪಕರು, ಹೊಯ್ಸಳೇಶ್ವರ ಕಾಲೇಜು, ಅರಸೀಕೆರೆ-573 103. ಹಾಸನ ಜಿಲ್ಲೆ
- **ರಾಘವೇಂದ್ರ ಪಾಟೀಲ,**
  ಜೀವಶಾಸ್ತ್ರ ಅಧ್ಯಾಪಕರು, ಪದವಿ ಪೂರ್ವ ಕಾಲೇಜು. ಮಲ್ಲಾಡಿಹಳ್ಳಿ–577 531
  ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆ
- **ಆನಂದ ಕಂದ** (ದಿವಂಗತ ಡಾ|| ಬೆಟಗೇರಿ ಕೃಷ್ಣಶರ್ಮರು)
- **ಡಾ|| ಬಸವರಾಜ ಸಬರದ,**
  ಅಧ್ಯಾಪಕರು, ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಕೇಂದ್ರ, ಗುಲ್ಬರ್ಗಾ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ,
  ಗುಲಬರ್ಗಾ–585 108
- **ಎ. ಆರ್. ನಾಗಭೂಷಣ,**
  1235. ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿಪುರಂ. ಮೈಸೂರು-570 004
- **ಆನಂದ ಝುಂಝುರವಾಡ,**
  ಮುನ್ಸಿಫ್ ನ್ಯಾಯಾಲಯ, ಬನಹಟ್ಟಿ, ಜಮಖಂಡಿ ತಾ|| ಬಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆ
- **ಜಿ. ಪಿ. ಬಸವರಾಜು,**
  ಎಲ್‌ಐಜಿ–1/8. ಇ/ಎಫ್ ಬ್ಲಾಕ್, ರಾಮಕೃಷ್ಣನಗರ, ಮೈಸೂರು–570 023

ಸುಮ್ಮನಿರುವ ಸುಮ್ಮಾನ:

ತಾವೊ ಪದ್ಯಗಳು

ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ: ಎಸ್. ಮಂಜುನಾಥ್

ಲಾವೋತ್ಸೆ

1. ನೀರಂತೆ ನೆಳಲಂತೆ

ನೀರಂತಿರುವುದು ನೆಳಲಂತಿರುವುದು
ಎಲ್ಲ ವಸ್ತುಗಳ ತಿರುಳಂತಿರುವುದು
ಎಲ್ಲ ಹುಟ್ಟುಗಳ ಬಸಿರಂತಿರುವುದು
ನೆಳಲಂತಿರುವುದು ನೀರಂತಿರುವುದು
ನೀರೊಳಗಿನ ನೆಳಲಂತಿರುವುದು
ಓ ಕಾಣುವುದು ಕಾಣೆಯಾಗುವುದು
ಕಣ್ಣಿಗಿಂತಲು ದಿಟವೆನಿಸುವುದು
ತನ್ನಿಂದ ತಾನು ತಿಳಿಯುತ್ತಿರುವುದು

2. ಹಿರಿಮೆ

ತೋಳು ತೊಡೆ ತಟ್ಟಿ ಘೀಳಿಡುವವ ಜಟ್ಟಿಯೇ
ಕ್ರೋಧ ತಳೆದು ಕತ್ತಿ ತಿರುಗಿಸುವವ ಯೋಧನೇ
ಜಗದೇಕವೀರ ಬೀದಿ ಜಗಳಕ್ಕೆ ನಿಲ್ಲುವನೆ
ಲೋಕನಾಯಕ ತಾ ಮಿಗಿಲೆಂದೆಣಿಸುವನೆ

ಇದಿರು ಹಾಯದೆ ಮೀರಿ ನಿಲ್ಲುವ ವರಸೆ ಇದು
ಪರರ ಪರಿಶ್ರಮವ ಸಫಲಗೊಳಿಸುವ ಕೌಶಲವು
ಇರವಿನ ಕೋಡುಗಲ್ಲನ್ನೇರಿ ಅರಳುವ ಪವಾಡವು
ಆಕಾಶ ಭಿತ್ತಿಗೆ ಹೆಗಲೆಣೆಯೆನಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು.

3. ಬೆಳಕಿನ ಸೂರೆ

ಇಟ್ಟ ಹೆಜ್ಜೆಯ ಅಳಿಸಿ ಓಡುವವ ಓಟಗಾರ
ನುಡಿದು ಮಾತಿನ ಕುರುಹು ಉಳಿಸದವ ಮಾತುಗಾರ
ಅಗಳಿಯಿರದೇ ಮುಚ್ಚಿದ ಬಾಗಿಲ ತೆರೆಯಲಾಗದು
ಹಗ್ಗವಿರದೇ ಹಾಕಿದ ಕುಣಿಕೆ ಬಿಚ್ಚಲಾಗದು

ಸಜ್ಜನ ಕೇಡಿಗನ ಗುರು
ಕೇಡಿಗ ಕುಂಬಾರನ ಮಣ್ಣು
ಶಿಷ್ಯ ಗುರುವಿಗೆ ಮಣಿಯಬೇಕು
ಗುರು ಶಿಷ್ಯನನು ಆದರಿಸಬೇಕು
ಈರ್ವರೂ ಸೇರಿ ಸೂರೆ ಮಾಡಬೇಕು
ಸ್ವರ್ಗದ ಬೆಳಕು !

4. ಜೀವರಕ್ಷಣೆ ಕುರಿತು

ಜೀವದೊಡಲಿಂದ
ಹುಟ್ಟುವುದು
ಸಾವು

ಜೀವಕಾರಣವೀ
ಶರೀರ
ಸಾವಿಗು ಉಪಕರಣ

ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಅದು ಬೆಳೆಯುವುದು
ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಅದು ಸವೆಯುವುದು

ಜೀವರಕ್ಷಣೆ ಬಲ್ಲವನಿಗೆ ಸಾವಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವರು

ಹುಲಿಯಾಗಲೀ ಕಾಟಿಯಾಗಲೀ ಅವನನ್ನು ಅಡ್ಡ ಹಾಕವು
ಕದನದಲ್ಲೂ ಶಸ್ತ್ರಗಳು ತಾಕವು
ಕಾಡೆಮ್ಮೆ ಕೋಡೂರಲೆಲ್ಲೂ ತಾವಿಲ್ಲ

ಹುಲಿಗೆ ನಖವೂರಲೆಲ್ಲೂ ತಾವಿಲ್ಲ
ಶಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಮೊನೆಯೂರಲೆಲ್ಲೂ ತಾವಿಲ್ಲ
ಅವನಿಗೆ ಸಾವಿನ ವಲಯವೇ ಇಲ್ಲ

೫. ತಾವೋ ಖಡ್ಗ

ತಾವೋ ಶೂನ್ಯದ ಖಡ್ಗ
ಯಾರನ್ನೂ ಹೊಡೆಯದು
ಹಿಡಿದವನ ತಲೆ ಕಡಿಯದು

ಸೈನ್ಯ ಬೀಡು ಬಿಟ್ಟಲ್ಲಿ
ಮುಳ್ಳು ಕಳ್ಳಿಗಳಷ್ಟೇ ಬೆಳೆಯುವುವು
ದಂಡು ಮೆಟ್ಟಿದ ನೆಲದಲ್ಲಿ
ಸುಗ್ಗಿ ಕುಗ್ಗುವುದು

ಶೂನ್ಯವನು ಹಿಡಿದು ಜೋಗಿ
ಶಸ್ತ್ರವನು ಗೆಲ್ಲುವನು
ಕದನವನು ನಿಲ್ಲಿಸುವನು.

6. ನಿಜ ಶೃಂಗಾರ

ನಿಜಕ್ಕೆ ಶೃಂಗಾರದ ಹಂಗಿಲ್ಲ
ಒಳಿತಿಗೆ ತರ್ಕದ ಹಂಗಿಲ್ಲ
ಅರಿವಿಗೆ ಜ್ಞಾನದ ಹಂಗಿಲ್ಲ

ಶೂನ್ಯ ಜೋಗಿಯ ನಿಧಿ
ಅದು ಸವೆಯದ ಸಂಪತ್ತು
ಹಾಗಾಗಿ ಜೋಗಿ ನಿತ್ಯ ಸಿರಿವಂತ
ತಾವೋ ದಣಿಯದ ದಾತಾರ.

ಚುವಾಂಗ್ ತ್ಸೆ

1. ಬುದ್ಧಿಮಂದ ಹಕ್ಕಿ

ಬುದ್ಧಿಮಂದ ಎಂಬ ಹಕ್ಕಿ
ಹಾರದು ಎತ್ತರ
ಕುಪ್ಪಳಿಸುವುದೊಂದಷ್ಟು ದೂರ
ಮುದುಡಿ
ಸೇರುವುದು ಜೊತೆಗಾರರ
ಮುನ್ನಡೆವಾಗ ಮೊದಲಾಗದು
ಕಡೆಯಾದಾಗಿ ಹಿಂದುಳಿಯದು
ಮಿಕ್ಕ ಹಕ್ಕಿಗಳಿಗೆ ಬಿಟ್ಟು
ತಾನು ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಉಣ್ಣುವುದು
ಬಹುಕಾಲ ಬಾಳುವುದು
ಅದರ ಸಂತತಿ
ಎಂದಿಗೂ ಅಳಿಯದು.

2. ನೆರಳುಗಳು

ಹೊರನೆರಳು ಒಳನೆರಳಿಗೆ:

ನಿಲ್ಲುತೀಯ ಒಂದು ಚಣ
ಓಡುತೀಯ ಮರು ಚಣ
ಒಂದು ಚಣ ಕೂರುತೀಯ
ನಿಲ್ಲುತೀಯ ಮರು ಚಣ
ಯಾಕಯ್ಯ ಈ ತಲ್ಲಣ?

ಒಳ ನೆರಳು:

ಬಹುಶಃ ನಾನು ಯಾರದೋ ದಾಸ
ಆ ಯಾರೋ ಮತ್ಯಾರದೋ ದಾಸ
ಹಾವು ಹರಿದಂತೆ ಹಾವಿನ ಮೂಳೆ
ಹೆಣ್ಣು ನಡೆದಂತೆ ಅವಳ ಪೃಷ್ಠ
ನಿಲ್ಲುತೇನೆ ಕೂರುತೇನೆ
ಯಾಕೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ ನನಗೇನೆ !

3. ಕುಡಿ

ಕುಡಿಯಯ್ಯಾ ಕುಡಿ
ಕುಡಿತ ಬಹಳ ಒಳ್ಳೆಯದು
ಅಂದು ನಾನು ಕುಡಿದಿದ್ದೆ
ಗಾಡಿಯಿಂದ ಉರುಳಿಬಿದ್ದೆ
ದಿಂಡಿನಂತೆ ಉರುಳಿಬಿದ್ದೆ
ಮಂಡಿ ಕೊಂಚ ತರಚಿತಲ್ಲದೆ
ಮೂಳೆ ಗೀಳೆ ಮುರಿಯಲಿಲ್ಲ
ಕುಡಿತ ಎಷ್ಟು ಒಳ್ಳೆಯದು !
ಜೀವದ ಇಡಿಗಾಳನ್ನು
ಹುಟ್ಟು ಸಾವು ಚಿಂತೆ ಭೀತಿ
ಏನೊಂದೂ ಒಡೆಯದು
ಸೆರೆ ಕುಡಿದೇ ಇಂತಾದರೆ
ಸಹಜ ಕುಡಿದು ಇನ್ನೆಂತೋ !
ಕುಡಿ ಕುಡಿ ಕುಡಿ.

ಬೇಂದ್ರೆಯವರ 'ತುತ್ತಿನ ಚೀಲ'

ಒಂದು ವಿಮರ್ಶಾ ಕಮ್ಮಟ

ಕೆ. ವಿ. ನಾರಾಯಣ: ವಿಮರ್ಶೆ ಅಂದರೆ ಏನು ಅನ್ನೋದನ್ನ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ವಿವರಿಸೋದು ಬಹಳ ಕಷ್ಟದ ಕೆಲಸ. ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಯೊಂದನ್ನು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳೋದು, ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಂಡದ್ದನ್ನು ವಿವರಿಸೋದು, ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ವಿಮರ್ಶೆಯ ಕೆಲಸ. ಇದು ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಅಂಗಗಳ ಜೊತೆನೂ ಕೂಡಾ ಸಂಬಂಧವನ್ನ ಪಡೆದುಕೊಳ್ತಾ ಇರ್ತದೆ. ಈ ವಿಮರ್ಶೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಯನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳೋವಾಗ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವಿಧಾನಗಳಿರೋದು ಕೂಡಾ ಸಾಧ್ಯ. ಹೀಗೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವಿಧಾನಗಳಿವೆ ಅಂದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಅವು ಒಂದಕ್ಕೆ ಇನ್ನೊಂದು ವಿರೋಧಿಗಳಾಗಿರ್ತವೆ ಅಂತಲೂ ಅಲ್ಲ. ಅವು ಒಂದು ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರೀತಿಯಿಂದ ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು ಅನ್ನೋದನ್ನ ತೋರಿಸಿಕೊಡ್ತಾನೂ ಇರಬಹುದು. ಈ ನೆಲೆಯಿಂದ ನಾವು ಇವತ್ತು ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಪ್ರಯೋಗವನ್ನ ಮಾಡ್ತಾ ಇದೀವಿ. ಅದು ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಒಂದು ಕವಿತೆಯನ್ನು ತಗೊಂಡು ನಾವು ನಾಲ್ಕು ಜನ ಮಿತ್ರರು ಆ ಕವಿತೆಯನ್ನ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳೋ ಒಂದು ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡ್ತೇವೆ. ನಾವು ಆರಿಸಿಕೊಂಡಿರೋ ಕವನ ಸುಮಾರು 1928ರಲ್ಲಿ ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ಬರೆದು ಪ್ರಕಟಿಸಿದಂತಹ 'ತುತ್ತಿನ ಚೀಲ' ಅನ್ನುವ ಕವಿತೆ. ಇದು ಅವರ "ಗರಿ" ಕವನ ಸಂಕಲನದಲ್ಲಿ ಇದೆ:

ಅನ್ನಬ್ರಹ್ಮದ
ದೇಗುಲದಲ್ಲಿ
ಬೆಳಗೂ ಬೈಗೂ
ಛಿಟಿ ಛಿಟಿ ಬೆಂಕಿ
ದೊಂಬರ ಪೂಜೆಯು,
ಕಾಗೆಯ ಮಂತ್ರ,
ಗಾಳಿಯ ಎಡೆಯು,

ಬೊಬ್ಬೆಯು ಗಂಟೆ—
ಅನ್ನಬ್ರಹ್ಮದ
ದೇಗುಲದಲ್ಲಿ!

ನಾದಬ್ರಹ್ಮದ
ಕಗ್ಗವಿಯಲ್ಲಿ
ಮೌನದ ವೀಣೆಗೆ
ಕರುಳಿನ ತಂತಿ,
ಮಿಡಿದೂ ಮಿಡಿದೂ
ಮುರಿದವು ಬೆರಳು.
ಮಿಡುಕೀ ಮಿಡುಕೀ
ನೊಂದಿತು ಎದೆಯು—
ನಾದಬ್ರಹ್ಮದ
ಕಗ್ಗವಿಯಲ್ಲಿ!

ಶಬ್ದಬ್ರಹ್ಮದ
ಗುಮ್ಮಟದಲ್ಲಿ
ಹಗಲೂ ಇರುಳೂ
ವೇದದ ವಾದ,
ಪಾಪಪುಣ್ಯಗಳ
ಜಾಳಿಗೆಯಲ್ಲಿ
ನೇತಿದೆ ಜೋತಿದೆ
ಜೀವದ ಜೇಡ—
ಶಬ್ದಬ್ರಹ್ಮದ
ಗುಮ್ಮಟದಲ್ಲಿ!

ದೈವವುಳ್ಳವರಿಗೆ
ದಯವೇ ಇಲ್ಲ!
ತಿತ್ತಿರೆ ತುಂಬಿದೆ

ಮಾರ್ಚ್–ಏಪ್ರಿಲ್ ೧೯೯೧/೯

ಕೂಳಿನ ಕೋಟಿ !
ಬಿಡುಗಣ್ಣವರಿಗೆ
ಕಾಣುವದಿಲ್ಲ
ಅಮೃತ ತೇಗಿನ
ಮದವಂತಹದು !
ಹಸಿದವ ಬಲ್ಲ
ಹಸಿವೆಯ ಶೂಲಿ !

ಶಿವಾ ಶಿವಾ ಹೇ..
ಶಿವ ಮಾದೇವಾ !
ಅತ್ತಿತು ಕೂಗಿತು
ಚೀರಿತು ಜೀವ ;
ಬಾಯಂಗಳದಲಿ
ಹುಟ್ಟಿದ ಮಾತು
ಮುಗಿಲಿನ ಕಿವಿಯನು
ಮುಟ್ಟಲೆ ಇಲ್ಲ ;
ಹಾಡುವ ಸಭೆಯಲಿ
ನರಳುವದುಂಟೆ ?

ಕಿಕ್ಕಿರಿ ತುಂಬಿದೆ.
ಭೂಮಿಯ ಕಣಜ
ಕಕ್ಕಸಬಡುತಿದೆ
ಬೊಕ್ಕಸದೊಡಲು
ಬಾಳಿಗಿಂತಲೂ
ಕೂಳೇ ಮೇಲೊ ?
ಬರಿದೋ ಬರಿದು
ತೆರವೋ ತೆರವೂ
ಬಡವರ ಬಗ್ಗರ
ತುತ್ತಿನ ಚೀಲಾ.

ದೇವರದೊಂದು
ಗೋರಿಯು ಕಟ್ಟಿ,
ಧರ್ಮದ ಧೂಪಕೆ
ಬೆಂಕಿಯನಿಕ್ಕಿ,
ಗಣಗಣ ಬಾರಿಸಿ
ಪ್ರಾಣದ ಗಂಟೆಯ,
ಸಾವಿನ ನೋವಿಗೆ
ಕಲಮಲವೆದ್ದು
ನೆಲವನ್ನೆಲ್ಲಾ
ತುತ್ತುವೆನೆಂದು
ಗದರುತ್ತಿಹುದು
ಗರ್ಜಿಸುತಿಹುದು
ಬಡವರ ಬಗ್ಗರ
ತುತ್ತಿನ ಚೀಲದ
ಒಳಗಿನ ಒಳಗಿನ
ಒಳದನಿಯೊಂದು !

ಈಗ ಈ ಕವಿತೆಯನ್ನ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ನನ್ನ ಮೂರು ಜನ ಮಿತ್ರರು ಇಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಮೂರು ಜನ ಮಿತ್ರರು ಕೂಡಾ ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾದ ವಿಮರ್ಶಾ ಮಾನದಂಡಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ಈ ಕವಿತೆಯನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ಮಾಡ್ತಾರೆ. ಮೊದಲು ಭಾರತೀಯ ಕಾವ್ಯಮೀಮಾಂಸೆಯ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದಿಂದ ಈ ಕವಿತೆಯನ್ನ ಹೇಗೆ ನೋಡಬಹುದೂಂತ ಅನ್ನೋದನ್ನ ನಂಗಲಿಯವರೇ ನೀವು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೇಳೋದಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯಾನಾ ?

ಚಂದ್ರಶೇಖರ ನಂಗಲಿ: ನಮ್ಮ ಕಾವ್ಯ ಮೀಮಾಂಸೆನಲ್ಲಿ ಅರ್ಥ ವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನ ವಿವರಿಸ್ತಾ ಅಭಿದ, ಲಕ್ಷಣ, ವ್ಯಂಜನಾವೃತ್ತಿ ಅಂತ ಹೇಳ್ತಾರೆ. ಈ 'ತುತ್ತಿನ ಚೀಲ' ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಲ್ಲೇ ಲಕ್ಷಣಾವೃತ್ತಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತೆ. ಹಾಗಂದ್ರೆ ಅದರ ವಾಚ್ಯಾರ್ಥ ಅನ್ನದ ಜೋಳಿಗೆ ಅಂತ. ಆದರೆ ಅನ್ನದ ಜೋಳಿಗೆ ಅನ್ನೋ ವಾಚ್ಯಾರ್ಥದಲ್ಲೇ ನಾವು ವಿರಮಿಸೋ ಹಾಗಿಲ್ಲ. ಅದರ ಲಕ್ಷ್ಯಾರ್ಥ ಹೊಟ್ಟೆ ಅಂತ. ಇಂತಹ ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಅತ್ಯವಶ್ಯಕವಾದದ್ದು ಅನ್ನ. ಇದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಗೊತ್ತಿದೆ. ಆದರೆ ಬಡತನ, ಬರಗಾಲಗಳು ಸೃಷ್ಟಿಯಾದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಅನ್ನದ ಕೊರತೆಯನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಹಾಕಲು ಯತ್ನಿಸಿ

ದವರು ವೇದಾಂತದ ಕುಯುಕ್ತಿಯನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ 'ಅನ್ನ ಬ್ರಹ್ಮ', 'ನಾದ ಬ್ರಹ್ಮ', 'ಶಬ್ದ ಬ್ರಹ್ಮ'ಗಳೆಂಬ ಗಾಂಭೀರ್ಯದ ಮುಖವಾಡ ತೊಟ್ಟು ಹಸಿದ ಜನತೆಗೆ ತತ್ವ ಜ್ಞಾನದ ವಿಷಪ್ರಾಶನ ಮಾಡಿಸುತ್ತಾ ಬಂದಿರುವ ಸತ್ಯವನ್ನು ಕವಿ ಬೇಂದ್ರೆ 'ತುತ್ತಿನ ಚೀಲ'ದಲ್ಲಿ ಗುಣೀಭೂತ ವ್ಯಂಗ್ಯದ ಮೂಲಕ ಅನಾವರಣಗೊಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಗುಣೀಭೂತ ವ್ಯಂಗ್ಯ ಅನ್ನುವ ಪರಿಭಾಷೆಯನ್ನು ಶಬ್ದಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಪೋಷಣೆ ಪಡೆಯುವ ವ್ಯಂಗ್ಯಾರ್ಥ ಅನ್ನುವ ಕಾವ್ಯ ಮೀಮಾಂಸೆಯ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ಗುಣಾತ್ಮಕ ವ್ಯಂಗ್ಯ-Positive Irony-ಎಂಬ ಹೊಸ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದಿಂದಲೂ ವಿವರಿಸೋದಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಪಡ್ತೀನಿ.

ಇಲ್ಲಿ ಅನ್ನಬ್ರಹ್ಮ, ನಾದಬ್ರಹ್ಮ, ಶಬ್ದಬ್ರಹ್ಮ-ಇವುಗಳನ್ನ ವಿವರಿಸ್ತಾ ಬೇಂದ್ರೆ ಯವರು ಕೆಲವು ಪರಿಚಿತವಾಗಿರತಕ್ಕಂತಹ ಜನಪ್ರಿಯ ಪದಗಳನ್ನ ಕೊಡ್ತಾರೆ. ನೋಡಿ –ಪೂಜೆ, ಮಂತ್ರ, ಎಡೆ, ಘಂಟೆ, ವೀಣೆ, ತಂತಿ, ಮಿಡಿವ ಬೆರಳು, ತುಡಿವ ಎದೆ, ವೇದದ ವಾದ, ಪಾಪ–ಪುಣ್ಯಗಳ ಜಾಳಿಗೆ ಹೀಗೆ. ಇಂತಹ ಜನಪ್ರಿಯವಾದ ಪರಿಚಿತ ಪದಗಳನ್ನು ಕೊಡ್ತಾನೇ ಅವುಗಳ ನಿಜಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಮರೆಮಾಡಿ, ಅದರ ಮೂಲಕ ಸಮಾಸತ್ಯ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಇನ್ನೊಂದು ನಮಗೆ ನೆನಪಿಗೆ ಬರೋ ಹಾಗೆ ಮಾಡ್ತಾರೆ. ನೋಡಿ ಅದನ್ನ ಈ ರೀತಿ ವಿವರಿಸಬಹುದೂಂತ ಕಾಣುತ್ತೆ: ಡೊಂಬರ ಪೂಜೆ, ಕಾಗೆಯ ಮಂತ್ರ, ಗಾಳಿಯ ಎಡೆ, ಬೊಬ್ಬೆಯ ಘಂಟೆ, ಮೌನದ ವೀಣೆ, ಕರುಳಿನ ತಂತಿ, ಹೀಗೆ. ಇಲ್ಲಿ ಈ ಸಮಾಸತ್ಯ ಮಾರ್ಗದ ಮೂಲಕ ಹೇಳ್ತಾ ಇರ ತಕ್ಕಂತಹ ಈ ವಿಚಾರಗಳಿವೆಯಲ್ಲಾ ಇದು, ನಾನು ಆಗಲೇ ಹೇಳಿದೆ–ಗುಣೀಭೂತ ವ್ಯಂಗ್ಯ ಅಂತ. ಅಂದ್ರೆ ಇದು ಶಬ್ದಶಕ್ತಿಯ ಮೂಲಕ ಪ್ರಕಟಗೊಳ್ಳೋ ವ್ಯಂಗ್ಯಾರ್ಥ. ಇಲ್ಲಿ ವಾಚ್ಯಾರ್ಥ, ವ್ಯಂಗ್ಯಾರ್ಥಗಳೆರಡೂ ಕೂಡ ಸಾರ್ಥಕವಾಗಿರತಕ್ಕಂತಹ ಬಗೆಯನ್ನ ಗಮನಿಸಬೇಕು. ಆಮೇಲೆ ಇಡೀ ಮಾನವ ಸಮುದಾಯವನ್ನ ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವ ಜೀವಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ 'ಜೀವದ ಜೇಡ' ಅಂತ ಬೇಂದ್ರೆ ಕರೀತಾರೆ. ಭಾರತೀಯ ಕಾವ್ಯ ಮೀಮಾಂಸೆಯ ಪರಿಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳೋದಾದ್ರೆ, ಇದು ತಿರ್ಯಗ್ ಆಲಂಭನ. ಅಂದ್ರೆ ಈ ಮನುಷ್ಯ ಜಗತ್ತಿನ ವಿವರಗಳನ್ನು ಪಶು, ಪಕ್ಷಿ, ಕೀಟ–ಇವುಗಳ ಮೂಲಕ ಹೇಳುವ ಬಗೆ. ಇದು ಕೂಡಾ ಇಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣಾಂತ ನಾನು ತಿಳ್ಕೊಂಡಿ ದೀನಿ. ಏಕೇಂದ್ರೆ ಬಹಳ ಕ್ಷುದ್ರವಾದ ಜೀವನವನ್ನ ನಡೆಸ್ತಿರೋ, ಹಸಿವಿನಿಂದ ಕಂಗೆಟ್ಟು ನರಳ್ತಾ ಇರೋ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಇದೊಂದು ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾದ ವಿನ್ಯಾಸ ವಾಗಿದೇಂತ ನನ್ನ ಭಾವನೆ.

ಹೀಗೆ ಬೇಂದ್ರೆ ಮುಂದುವರೀತಾ, ವೈದ್ಯಶ್ಯ, ವೈರುಧ್ಯಗಳ ಮೂಲಕ ಇದೆ ಎನ್ನಬಹುದಾದ ಭೌತಿಕ ಸಂಪತ್ತಿನ ವಿವರಗಳನ್ನ ನೀಡುತ್ತಲೇ ಇಲ್ಲವಾಗುವ ಹೃದಯ

ದಾರಿದ್ರ್ಯದ ವಿವರಗಳನ್ನ ಕೊಟ್ಟರೋದು ಮನುಷ್ಯ ಸಮಾಜದ ವಿಕೃತಿಗೊಂದು ಸೂಚನೆಯಾಗುತ್ತೆ. ಇದನ್ನ ಕಾವ್ಯ ಮೀಮಾಂಸೆಯ ಪರಿಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ 'ವಿಪರೀತ ಲಕ್ಷಣ' ಅಂತ ಕರೀತಾರೆ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ 'ಹಸಿವೆಯ ಶೂಲಿ' ಅಂತನ್ನೋ ಮಾತು ಇಲ್ಲಿ ಅಕಾರಾಂತವಾದ ಪದದ ಬಳಕೆ ಇಲ್ಲದೆ, ಇಕಾರಾಂತವಾಗಿರೋದು ಬಹಳ ಉಚಿತ ಅಂತ ನನಗನ್ನಿಸ್ತದೆ.

ಕೆ.ವಿ.ನಾ.: ಶೂಲಿ ಅನ್ನೋ ಪದದ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಳ್ತಾ ಇದೀರಾ ನೀವು ?

ನಂಗಲಿ: ಹೌದು. ಏಕೆಂದ್ರೆ ಇಲ್ಲಿ ಶ್ಲೇಷೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಮೂರು ಅರ್ಥಗಳನ್ನ ನಾವು ಹೇಳಬಹುದು. ಮೊದಲನೆಯದಾಗಿ ತ್ರಿಶೂಲ. ಬಹಳ ಜನಪ್ರಿಯವಾದಂತ ಅರ್ಥ. ಇನ್ನೊಂದು ನೋವು. ಇನ್ನೊಂದು ಶೂಲಿ ಅಂದ್ರೆ ಶಿವ ಅಂತಾನೂ ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತೆ. ಇದು ಕೂಡಾ ಬಹಳ ಉಚಿತವಾದದ್ದೂಂತ ನಾನು ತಿಳ್ಕೊಂಡಿದ್ದೀನಿ. ಯಾಕೇಂದ್ರೆ, ಆರಂಭದಲ್ಲೇ ತಿರ್ಯಗ್ ಆಲಂಭನದ ಮೂಲಕ ಜೀವಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಒಂದು ಕ್ಷುದ್ರ ಕೀಟಕ್ಕೆ ಹೋಲಿಸಿ ಕ್ಷುದ್ರ ಬದುಕನ್ನು ಸಂಕೇತಿಸಿದಂತಹ ಬೇಂದ್ರೆ ಇಲ್ಲಿ ಆ ಜೀವಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಉನ್ನತೀಕರಿಸ್ತಾ ಅವನನ್ನು ಹಸಿವಿನ ಶಿವನಿಗೆ ಹೋಲಿಸ್ತಾ ಹೇಳಿರೋದು ಕೂಡಾ ಬಹಳ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣ. ಮುಂದೇನೆ ಇದೆ

'ಶಿವಾ ಶಿವಾ ಹೇ
ಶಿವ ಮಹಾದೇವಾ !

ಅನ್ನೋ ಮಾತು. ಅಂದ್ರೆ ಇಂತಹ ಹಸಿವೆಯ ಶೂಲ ಇದೆಯಲ್ಲಾ, ಅಥವಾ ಹಸಿವೆಯ ಶೂಲಿಗಳ ಪಡೆ ನುಗ್ಗಿ ಬರುತ್ತಲ್ಲಾ, ಈ ಹಸಿವೆಯ ಶೂಲಿಗಳ ಮೂಲಕ ಹಸಿದ ಜನಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಗಿರತಕ್ಕಂತಹ ವಿಲಯ ಶಕ್ತಿಯ ಸೂಚನೆಯನ್ನ, ಇನ್ನೂ ಒಂದು ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳೋದಾದ್ರೆ, 'ಬಡವರ ಬಗ್ಗರ ತುತ್ತಿನ ಚೀಲದ ಒಳಗಿನ ಒಳಗಿನ ಒಳದನಿಯೊಂದನ್ನ!' ಬೇಂದ್ರೆ ಈ ವ್ಯಂಗ್ಯಾರ್ಥ ಪ್ರತೀತಿಯ ಮೂಲಕ ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗೊಳಸಿದಾರೇಂತ ಅನ್ನಿಸುತ್ತೆ.

ಕೆ.ವಿ.ನಾ.: ಈಗ ಮಿತ್ರ ರಾಘವೇಂದ್ರರಾವ್ ಅವರು ಈ ಕವನವನ್ನು ಒಂದು ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ವಿಮರ್ಶೆಗೆ ಗುರಿಪಡಿಸ್ತಾರೆ.

ಎಚ್. ಎಸ್. ರಾಘವೇಂದ್ರರಾವ್: ಅನೇಕ ಬಾರಿ ಈ ಕವನವನ್ನು ಓದಿದ ಮೇಲೆ ನಾನು ಈ ವಿಮರ್ಶೆಗೆ ಕೊಡಬಹುದಾದ ಹೆಸರು 'ಯಾತನೆಯಿಂದ ಎಚ್ಚರದ ಕಡೆಗೆ' ಅಂತ. ಯಾಕೇಂತಂದ್ರೆ, ಒಂದು ಅನ್ಯಾಯಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾದ ಜನಸಮುದಾಯ ಕವನದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಸ್ಥಿತಿ–ನೋವನ್ನ ಅನುಭವಿಸುವ ಸ್ಥಿತಿ, ಆದರೆ ಆ

ನೋವಿಗೆ ಮಾತನ್ನು ಕೊಡಲಾಗದ, ಅದನ್ನ ಪ್ರತಿಭಟಿಸಲಾಗದ ಸ್ಥಿತಿ. ಆದರೆ ಕವನದ ಮುಕ್ತಾಯದ ವೇಳೆಗೆ ಅದು ಪ್ರತಿಭಟಿಸ್ತಾ ಇರೋದನ್ನ, ಘರ್ಜಿಸ್ತಾ ಇರೋರನ್ನ, ಚೀರ್ತಾ ಇರೋದನ್ನ, ನಾವು ನೋಡ್ತೀವಿ. ಈ ಸಂಗತಿ ನಮಗೆ ಏನು ಹೇಳ್ತಾ ಇದೆ ಅಂದ್ರೆ. ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಒಳ್ಳೆಯ ಕವನ ತಾನು ಪ್ರಾರಂಭವಾದಾಗ ಎಲ್ಲಿತ್ತೋ ಅಲ್ಲಿ ಮುಗಿದಾಗ ಇರೋದಿಲ್ಲ: ಕವನ ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಒಡ್ಡಿಕೊಳ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತೆ. ಇದು ಅನೇಕ ಓದುಗಳ ನಂತರ ವಿಮರ್ಶಕನಿಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟ ವಾಗುವ ಸಂಗತಿ.

ಈ ಪದ್ಯವನ್ನು ಮೊದಲು ಓದಿದಾಗ ನಮ್ಮ ಗಮನಕ್ಕೆ ನಾಲ್ಕು ಅಂಶಗಳು ಬರುತ್ವೆ. ಅನ್ನ, ನಾದ, ಶಬ್ದ–ಈ ಮೂರು ಶಬ್ದಗಳನ್ನ ಬ್ರಹ್ಮ ಅನ್ನುವ ಶಬ್ದದ ಜೊತೆ ಬೆರೆಸಿ ಅನ್ನಬ್ರಹ್ಮ, ನಾದಬ್ರಹ್ಮ, ಶಬ್ದಬ್ರಹ್ಮ ಅಂತ ಹೇಳಿರೋದು. ಎರಡನೆಯದಾಗಿ ಕವನದ ಮೊದಲಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಪೂಜೆಯ ಪ್ರತಿಮೆ ಅಥವಾ ಪೂಜೆಯ ಅಣಕದ ಪ್ರತಿಮೆ ಬರುತ್ತೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಕವನದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದು ಬಗೆಯ ಪೂಜೆಯ ಪ್ರತಿಮೆ ಬರುತ್ತೆ. ಹಾಗೇನೇ ಕವನದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ stanza ಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸ್ತಾ ಹೋದಾಗ ಒಟ್ಟು ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಸಮೃದ್ಧಿ ಒಂದು ಕಡೆ ಇದ್ದು, ಸಮೃದ್ಧಿ ಇದ್ದರೂ ಕೂಡಾ ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆ ಕೊರತೆ ಇರೋದನ್ನ ಹೇಳಿ, ಈ ಸಮೃದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಕೊರತೆ ಒಂದೇ ಕಡೆ ಇರೋದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಏನಿರಬಹುದು ಅನ್ನೋದನ್ನ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ಮಾಡೋ ಪ್ರಯತ್ನ ಇದೆ ಅಂತ ನಮಗೆಲ್ಲೋ ಅನ್ನಿಸುತ್ತೆ. ಹಾಗೇ ಕವನದಲ್ಲಿ, ಬಡವರು ದುಃಖಪಡ್ತಾ ಇರೋದು, ಆ ದುಃಖವನ್ನು ಹೋಗ ಲಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳೋದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡೋದು, ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ವಿಫಲವಾದಾಗ ಈ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ನಿಷ್ಪ್ರಯೋಜಕ ಎನ್ನುವ ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕೆ ಬರೋದು, ಕೊನೆಗೆ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗೆ ಬದಲಾಗಿ ನಾನೇ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲನಾದರೆ – ನಾನು ನನ್ನ ಈ ನೋವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿ ಕೊಳ್ಳೋಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟರೆ–ಚೆನ್ನ ಆಗಬಹುದೇನೋ ಅನ್ನೊ ಒಂದು ಆಶಾಭಾವನೆ ಯನ್ನು ನಾವು ಕವನದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ನೋಡ್ತೀವಿ. ಇದು ಸ್ಥೂಲವಾದ ತೀರ್ಮಾನಗಳು.

ಈಗ ಮತ್ತೆ ಪದ್ಯದ ಮೊದಲ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಬರೋಣ. ಇಲ್ಲಿ ಬೆಂಕಿ, ಗಂಟೆ, ನೈವೇದ್ಯ, ಮಂತ್ರ, ಪೂಜೆ ಇತ್ಯಾದಿ ಪೂಜೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ವಿಷಯಗಳೇನೇ–ನಂಗಲಿ ಯವರು ಈಗ ಹೇಳ್ತಾ ಇದ್ದ ಹಾಗೆ–ಬೊಬ್ಬೆ-ಘಂಟೆ ಅಲ್ಲ, ಬೊಬ್ಬೆ; ಈ ನೈವೇದ್ಯ, ಗಾಳಿ; ಈ ಮಂತ್ರ ಕಾಗೆಯ ಕೂಗಿನ ಹಾಗೆ ಅರ್ಥಹೀನ, ಇತ್ಯಾದಿ ಧ್ವನಿಗಳನ್ನು ಕೊಡುವ ವಿವರಗಳನ್ನ ನಾವು ನೋಡ್ತೀವಿ. ಆದರೆ ಎರಡನೇ ಭಾಗ ಹೆಚ್ಚು ಮುಖ್ಯ

ಪಾದದ್ದು ಅಂತ ನನಗನ್ನಿಸ್ತದೆ. ನೋಡಿ, ನಾದ ಅನ್ನೋದಕ್ಕೆ ಧ್ವನಿ ಇದೆ, ಆದರೆ ಅರ್ಥ ಇಲ್ಲ. ಶಬ್ದ ಅನ್ನೋದಕ್ಕೆ ಧ್ವನಿ ಇದೆ, ಅರ್ಥ ಕೂಡಾ ಇದೆ. ಎರಡನೇ ಭಾಗದಲ್ಲಿ 'ನಾದ ಬ್ರಹ್ಮದ ಕಗ್ಗವಿ' ಅನ್ನೋ ಮಾತು ಬರುತ್ತೆ. ಈ ನಾದಬ್ರಹ್ಮದ ಕಗ್ಗವಿಯಲ್ಲಿ ವೀಣೆಯ ಸಂಗೀತ ಆಗ್ತಾ ಇದೇಂತ ಅನ್ಕೊಂಡ್ರೆ, ಆದು ಮೌನ ವೀಣೆ ಅನ್ನೋ ಮಾತು ನಮ್ಮನ್ನು ತಕ್ಷಣ ತಡೆಯುತ್ತೆ; ಬೆರಳುಗಳ ಮಿಡಿಯುವಿಕೆ ಇದೆ, ಹೃದಯದ ಮಿಡುಕುವಿಕೆ ಇದೆ, ಆದರೆ ಇದಾವುದರಿಂದಲೂ ಕೂಡಾ ಸಂಗೀತ ಬರ್ತಾ ಇಲ್ಲ–ಅದು ಮೌನದ ವೀಣೆ; ಕರುಳಿನ ತಂತಿಗಳನ್ನೇ ಬಳಸಿಕೊಂಡರೂ ಕೂಡಾ ಮೌನದ ವೀಣೆ. ಹೇಗೆ ಬಡವರ ಸಿಟ್ಟು ಅಥವ ನೋವು ಮಾತನ್ನು ಪಡೆಯಲಾರದ ಒಂದು ಸನ್ನಿವೇಶ ಇದೆಯಲ್ಲ, ಅದನ್ನ ಕೆಲವು ಪದಗಳು ಹೇಳ್ತವೇಂತ ನಾನು ಅನ್ಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ.

ಅದರೆ ಮುಂದಿನ stanzaದಲ್ಲಿ ಈ ವಿವರಣೆಗೆ ಇನ್ನಷ್ಟು ವಿಶೇಷವಾದ ಅರ್ಥ ಬರುತ್ತೆ. ಈ ಗುಮ್ಮಟ ಅಥವಾ dome ಅನ್ನುವುದರ ಲಕ್ಷಣ ಏನೂಂತಂದ್ರೆ, ಅಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಶಬ್ದ ಮತ್ತೆ ಅವರ ಕಿವಿಗಳಿಗೇ ಕೇಳಿಸ್ತಾ ಇರುತ್ತೆ ; ಹೊರಗಿನ ಶಬ್ದ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬರೋದಿಲ್ಲ. ಈ ನಾದಬ್ರಹ್ಮದ ಕಗ್ಗವಿಯ ಶಬ್ದ ಕೇಳಿಸಬೇಕಾದ್ದು ಶಬ್ದಬ್ರಹ್ಮನ ಗುಮ್ಮಟದಲ್ಲಿರುವ ಮಹನೀಯರಿಗ. ಆ ಗುಮ್ಮಟದಲ್ಲಿ ಇರೋರಿಗೆ ಕೇಳಿಸ್ತಾ ಇರೋದು ಅವರೇ ಮಾಡ್ತಾ ಇರೋ ವೇದದ ವಾದವೇ: ಹೊರತು ಇಲ್ಲಿಂದ ಬರ್ತಿರೋ ನೋವಿನ ಕೂಗು ಅಲ್ಲ. ಗುಮ್ಮಟದ ಲಕ್ಷಣವೇ ಹಾಗಿದೆ ಅನ್ನೋದು: ಹೊರಗಿನ ಧ್ವನಿ ಒಳಗಡೆ ಹೋಗೋದು ಕಷ್ಟ; ಒಳಗಿನ ಧ್ವನಿ ಹೊರಗೆ ಬರೋದು ಕಷ್ಟ ಅನ್ನೋ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ಇರತಕ್ಕಂತಹ ಗುಮ್ಮಟ, ಇವರ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಬೇಕಾದವರು, ಇವರ ನೋವನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದವರು ಹೇಗೆ ಮೂಕರಾಗಿದ್ದಾರೆ ಅನ್ನೋದನ್ನ ಹೇಳುತ್ತೇನೋ ಅಂತ ನನಗನ್ನಿಸುತ್ತೆ. ಅವರು ಹಗಲು–ರಾತ್ರಿ ಕೇವಲ ವೇದದ ವಾದದಲ್ಲಿ ಮಗ್ನರಾಗಿರುವ ಜನ. ಆದರೆ ಆ ಹಂತ ದಲ್ಲಿ ಯಾಕೆ ಜನ ಪ್ರತಿಭಟನೆ ಮಾಡೋದಿಲ್ಲ ಅನ್ನೋ ಪ್ರಶ್ನೆ ಬರುತ್ತೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರ ತಕ್ಷಣ ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ಕೊಡ್ತಾರೆ–ಈ ಪಾಪ ಪುಣ್ಯಗಳ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯೇ ಪ್ರತಿಭಟನೆ ಮಾಡೋದು ಕೂಡಾ ಪಾಪವೇನೋ ಅನ್ನುವ ಒಂದು ನಂಬಿಕೆಯನ್ನು ಜನರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬಿತ್ತಿರೋದ್ರಿಂದ, ಪ್ರತಿಭಟನೆ ಮಾಡದೇ ಇರೋದು ಪುಣ್ಯಕ್ಕೆ ದಾರಿ ಅನ್ನುವ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನು ಬಿತ್ತಿರೋದರಿಂದ ಏನಾಗುತ್ತೆ ಅಂದ್ರೆ, ಪಾಪ–ಪುಣ್ಯ ಗಳ ಗೊಡವೆಗೆ ಹೋಗದೆ ಮೌನವಾಗಿದಾರೇನೋ....ಇದು ಒಂದು ಹಂತ ಅಷ್ಟೆ. ಪದ್ಯ ಇಲ್ಲಿಗೇ ನಿಂತಿದ್ರೆ, ಕೇವಲ ವಸ್ತುಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಿ ಬಿಟ್ಟ ಹಾಗಾಗ್ತಿತ್ತು.

ಆದರೆ ಮುಂದೆ ಏನಾಗಬೇಕು ಅನ್ನೋದನ್ನ ಹೇಳೋ ಉದ್ದೇಶ ಕೂಡಾ ಕವಿಗೆ ಇದ್ದದ್ದರಿಂದ, ಕವನ ಮುಂದುವರೀತಾ ಹೋಗುತ್ತೆ: ಈ ಪಾಪ–ಪುಣ್ಯದ ಜೇಡರ ಬಲೆಯಿಂದ ಜೀವ ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡಾಗಲೇನೇ ಅದಕ್ಕೆ ಎಚ್ಚರದ ಗರ್ಜನೆಯನ್ನು ಮಾಡೋದಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತೆ ಅನ್ನೋದು.

ಮುಂದಿನ ಎರಡು ಮೂರು ಭಾಗಗಳು ದೈವುಳ್ಳವರಿಗೆ' ಅಂತ ಶುರು ವಾಗೋದು, 'ಶಿವಾ ಶಿವಾ ಹೇ ಶಿವ ಮಾದೇವಾ'ಂತ ಶುರುವಾಗೋದು, 'ಕಿಕ್ಕಿರಿ ತುಂಬಿದೆ ಭೂಮಿಯ ಕಣಜ' ಅಂತ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವ stanza–ಇಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿನ ಪುನರುಕ್ತಿ ಇದೇಂತ ನನಗೆ ಅನಿಸುತ್ತೆ. ನಾಲ್ಕು ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಬಹುದಾದನ್ನು ಹದಿನಾಲ್ಕು ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಸಾಕಷ್ಟು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿದೆ, ನಿಜ. ಆದರೆ ಅವಧಾರಣೆಗೋಸ್ಕರ ಪುನರುಕ್ತಿ ಯನ್ನು ಬಳಸೋದು ಅಷ್ಟೊಂದು ಉಚಿತವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಾಂತ ನಾನು ಅನ್ಕೊಂಡಿ ದೇನೆ. 'ಕಿಕ್ಕಿರಿ ತುಂಬಿದೆ ಭೂಮಿಯ ಕಣಜ' ಒಂದು ಕಡೆ; 'ತೆರವೋ ತೆರವೂ ಬಡವರ ಬಗ್ಗರ ತುತ್ತಿನ ಚೀಲಾ' ಇನ್ನೋದು ಕಡೆ. ಇಲ್ಲಿ 'ತಿತ್ತಿರೆ ತುಂಬಿದೆ ಕೂಳಿನ ಕೋಟೆ' ಅನ್ನೋ ಮಾತು ಬಹಳ ಮುಖ್ಯ ಅನ್ನಿಸುತ್ತೆ. ಕೂಳನ್ನ ಒಳಗಡೆ ಇಟ್ಕೊಂಡು ಕೋಟೆ ಕಟ್ಟಿಬಿಟ್ರೆ ಸುತ್ತ, ಅದನ್ನ ಯಾರೂ ಪಡೆಯದ ಹಾಗೆ ಬಂಧನ ವನ್ನು ಹಾಕಿದ ಹಾಗೆ ನಾವದನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಅನ್ನೋ ಧೋರಣೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಇರುವವರು ಇಲ್ಲದವರಿಗೆ ಕೊಡದೇ ಇರುವುದನ್ನು, ಇಲ್ಲದವರು ಅದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳದಂತೆ ರಕ್ಷಿಸುವುದನ್ನೇ ತಮ್ಮ ಗುರಿಯಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಅನ್ನುವು ದನ್ನು ಕೂಡಾ ಈ ಭಾಗಗಳು ಹೇಳುತ್ತೇಂತ ನನಗೆ ಅನಿಸುತ್ತೆ. ಆದರೂ ಕೂಡಾ ನನಗೆ ತೋರೋದು ಈ ಮಾತು stanzaಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿನ ಪುನರುಕ್ತಿಯಿದೆ ಅಂತ.

ಆದರೆ ಈ ಆರು ಭಾಗಗಳಾದ ಮೇಲೆ ಕೊನೆ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕವಿತೆ ರಚನೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಒಂದು ಮಹತ್ವದ ತಿರುವನ್ನು ತಗೊಳ್ಳುತ್ತೇಂತ ಕಾಣುತ್ತೆ. ಕಾಲವನ್ನ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರೂ ಕೂಡಾ ಮೊದಲಿನ stanzaಗಳಲ್ಲಿ ಹೀಗಿದೆ ಹೀಗಿದೆ ಅನ್ನೋದನ್ನ ಒಂಥರ ಭೂತಕಾಲದ ಕ್ರಿಯೆ ಏನೋ ಅನ್ನುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳ್ತಾ ಹೋಗ್ತಾರೆ: ಇಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಗರ್ಜಿಸುತ್ತಿ**ಹುದು**, ಗದರುತ್ತಿ**ಹುದು**. ಈಗ ಏನಾಗ್ತಾ ಇದೆ ಅಂತಾಂದ್ರೆ, ಒಂದು ಬಗೆಯ ಆಶಾಚಿಂತನೇಂತ ನಾವಿದನ್ನು ಕರೆಯಬಹುದು–ಈ ಇಡೀ ಪದ್ಯ ಧರ್ಮ ಅನ್ನುವುದು ಹೇಗೆ ನಮ್ಮ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಪರಿಹಾರ ಮಾಡೋ ದ್ರಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಪ್ರಯೋಜಕವಾಗಿದೆ ಅನ್ನೋದನ್ನ ಕೂಡ ಹೇಳುತ್ತೇಂತ ನಾನು ಅನ್ಕೊಂಡಿ

ದೇನಿ. ಅದಕ್ಕೆ ಈ ಕೊನೆಯ ಭಾಗದ ಈ ಕೋಪದ ಅರ್ಥ ಇರತಕ್ಕಂತಹುದು ಈ ಬಗೆಯ ನಿರಾಶೆಯ ಮತ್ತು ಹೊಸ ಎಚ್ಚರದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಂತ ನಾನು ಅನ್ಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ. ಹೀಗೆ ಒಟ್ಟು ಪದ್ಯದ ವಸ್ತು ಒಂದು ಬಗೆಯ ಯಾತನೆಯಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ಬಗೆಯ ಎಚ್ಚರದ ಕಡೆ ಬೆಳೀತಾ ಹೋಗುತ್ತೇಂತ ನಾನು ಹೇಳೋದು.

ಈಗ ಇದರ ರಚನೆಗೆ ಬರೋದಾದ್ರೆ ಇಂದಿನ ಬಂಡಾಯ ಚಳುವಳಿಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಬರತಕ್ಕಂತಹ ಸಾವಿರಾರು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸ್ತಾ ಹೋದಾಗ ಇದು ಬಂಡಾಯ ಕವನ ಬರೀತಾ ಇರೋರ್ಗೆ ಒಂದು ಮಾದರಿಯಾಗಬಹುದೂಂತ ನನಗೆ ಅನ್ನಿಸುತ್ತೆ. ಯಾಕೇಂದ್ರೆ ಅವರು ಅಪೇಕ್ಷಿಪಡುವ ಸರಳತೆ, ಅವರು ಅಪೇಕ್ಷಿಪಡುವ ಭಾವನಿರ್ಭರತೆ ಆದರೆ ಭಾವನಿರ್ಭರವಾದರೂ ಕೂಡಾ ಅತಿ ಸಂಕೀರ್ಣವಲ್ಲದ ಒಂದು ಗುಣ ಇದರಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಇರೋದನ್ನ ನಾವು ನೋಡ್ತೀವಿ. ಈ ಕವಿ ಪ್ರತಿಮೆಗಳಲ್ಲೇ ಮಾತಾಡ್ತಾ ಹೋಗ್ತಾನೆ ದೇಗುಲ, ಕಗ್ಗವಿ, ಪೂಜೆ, ವೀಣೆ, ತಂತಿ, ಗುಮ್ಮಟ, ಕೋಟೆ, ಕಣಜ, ಚೀಲ–ಇವೆಲ್ಲ ಕೂಡಾ ತಮ್ಮ ಮೂಲಾರ್ಥದ ಜೊತೆಗೆ ಹಲವು ಹೊಸ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಪಡೀತಾ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬಿಚ್ಚಿಕೊಳ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತೇಂತ ಕಾಣುತ್ತೆ. ಇಲ್ಲಿ ಯಾವ ಹೇಳಿಕೆ ಕೂಡಾ ನೇರವಾದ ಹೇಳಿಕೆಯಾಗಿ ಕಂಡರೂ ಅದು ನೇರವಾದ ಹೇಳಿಕೆ ಆಗಿಲ್ಲ. ಮುಗಿಲಿನ ಕಿವಿ, ಬಿಡಿಗಣ್ಣವರ ಕುರುಡು ಮುಂತಾದ ಧ್ವನ್ಯರ್ಥವುಳ್ಳ ಮಾತುಗಳನ್ನ ಗಮನಿಸ್ತಾ ಹೋಗಬಹೂದೂಂತ ಕಾಣುತ್ತೆ. ಪದ್ಯದಲ್ಲಿರೋದೆಲ್ಲ ಚಿಕ್ಕ ಚಿಕ್ಕ ಸಾಲುಗಳು. ಈ ಚಿಕ್ಕ ಸಾಲುಗಳೆಲ್ಲಾ ಕೂಡಾ ಉಸಿರಾಟದ ಲಯಾಂತ ನಾನು ಅನ್ಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ. ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಈ ರೀತಿಯ ಕವನಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ.

ಅನ್ನಬ್ರಹ್ಮದ ದೇಗುಲದಲ್ಲಿ
ಬೈಗು ಬೆಳಗು
ಛಿಟಿ ಛಿಟಿ ಬೆಂಕಿ–

ಉಸಿರಾಟದ ಸಹಜವಾದ ಲಯವನ್ನೇ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಪದಗಳು ಕಟ್ಕೊಂಡು ಹೋಗ್ತಾ ಇರೋ ಲಯ ಕೂಡಾ ಆಗಿದೆ. ಆದರೆ ಹೊಸದೊಂದು ಅರ್ಥವನ್ನ ಹೇಳಬೇಕು ಅನ್ನಿಸಿದಾಗ ಈ ಮೂರು ಲಯದ ವೈವಿಧ್ಯವನ್ನು ಅವರು ಬದಲಾಯಿಸ್ತಾ ಹೋಗ್ತಾರೆ. ವಿವರಗಳಿಗೆ ನಾನಿಲ್ಲಿ ಹೋಗೋದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಬರಿದೋ ಬರಿದು ತೆರವೋ ತೆರವು ಅಂತ ಎಳೆದಾಗ ಆ ಮಾತುಗಳು ಹೇಳಬೇಕಾದ ಒಂದು ವಿಶೇಷವಾದ ಅರ್ಥ ಆ ಪದಗಳ ರಚನೆಯಿಂದಾನೇ ಪದ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗೋದನ್ನ ನಾವು ನೋಡ್ತೀವಿ.

ಕೊನೆಗೆ ಬರಬಹುದಾದ ಕೆಲವು ತೀರ್ಮಾನಗಳು ಅಂತಾಂದ್ರೆ, ಈ ಪದ್ಯ ಬಡತನದ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತಾಡ್ತಾ ಮಾತಾಡ್ತಾನೇ, ಅದನ್ನ ನಿವಾರಿಸಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ–ನಿವಾ ಸುತ್ತೇಂತ ನಂಬಿರತಕ್ಕಂತಹ ಧರ್ಮದಂತಹ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಹೇಗೆ ನಿರ್ವೀರ್ಯವಾಗಿ ಅನ್ನೋದನ್ನ ಧರ್ಮದ ಪ್ರತಿಮೆಗಳನ್ನ ಬೆಳಸ್ಕೊಂಡೇ ಒಳಗಿನಿಂದಲೇ ಅದನ್ನ ಸಿಡಿಸಿ ಬಿಡುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನ ಈ ಕವಿತೆ ಮಾಡ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತೇಂತ ಕಾಣುತ್ತೆ. ಪರಿಣಾಮ ಕಾರಿಯಾಗದೆ, ಆದ್ರೆ ಸರಳವಾಗಿದೆ–ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಬೇರೆ ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ಆಗೋ ಹಾಗೆ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಅರ್ಥದ ಸಂದಿಗ್ಧತೆ, ಅರ್ಥ ಕ್ಲಿಷ್ಟತೆ ಇಲ್ಲದ ಕವನ. ಸಂಕೀರ್ಣವಾದ ವಸ್ತು, ಆದರೆ ಸರಳವಾದ ನಿರೂಪಣೆ. ಸಾಮಾಜಿಕವಾದ ಆಶಯಗಳನ್ನೇ ಹೀಗೆ ಚಿತ್ರ ಮಯವಾಗಿ, ಕವಿತೆಯಪ್ಪ ಇದು ಅಂತ ನಾವು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವ ಹಾಗೆ ಹೇಳೋದ್ರಿಂದ ಇದು ತುಂಬಾ ಯಶಸ್ವಿಯಾದ ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೂಂತ ನಾನು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡ್ತೇನೆ.

ಕೆ. ವಿ. ನಾರಾಯಣ: ಈಗ ಡಾ॥ ಬಸವರಾಜ ಕಲ್ಗುಡಿಯವರು ಈ ಕವಿತೆಯನ್ನು ಸಾಮಾಜಿಕ ವಿಮರ್ಶೆಯ ಮಾನದಂಡಗಳಿಂದ ವಿಮರ್ಶೆ ಮಾಡ್ತಾರೆ.

ಬಸವರಾಜ ಕಲ್ಗುಡಿ: ಈ ಕವನದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಮೂರು ಪ್ಯಾರಾಗಳಲ್ಲಿ ಅನ್ನಬ್ರಹ್ಮ, ನಾದಬ್ರಹ್ಮ ಹಾಗೂ ಶಬ್ದಬ್ರಹ್ಮ ಎನ್ನುವ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು ಕವಿ ಇಡ್ತಾ ಇದಾರೆ. ಬ್ರಹ್ಮ ಅನ್ನೋದು ನಮ್ಮ ಪರಂಪರಾಗತ ಧಾರ್ಮಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸೃಜನಶೀಲತೆಗೆ ಕೂಡಾ ಸಂಕೇತ. ಇಲ್ಲಿ ಏನಾಗಿದೇಂದ್ರೆ ಅನ್ನ, ನಾದ ಮತ್ತು ಶಬ್ದ– ಈ ಮೂರೂ ಸೃಜನಶೀಲತೆಗೆ ವಿರೋಧವಾಗಿರುವ ಅಂಶವನ್ನ ಕವಿ ಸೂಚಿಸ್ತಾನೆ. ವ್ಯಂಗ್ಯಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷಣಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಅದನ್ನ ನಂಗಲಿಯವರು ಚೆನ್ನಾಗಿ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಒಂದಂಶ ಏನೂಂದ್ರೆ–ಇಲ್ಲಿ ಎರಡು ವರ್ಗಗಳ ಚಿಂತನೆ, ಎರಡು ವರ್ಗಗಳ ವಿವರಣೆ ಕವನದಲ್ಲಿ ಬಿಚ್ಚಿಕೊಳ್ತದೆ. ಒಂದು ವರ್ಗ ದೈವುಳ್ಳಂಥ ವರ್ಗ, ಇನ್ನೊಂದು ಬಡವರ ವರ್ಗ. ಇವೆರಡರ ನಡುವಿನ ಕಂದರವನ್ನ ಕವನ ವಿವರಿಸ್ತಾ ಇದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಏನಾಗಿದೇಂದ್ರೆ, ಈ ವರ್ಗಗಳ ಅಂತರವನ್ನ ವಿವರಿಸುವಾಗ ಬಡತನಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದ ವರ್ಗ ಯಾವುದೂಂತ ವಿವರಿಸು ವಲ್ಲಿ ಅದು ದೈವವುಳ್ಳವರ ವರ್ಗ ಅಂತ ಹೇಳ್ತಾನೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ಯಲ್ಲಿ ಇದನ್ನ ವಿವರಿಸಿಕೊಳ್ಳೋ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಪುರೋಹಿತಶಾಹಿ ಹಾಗೂ ಬಂಡವಾಳ ವುಳ್ಳಂಥ ವರ್ಗ–ಇವೆರಡೂ ಒಂದೇ ಅನ್ನುವಂತಹ ವಿವರಣೆಗೆ ನಾವು ಬರಬೇಕು ಇಲ್ಲಿ.

ಆದರೆ ಈ ಕವನದ ಒಂದು ದೌರ್ಬಲ್ಯ ನನಗೆ ಅನ್ನಿಸಿರೋದು–ಹಸಿದವ ಬಲ್ಲ ಹಸಿವೆಯ ಶೂಲ ಅಂತ ಹೇಳುವಾಗ, ಕವಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಅದು ಖಚಿತ ಅಷ್ಟೆ. ಆದರೆ

ಹಸಿದವರು ಇಲ್ಲಿ ಹಸಿವೆಯ ಶೂಲವನ್ನ ಹೇಗೆ ಅರ್ಥೈಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ? ನೋಡಿ:

ಶಿವಾ ಶಿವಾ ಹೇ
ಶಿವ ಮಾದೇವಾ !
ಅತ್ತಿತು ಕೂಗಿತು
ಚೀರಿತು ಜೀವ
ಬಾಯಂಗಳದಲಿ
ಹುಟ್ಟಿದ ಮಾತು
ಮುಗಿಲಿನ ಕಿವಿಯನು
ಮುಟ್ಟಲೆ ಇಲ್ಲ....

ಅಂದ್ರೆ ಈ ಬಡವರ್ಗವೊಂದು ಹಸಿವಿನ ಕಾರಣಗಳನ್ನ ಗುರುತಿಸುವ ಹಂತದಲ್ಲಿ ವಾಸ್ತವವಾದಂತಹ ಕಾರಣವನ್ನ ಅದು ಹುಡುಕ್ತಾ ಇಲ್ಲಾಂತ. ಒಂದು ರೀತಿಯ ಸಂದಿಗ್ಧತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ದೈವದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯ ಕಾರಣವನ್ನ ಅದು ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ತಾ ಇದೆ, ಕವಿಯ ಅರ್ಥ ಮತ್ತು ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಕವನದಲ್ಲಿ ಕಾಣುವಂತಹ ಬಡವರ್ಗದ ಅರ್ಥ–ಬಡವರ್ಗ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವಂತ ಅರ್ಥವಿನ್ಯಾಸ–ಇವೆರಡಕ್ಕೂ ಒಂದು ರೀತಿಯ ಕಂದರ ಇದೆ ಅಲ್ಲಿ. ಹೀಗಾಗಿ ಏನಾಗುತ್ತೇಂದ್ರೆ, ಮುಖ್ಯವಾದ ಕಾರಣ ಹಸಿವಿಗೆ, ದೇವರು, ದೈವುಳ್ಳವರು ಅನ್ನುವ ನಿಲುವಿನಿಂದ ಕವನ ಹೊರಡ್ತದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಕೊನೆಯ ಪ್ಯಾರಾದಲ್ಲಿ **ದೇವರದೊಂದು ಗೋರಿಯ ಕಟ್ಟಿ....** ಅನ್ನುವಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಒಟ್ಟಾರೆ ಬಂಡಾಯ ಹೇಗಿರಬೇಕೂಂತ ಹೇಳುವಾಗ **ನೆಲವನ್ನೆಲ್ಲಾ ತುತ್ತುವೆನೆಂದು ಗದರುತ್ತಿಹುದು ಗರ್ಜಿಸುತಿಹುದು**–ಇದು ಮುಖ್ಯವಾದ ಕ್ರಿಯೆ ಇಲ್ಲಿ. ಸಮಾಜವಾದೀ ದ್ವಂದ್ವಮಾನದ ಪರಿಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಕ್ರಿಯೆ ಏನಿದೆ, ಒಪ್ಪುವಂತಹ ಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲ ಅದು. ಯಾಕೇಂದ್ರೆ ಬಡತನಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳನ್ನ ಆ ವರ್ಗ ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ತ ಇಲ್ಲ. ಈ ಕವನದಲ್ಲಿ concrete ಆಗಿ. ಹಾಗೆ ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಹಂತವೂ ಕೂಡಾ ಕವನದಲ್ಲಿ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಆಗಿಲ್ಲ.

ಎರಡನೇ ಘಟ್ಟ ಅದು 'ಶಿವಾ ಶಿವಾ ಹೇ, ಶಿವ ಮಾದೇವ !'–ಅನ್ನೋ ಘಟ್ಟ ಇದೆಯಲ್ಲಾ, ಅದು ಒಂದು ರೀತಿ ಆಕ್ರಂದನ, ಒಂದು ರೀತಿಯ ಬೇಡುವಿಕೆ ಅದು. ಆ ಬೇಡುವಿಕೆ ಘಟ್ಟದಿಂದ ಕೊನೇ ಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಏನಾಗಿಬಿಡುತ್ತೆ ? ಹಠಾತ್ತಾಗಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ನಾಶಮಾಡುವಂತಹ ಕ್ರಿಯೆಗೆ ಇಳೀತದೆ. ಕವನದ ಒಂದು ದೌರ್ಬಲ್ಯ ಇದೇಂತ ಕಾಣಿಸುತ್ತೆ. ಸಮಾಜವಾದೀ ವಾಸ್ತವತೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ನೋಡಿದಾಗ ಕೂಡಾ ಕವನದಲ್ಲಿ ಆರ್ಥಿಕ ವಿನ್ಯಾಸಗಳು, ಅದರ ಮೂಲಕ ಮೂಡುವಂತಹ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು–

ಇವುಗಳನ್ನು ಖಚಿತವಾಗಿ ಓದೋಲಿಕ್ಕೆ ಆಗಿಲ್ಲ. ಬಹುಶಃ ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಇದು ಬರೆದ ಕಾಲವೇ ಇರಬಹುದು. ಏನೂಂತಂದ್ರೆ ಸರ್ವೋದಯದ ಚಳುವಳಿಯಲ್ಲಿ ಬಹುಶಃ ಎಲ್ಲ ವರ್ಗದವರೂ ಸಮಾನರು–ದೈವವಿರುವಂತಹವರು, ದೈವವಿಲ್ಲದಂತಹವರು ಎಲ್ಲರೂ ಕೂಡಾ ಸಮಾನರು–ಅನ್ನೋ ಕಲ್ಪನೆ ಬಂದಾಗ ಬಹುಶಃ ದೈವ, ಧರ್ಮ ಪುರೋಹಿತಶಾಹಿ ಅನ್ನುವುದನ್ನೇ ಮುಖ್ಯವಾದಂತಹ ನಿಲುವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕವಿ ನೋಡಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಗೆ ನೋಡಿದಾಗ ಕವನಕ್ಕೆ ಮಿತಿ ಉಂಟಾಗಿದೇಂತ ನಾನು ಅನ್ಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ.

ಕೆ. ವಿ. ನಾರಾಯಣ: ನನ್ನ ಈ ಮೂರು ಜನ ಮಿತ್ರರೂ ಕೂಡಾ ಈಗ ಕವಿತೆಯನ್ನ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ದೃಷ್ಟಿಕೋನಗಳಿಂದ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ಮಾಡೋದಿಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಮೂರೂ ವಿಮರ್ಶಾ ವಿಧಾನಗಳು ಕೂಡಾ ಈ ಕವಿತೆಯನ್ನ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಯಾವ ಮಾನದಂಡಗಳನ್ನು ಬಳಸಿದರು ಮತ್ತು ಅದರ ಮುಖಾಂತರ ಯಾವ ಯಾವ ನಿರ್ಣಯಗಳನ್ನ ತಲುಪಿದರು. ಆ ನಿರ್ಣಯಗಳೆಲ್ಲಾ ಪರಸ್ಪರ ವಿರೋಧವನ್ನ ಹೊಂದಿವೇಂತ ನನಗನ್ನಿಸೋದಿಲ್ಲ. ಪರಸ್ಪರ ಪೂರಕವಾಗಿವೇಂತ ನನಗೆ ಅನ್ನಿಸುತ್ತೆ. ಆದರೆ ಒಬ್ಬರು ಕವಿತೆಯನ್ನ ಉತ್ತಮವಾದ ಕವಿತೆ ಅಂದರು; ಇನ್ನೊಬ್ಬರು ಕವಿತೆಯಲ್ಲಿ ದೌರ್ಬಲ್ಯ ಇವೇಂತ ಹೇಳಿದರಲ್ಲಾ ? ಅದರಿಂದ ಇದು ಹೇಗೆ ಪರಸ್ಪರ ಪೂರಕವಾದದು ಅಂತ ಕೇಳಬಹುದು. ಯಾವುದೇ ಒಂದು ವಿಚಾರವಾದ್ರೂ ಕೂಡಾ ಅದು ಈ ರೀತಿಯ ವಾಗ್ವಾದಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗ್ತದೆ ಅನ್ನೋದೇ ಅದಕ್ಕಿರುವ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹೇಳುತ್ತೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಈ 'ತುತ್ತಿನ ಚೀಲ' ಕವಿತೆ ಈ ರೀತಿಯ ಒಂದು ವಾಗ್ವಾದಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗ್ತಾ ಇರೋದೇ ಈ ಕವಿತೆಯ ಒಂದು ಮಹತ್ವ ಕೂಡಾ ಆಗಿದೇಂತ ನಾನು ತಿಳೀತೇನೆ.

ನಾನು ಈ ಕವಿತೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಈ ಮೂರೂ ದೃಷ್ಟಿಕೋನಗಳನ್ನ ಸಮನ್ವಯಗೊಳಿಸಿ ಒಂದು ಸಂಗತಿಯ ಕಡೆಗೆ ನಿಮ್ಮ ಗಮನವನ್ನ ಸೆಳೆಯೋದಕ್ಕೆ ಇಷ್ಟಪಡ್ತೀನಿ. ಈ ಕವಿತೆ ಆರಂಭವಾಗೋದು ಕೂಡಾ ಆರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ. ಈ ಆರಾಧನೆಯಲ್ಲಿರತಕ್ಕಂತಹ ಪಲ್ಲಟವನ್ನು ರಾಘವೇಂದ್ರರಾವ್ ಗುರುತಿಸಿದರು. ಮೊದಲಲ್ಲಿ ಕೂಡಾ ಪೂಜೆಯ ಸೂಚನೆ ಇದೆ. ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಕೂಡಾ ಪೂಜೆಯ ಸೂಚನೆ ಇದೆ. ಆ ಮೊದಲ ಪೂಜೆ ನಿರರ್ಥಕವಾದದ್ದು. ಆದರೆ ಕೊನೆಯ ಪೂಜೆ ಸಾರ್ಥಕವಾದದ್ದು. ಅಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಬರತಕ್ಕಂತಹ ಪೂಜೆಯ ವಿವರಗಳಿಗೂ ಇಲ್ಲಿಯ ಪೂಜೆಯ ವಿವರಕ್ಕೂನೂ ಎಷ್ಟು ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಇದೇ ಅನ್ನೋದನ್ನ ನಾವು ನೋಡಬಹುದು. ಆದರೆ ಕಲ್ಗುಡಿಯವರ ತಕರಾರು ಏನೂಂದ್ರೆ ಇಲ್ಲಿ ಕೂಡಾ ಪೂಜೆಯ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನೇ–ರಾಘವೇಂದ್ರರಾವ್

ಈ ಮಾತನ್ನು ಬಳಸಿದರು–ಬಳಸಬೇಕಾಗಿ ಬಂತಲ್ಲಾ, ಧಾರ್ಮಿಕವಾದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಬಳಸಿಯೇ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿ ಬಂತಲ್ಲಾ ಅನ್ನೋದೂಂತ ಕಾಣಿಸುತ್ತೆ. ಇದು ಅವರೇ ಹೇಳಿಕೊಂಡ ಹಾಗೆ ಕವಿ ಯಾವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕವಿತೆಯನ್ನ ಬರೆದರು, ಆ ಕಾಲದ ಒಂದು ಸಾಮಾಜಿಕವಾದ ಚಿಂತನೆ ಇಂತಹದನ್ನ ಪ್ರೇರೇಪಿಸಿರಬಹುದು ಅನ್ನುವ ಮಾತನ್ನು ಕೂಡಾ ನಾವು ಗಮನಿಸಬೇಕು.

ಇಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸಬೇಕಾದ ಒಂದು ವಿಚಾರ ಇದೆ. ಅದು ಏನೂಂತಂದ್ರೆ, ಒಂದು ಕವಿತೆ ಅದು ಸೃಷ್ಟಿಯಾದ ಕಾಲದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಚಿಂತನೆಗಳಿಂದ ಪ್ರೇರಣೆಯನ್ನ ಪಡೆದು ಆ ಮೂಲಕ ಅದು ಬೆಳೆದಿರುತ್ತೇಂತ ನಾವು ಹೇಳೋದಾದ್ರೆ, ಭಿನ್ನ ಕಾಲ–ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಚರ್ಚೆ ಮಾಡತಕ್ಕಂತಹವರು ಆ ಕವಿತೆಯನ್ನ ಹೇಗೆ ನೋಡಬೇಕು ? ಆ ಕವಿತೆಯ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಕಾಲದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ನೋಡಬೇಕೋ ಅಥವಾ ನಮ್ಮ ಕಾಲದ ಚಿಂತನೆಗಳನ್ನ ಇಟ್ಕೊಂಡು ಅದಕ್ಕೆ ಅರ್ಥಗಳನ್ನ ಹಚ್ಚಬೇಕೋ ಅಥವಾ ಅರ್ಥಗಳನ್ನ ಪಡೀತಾ ಹೋಗಬೇಕೋ ? ಆದರೆ ಯಾವುದೇ ಕವಿತೆ ಕೂಡಾ ತನ್ನ ಕಾಲದ, ತನ್ನ ದೇಶದ, ತನ್ನ ಸಂದರ್ಭದ ಅರ್ಥ ಚೌಕಟ್ಟನ್ನ ಪಡಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ಕೂಡಾ ಅದು ನಿಜವಾಗತಕ್ಕಂತಹುದು ನನ್ನ ಕಾಲಕ್ಕೆ. ನನ್ನ ಕಾಲದ ಗ್ರಹಿಕೆಯ ಚೌಕಟ್ಟಿಗೆ ಅದು ಒಗ್ಗುತ್ತ ಇರ್ತದೇಂತ ನನಗೆ ಕಾಣ್ತದೆ. ಅಂದ್ರೆ ಯಾವ ವಾಗ್ವಾದವನ್ನ ನಾವು ಇವೊತ್ತು ಎತ್ತಿದೇವೋ ಯಾವ ವಾಗ್ವಾದವನ್ನ ಈ 28ರ ಕವಿತೆ ಎತ್ತೋದಕ್ಕೆ ಈ ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿದೇಂತ ನಾವು ತಿಳೀತೇವೋ, ಆ ವಾಗ್ವಾದ 89ರಲ್ಲೂ ಕೂಡಾ ಇದೆ. ಅಂದ್ರೆ, ಹಸಿವಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗತಕ್ಕಂತಹ ಸಂಗತಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ನಾವು ಎಷ್ಟು ಖಚಿತವಾಗಿರ್ತಿವೋ ಹಸಿವಿನ ನಿವಾರಣೆಯ ಬಗೆಗೆ ಕೆಲವರು ಖಚಿತವಾಗಿದ್ದಾರೆ, ಕೆಲವರು ಖಚಿತವಲ್ಲದ ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸ್ತಾ ಇದ್ದಾರೆ ಅನ್ನೋದೇ ಇವೊತ್ತಿನ ಸತ್ಯವೂ ಕೂಡಾ. ಅಂದ್ರೆ ಧರ್ಮ ಅನ್ನೋದು, ಅಥವಾ ಧಾರ್ಮಿಕವಾದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕಂತಹುದು ಇವೊತ್ತು ಕೂಡಾ ಚಾಲ್ತಿಯಲ್ಲಿರೋ ಚಿಂತನಾಕ್ರಮವಾಗಿರೋದ್ರಿಂದ ಈ ವಾಗ್ವಾದ ಕೇವಲ ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಕವಿತೆ ಒಳಗಡೆ ಇರತಕ್ಕಂತಹ ವಾಗ್ವಾದ ಮಾತ್ರವಾಗದೆ, ನಮ್ಮ ಸಾಮಾಜಿಕ ವಾಸ್ತವವೂ ಕೂಡಾ ಆಗಿರೋದ್ರಿಂದ ಈ ಕವಿತೆ ಇವೊತ್ತು ಕೂಡಾ ನಮ್ಮ ಕನ್ನಡಿಯಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಬಹುದೂಂತ ನನಗೆ ಅನ್ನಿಸ್ತದೆ. ●

[ಕೃಪೆ: ಆಕಾಶವಾಣಿ, ಬೆಂಗಳೂರು (1989)]

ನಾಲ್ಕು ಸುನೀತಗಳು

● ಹೆಚ್. ಎಸ್. ವೆಂಕಟೇಶಮೂರ್ತಿ

1. ಕೋಡುಗಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ

ವಿರಹಿಗಳು ಪೋಡಗಳ ಹಿಡಿದು ಗೋಗರೆಯುತ್ತ
ಕಳಿಸಿದರು ಸಂದೇಶ ! ಮೇಘಗಳು ಬಾನಲ್ಲಿ
ಹುಡುಕಿಕೊಂಡಲೆಯುತಿವೆ ಗುರುತುಗಳ. ನೇರಿಲೆಯು
ಬಣ್ಣದೀ ಮರಿಪೋಡ ಕೋಡುಗಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ
ಮಂಕಾಗಿ ಕೂತು ಪರಧ್ಯಾನಪರವಾಗಿ ಜೂ–
ಗರಿಸುತಿದೆ. ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ಎರಡು ಹನಿ. ಗಲ್ಲ ಕೈ.
ತುಂಬು ಹಣೆಯಲ್ಲೊಂದು ಪುಟ್ಟ ತಾರಗೆ. ಕೊರಳಿ–
ನಲ್ಲಿ ಒಂದೆಳೆ ಮಿಂಚು. ಗಾಳಿಗಾಡುವ ಕುರುಳು.
ಕೋಡುಗಲ್ಲಿನ ಹಿಂದೆ ಇಳಿದ ಕೆದರಿದ ಹೆರಳು.
ಅಲ್ಲಿ ಕ್ಷಿತಿಜದ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿ ತೇಲುವ ಬಣ್ಣ–
ಗಾರ ಮುಗಿಲುಗಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ನೋಡುತ್ತ
ಬಾಡುವುದು ಮುದ್ದು ಮುಖ. ಹಳೆಯ ನೆನಪುಗಳೀಗ
ಕಾಡುವುವು. ಸಣ್ಣ ನಗು. ಹಿಂದೆಯೇ ಬಿಸಿಯುಸಿರು.
ಬರೆಯುವುದು ಬೆರಳು ಬಾನೊಳಗೆ ಯಾವುದೊ ಹೆಸರು.

2. ಗೃಹಿಣಿಯೊಬ್ಬಳ ಸಂದಿಗ್ಧ

ಯಾವಾಗ ಬಂದೆಯೋ ! ಯಾವಾಗ ಹೋದೆಯೋ !
ಇದ್ದಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ಅದು ಗೊತ್ತಾಗಲೇ ಇಲ್ಲ.
ಆಡಿದ್ದು ಆಡಿದ್ದೆ. ಏನೇನೊ ನೆನೆಸೆನೆದು
ನಕ್ಕೆವು.... ಅತ್ತೆವು.... ಮತ್ತೆ ಕೋಪಿಸಿಕೊಂಡು

ಗುಮ್ಮಂತ ಕೂತೆವು ಆಮೇಲೆ ಹಿಂದೆ ಅದು
ಎಂದೊ ಆದದ್ದೆಂದು ಹೊಳೆದು ನಾಚಿಕೆ ಮುದ್ದೆ.
ನೋಡಬೇಕಿತ್ತಾಗ ಕಿವಿಯ.... ಒಣಮರಕೊಡೆದ
ಹೊಸ ಚಿಗುರು ! ಮತ್ತೆ ಏನೇನು ನಡೆದಿಲ್ಲೆನುವ
ಹಾಗೆ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಬಂದು 'ಕಾಫಿ ರೆಡಿಯಾ' ಎಂದು
ಅಡುಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲೇ ಪಟ್ಟಾಂಗ ಹೊಡೆಯುತ್ತ
ಬಿಚ್ಚಿದ್ದು ಹೊಸ ರೀಲು. ಎಷ್ಟೊ ವರ್ಷದ ಬಳಿಕ
ಅವರಿಲ್ಲದಿರುವಾಗ ಹೀಗೆ ಬಾಗಿಲು ತಳ್ಳಿ

ಯಾವಾಗ ಬಂದೆಯೋ.... ಯಾವಾಗ ಹೋದೆಯೋ....
ಬಂದೆ ಇಲ್ಲವೊ... ಅಥವಾ ಇಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವೆಯೋ ?!

3. ಸ್ಟೇಡಿಯಂನಲ್ಲಿ

ನೋಡೆ ನೋಡೆಲೆ ಅವನ ! ಹೇಗೆ ನಿಂತಿದ್ದಾನೆ !
ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ! ಕೊಳಲೊಂದಿಲ್ಲ ಕೈಯಲ್ಲಿ !
ಬಿರುಗಾಳಿಯಂತೆ ನುಗ್ಗುವ ಗೂಳಿ ಬೋಲರನ
ಕ್ಯಾರೆ ಅನ್ನುವನೇನೆ ನಿನ್ನೆ ಮೊನ್ನೆಯ ಇವನು ?

ಬಣ್ಣ ನೋಡೆ ! ಅವನ ಕಣ್ಣ ನೋಡೆ ! ಅವನ
ಗತ್ತು ನೋಡೆ ! ಇನ್ನ ಇಪ್ಪತ್ತು ತುಂಬಿಲ್ಲ
ಹೇಗೆ ಬೆಳೆದಿದ್ದಾನೆ ! ಬಾಗಿ ನಿಂತಾಗಲೂ
ಎಷ್ಟು ಎತ್ತರ ! ಅಯ್ಯೊ ! ತಿನ್ನಬೇಕೆನಿಸುತ್ತೆ.

ಎಷ್ಟು ಕೇರ್‌ಫ್ರೀ ಅಂತಿ. ಮೊನ್ನೆ ಸ್ಪೋರ್ಟ್ಸ್‌ವೀಕಲ್ಲಿ
ಪುಟದಗಲ ಫೋಟೊ, ಬರೀ ಷಾರ್ಟಿನಲ್ಲೇ ಕಣೆ.
ಪುಟ್ಟಿ ನೋಡೋ ಮೊದಲೆ ಕತ್ತರಿಸಿ ಮುಚ್ಚಿಟ್ಟೆ.
ತಾಳು ! ಅಗೊ ಅಗೊ ಗೂಳಿ ಕಾಲ್ಕೆದರುತಿದೆ ಈಗ

ಅಬ್ಬಬ್ಬ ! ಬಂತು ಬಿರುಗಾಳಿ ! ಬೌಂಡರಿ ದಾಟಿ
ಹಾರಿದ್ದು ಬಾಲೆ ? ನೀನೇ ಹೇಳೆ ಎದೆಮುಟ್ಟ.

4. ಬೀಳ್ಕೊಡಿಗೆ

ಪರ್ವತವೆ ಹೋಗಿ ಬಾ, ಕಡಲೆ ಮರೆಯದಿರೆನ್ನ.
ಕಣ್ಣೊರೆಸಿಕೋ ಬಾನೆ. ನಕ್ಷತ್ರಗಳೆ ಹೋಗಿ
ಪತ್ರ ಬರೆಯಿರಿ, ಸೇರಿ ನಕ್ಷತ್ರಲೋಕಗಳ.
ಹೂವೆ ಹೂವಿನ ಬಳಿಗೆ. . ಕಾಡೆ ಕಾಡಿನ ಒಳಗೆ....
ದಯಮಾಡಿ. ದಯವಿಟ್ಟು ಮರೆಯದಿರಿ ಇದ್ದಮನೆ.
ಎಷ್ಟು ದಿನ ಪಾಪ ಪರಊರಲ್ಲಿ ಇದ್ದೀರಿ ?
ಸ್ಥಳ ಕಮ್ಮಿ. ಇಕ್ಕಟ್ಟು. ಕಡಲಿನುಪ್ಪಿಗೆ ಹಾಗು
ಬೆಟ್ಟನೆಲ್ಲಿಗೆ ಶರಣು–ಒಟ್ಟಿಗೇ ಇದ್ದುದಕೆ.

ಬಂದದ್ದೆ ಹೆಚ್ಚು ಎಲ್ಲಿಂದಲೋ ಇಲ್ಲಿಗೆ.
ಉಪ್ಪು ತುಂಬೇಸೊಪ್ಪು, ಬಡನುಡಿಯ ಉಪಚಾರ.
ಎದೆಯಿಂದಲೇ ಹೊರಟಮಾತು. ಎದೆಗಳ ಹೊಕ್ಕು
ಒಂದಕ್ಕೆ ನೂರಾಗಿ ಇರಲಿ ಇರುವಷ್ಟು ದಿನ.
ಆಮೇಲೆ ಇದ್ದೇಇದೆ ತವರು. ಬಾಗಿಲು ತೆರೆದು
ಮಲಗಿರುವೆ. ಬರಲಿ ಇರುಳಲ್ಲಿ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಸರಿದು.

ಅವಳಸ್ಥಿ ಪಂಜರದೊಳಗೆ

● ಮಲ್ಲು ಸಿ. ಕೊತ್ನೂರ್

೧

ಗಿರಿಕಂದರಗಳ ಗುಡಿಸಲೊಳಗ
ಕಾಡು ಸೀಮೆಯ ಹುಡುಗಿ,
ಅವಳೆದೆಯ ಗೋಳಗುಮ್ಮಟದೊಳಗೆ
ಕಾಗೆ–ಗೂಗೆಗಳ ಅಪಶಕುನಗಳಿಂಚರ
ಬಳಲಿ ಬಾಯಾರಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಮೂಡುಸೀಮೆಯ
ಹುಡುಗ ಎದುರಾಗಿಯೇ ಬಿಟ್ಟ.
ನೀರು ನೆರಳಿರದ ಜಾಗದಲಿ

ಹುಡುಗಿಯ ಹಸಿರು ಸೀರೆಯ ಸೆಳೆದು
ಅತ್ಯಾಚಾರವೆಸಗಿದಾದಿನ
ಬೇಸಿಗೆಯ ಮಟ ಮಟ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ.

೨

ಊರಾಚೆ ನಿಂತ ಬೆತ್ತಲು ಹುಡುಗಿ
ತಲೆ ತಗ್ಗಿಸಿ ಕೇಳಿದಳು ನೀರು.
ಕುರುಚಲು ಗಡ್ಡೆಯ ಕಾಡುಕುರುಬ
ಶೀಲಗೆಟ್ಟವಳ ನಸು ಹಸಿರು ಜೀವಂತ ಶವಕ್ಕೆ
ಮೋಟು ಬೀಡಿಯ ಕೊಳ್ಳಿ ಇಟ್ಟು
ಅವಳಂಗಾಂಗಗಳ ಸುಟ್ಟೇಬಿಟ್ಟ.
ಸತ್ತವಳ ಸ್ಮಶಾನದ ಸುತ್ತೆಲ್ಲಾ
ಮುಳ್ಳುತಂತಿಯ ಹಾರ. ಸರ್ಕಾರದವರ ಸಂಸ್ಕಾರ ಶಾಸನ.

೩

ಸತ್ತವಳಿಗೆ ಶ್ರದ್ಧಾಂಜಲಿ ಸಲ್ಲಿಸ ಬಂದವಳು,
ಮುಂಗಾರಿನ ಮುದುಕಿ ಮಾಟಗಾತಿ
ಉಕ್ಕಿ ಬಂದ ದುಃಖದ ಜೊತೆ ಬಿಕ್ಕಿಬಿಕ್ಕಿ ಅಳುತ್ತಾ,
ಕೊಲೆಗಡುಕರ ಶಪಿಸಿ, ಗುಡುಗು ಕೋಲ್ಮಿಂಚುಗಳ
ಬೈಗುಳದ ಸುರಿಮಳೆಯ ಸುರಿಸಿ ಬಿಟ್ಟಾಗ
ಮಂತ್ರದ ಮೋಜಿಗೆ ಮಾಯದ ನೀರಿಗೆ
ಉದ್ಭವಿಸಿ ಬಂದವಳು
ಮೊಂಡು ಜಡೆಯ ತುಂಡುಲಂಗದ
ಹಸಿರುಟ್ಟ ಪುಟ್ಟ ಎದೆಗಳ ಹುಡುಗಿ

೪

ನೆರೆಹೊರೆಯ ಹಾರೈಕೆಯಿಲ್ಲದ ಹುಡುಗಿ
ಡಿಸೆಂಬರ್ ಚಳಿಗೆ ಮೈನೆರೆದು
ಹಸಿರು ಕಂಬಳಿ ಹೊದ್ದು ನಾಚಿ ತಲೆತಗ್ಗಿಸಿದವಳ
ಮೋರೆಯಲಿ ಕೆಂಪು ಹೂಗಳ ಪ್ರಾಯದ ಮೊಡವೆ
ಬೈಗಿನ ಬೆನ್ನಿಂದೆ ಅವಿತಿದ್ದ ಆಕಾರವಿಲ್ಲದ ದಡಿಯ
ಮೆತ್ತ ಮೆತ್ತಗೆ ಬಂದು ಮುತ್ತಿಗೆಯ ಹಾಕಿ
ಅತ್ಯಾಚಾರವೆಸಗಲು ಯತ್ನಿಸಿದ ಆ ದಿನ
ಅರ್ಧರಾತ್ರಿಯ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ.

ಮಾರ್ಚ್–ಏಪ್ರಿಲ್ ೧೯೯೧/೨೫

೫

ಅವಳ ನೇತ್ರದಂಬರದ ನಕ್ಷೆಯಲಿ
ಲಕ್ಷೋಪಲಕ್ಷ ಚುಕ್ಕಿಗಳ ಪಕ್ಕದಲಿ
ಇವನೊಬ್ಬ ಚಿಕ್ಕ ಹುಡುಗ ಹದಿನೈದು ದಿನದಲ್ಲಿ
ಯುವಕನಾಗಿ ಅವಳ ದೃಷ್ಟಿಯ ಗರ್ಭದಲಿ
ತಾನೊಬ್ಬನೇ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಿ
ಕರಿಯನ ಕೊರಳಿಡಿದು ನೂಕಿದಾದಿನ
ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ಬೆಳದಿಂಗಳು.

೬

ಕಾಮುಕರ ಕೋಟಿ ಕಣ್ಣೊಳಗ
ಸೊಕ್ಕಿಬಿದ್ದವಳು ಕಾನನದ ಕನ್ಯೆ
ಅವಳಸಿರು ರವಿಕೆಯ ಒಳಗೆ ಕೋಟಿ ರೂಪಾಯಿ ರೊಕ್ಕ
ಅವಳ ನಿಗೂಢಾಂಗದಲಿ ಶ್ರೀಗಂಧದ ಪರಿಮಳ
ಕಣ್ಣು ನೀಟಿದಷ್ಟೂ ಆಕೃತಿಗಳ
ಅವಳ ನೆನಪ ನಿದ್ದೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಅಜೀರ್ಣವಾಗಿದ್ದವರು
ಅತ್ಯಾಚಾರಕ್ಕೆ ಹೊರಟು ನಿಂತಾಗ
ಕಪ್ಪುಕಾಗೆ, ಬಿಳಿಯಬೆಕ್ಕು, ಕಂದುನಾಯಿಗಳ ಕೂಗು.

೭

ಕಾಮುಕರ ಸುಡುವ ಬಂದೂಕಿನ
ಕಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ರಾತ್ರಿಕುರುಡು
ಕೊಡಲಿ ಮಚ್ಚುಗಳಿಡಿದ ಕಾಡಕಾಮುಕರು
ತುಳುಕಿ ಬಳುಕಾಡುತ್ತಿದ್ದವಳ ಸೆರಗಾಸಿ ಮಲಗಿ
ಮೇಲೆದ್ದು ರಮಿಸಿದ ಹುಡುಗಿಯ ಕೈಕಾಲುಗಳ ಕೊಚ್ಚಿ
ತೊಡೆ ತೋಳುಗಳ ಕೊಯ್ದು
ಅವಳಸ್ಥಿ ಪಂಜರದೊಳಗೆ ಬೆಳಕ ಬೆಳಗಿಸಿಯೇ ಬಿಟ್ಟಾಗ
ಮತ್ತೆ ಬರಲಿಲ್ಲ ಮುಂಗಾರಿನ ಮುದುಕಿ
ಶವವಿಲ್ಲದವಳ ಸ್ಮಶಾನದೊಳಗೆ ನೇತಾಡತೊಡಗಿದವು
ಹಸಿರು ಬೋರ್ಡುಗಳು.

ಶರೀಫನಿಗೆ

ಶಂಕರ ಕಟಗಿ

ಬಯಲು ನೀರವದೊಳಗೆ
ನಾದ ಬಿಂದುವಿನಲಿ ಒಂದಾದ
ಓ ಶರೀಫ ಎಚ್ಚರವಾಗಿದ್ದೀಯಾ....
ಆ ನಿದ್ದೆ ಗದ್ದುಗೆಯಲಿ.

ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಹೇಳಯ್ಯ ಒದ್ದೆಯಾಗಿವೆ ಊರು
ನಿನ್ನ ಬೋಧೆಗಾಗಿ, ಸಾಧನದ ಹಾದಿಗಾಗಿ.

ಮಂದಿರ ಮಸೀದೆಗಳ ಮಧ್ಯ
ವಿರಾಮಗೊಂಡಿದೆ ಕದನವು
ಸಾಗಿಸಲಾವುದೀಗ–
ಕೆಂಡ ಸಂಪಿಗೆ ಹೆಣವ.

ನೊಂದುಕೊಂಡಿದೆ ಊರು ಅಂತ
ಹೇಳುವ ಹಾಗಿಲ್ಲವೊ ಸಂತ
ಶಿಲಾನ್ಯಾಸದ ಬುನಾದಿಯಾಗಿದೆ ನೋವು
ಬಂದಳಿಕೆಯಾಗಿದೆ ಭಾವವು

ಸಾಧ್ಯವಾದರೆ ನುಡಿಸಯ್ಯ ತಂಬೂರಿಯ
ನೆಲದಡಿಯ ನದಿಯ ತೆರದಿ

'ಆದಿ ಪದ' ಗುನುಗುನಿಸು–
ಗುಂಗು ಹಿಡಿಯಲೀ ಭವದ ಬಯಲಿಗೆ.

ಶ್ರದ್ಧಾಂಜಲಿ

ಅನುಪಮಾ ಸಾಹಿತ್ಯ:

ಹೃದಯವಂತಿಕೆಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಚಿಕಿತ್ಸೆ

ಸ. ಉಷಾ

ಕನ್ನಡ ಕಾದಂಬರಿ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಂಖ್ಯೆ ಮತ್ತು ಜನಪ್ರಿಯತೆಗಳ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಮಹಿಳೆಯರದೇ ಸಿಂಹಪಾಲು. ಅದೇ ಮಾತನ್ನು ಗುಣಮಟ್ಟದ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಕಾದಂಬರಿಕಾರ್ತಿಯರ ಸಲೀಸು ಬರವಣಿಗೆಗೆ ಅಪವಾದವಾಗಿ ಎಂ. ಕೆ. ಇಂದಿರಾ, ತ್ರಿವೇಣಿ, ಅನುಪಮಾ ನಿರಂಜನ, ಸಾರಾ ಅಬೂಬಕ್ಕರ್, ವೈದೇಹಿ ಇಂಥ ಲೇಖಕಿಯರು ತಮ್ಮ ಬರಹಗಳ ಗಟ್ಟಿತನದಿಂದ ಬೇರೆಯಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತಾರೆ.

ಅನುಪಮಾ ಕೇವಲ ಕಾದಂಬರಿಕಾರ್ತಿಯಲ್ಲ. ಸಣ್ಣಕಥೆ, ಮಕ್ಕಳ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಪ್ರವಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ, ವೈದ್ಯಕೀಯ ಬರವಣಿಗೆ–ಈ ಎಲ್ಲ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ಲೇಖನಿ ವಿಹರಿಸಿದೆ. ಆದರೂ ಓದುಗರು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಅವರನ್ನು ಗುರ್ತಿಸುವುದು ಕಾದಂಬರಿ ಕಾರ್ತಿಯೆಂದು. ಅವರ ಕೆಲವು ಸಣ್ಣಕತೆಗಳು ಬದುಕಿನ ವಾಸ್ತವ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ಕಲಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿವೆ.

ವೈದ್ಯವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಪಡೆದ ಜೀವನಾನುಭವ, ಮನುಷ್ಯನ ನೋವಿನ ಅರಿವು, ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಳಕಳಿ, ಒಳಿತಾದುದು ಹೊಸದಾದುದು ಏನು ತನ್ನ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡರೂ ಅದನ್ನು ಹೀರಿಕೊಂಡು ಬೆಳೆಯುವ ತವಕ ಅನುಪಮಾ ಅವರ ಕಾದಂಬರಿಗಳಿಗೆ ಅವರ ಇಡೀ ಬರಹಕ್ಕೆ ಅವರದೇ ಆದ ವಿಶಿಷ್ಟತೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿತು. ಹೀಗಾಗಿ ಅವರು ಬರೆಯಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಬೇರೆ ಲೇಖಕಿಯರಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ಬರೆಯುವುದು, ಬೆಳೆಯುವುದು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತೆನ್ನಿಸುತ್ತದೆ.

ಅನುಪಮಾರವರು ಕಥೆ-ಕಾದಂಬರಿ ಬರೆಯಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ವಾಣಿ, ತ್ರಿವೇಣಿ, ಎಂ. ಕೆ. ಇಂದಿರಾ–ಅವರುಗಳು ಕಾದಂಬರಿ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ

ಕೃಷಿ ಒಂದು ಒಳ್ಳೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸಿತ್ತು. ಈ ಅನುಕೂಲದ ಜೊತೆಗೇ ಪರಂಪರೆಯ ನೆರಳಲ್ಲಿ ಕೃತಿ ರಚಿಸುವುದಕ್ಕಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ತನ್ನ ಸತ್ವದಿಂದಲೇ ನಿಲ್ಲಬೇಕಾದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಬೇಕಾದ ಸವಾಲು ಸಹ ಹೊಸದಾಗಿ ಬರೆಯಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ ಲೇಖಕಿಗೆ ಇತ್ತು. ತ್ರಿವೇಣಿ ಮಾರ್ಗದ ಸರಳ ಮೋಹಕತೆ, ವಾಣಿಯವರು ಚಿತ್ರಿಸಿದ ಸದಭಿರುಚಿಯ ಮಧ್ಯಮ ವರ್ಗದ ಜೀವನ ಇವೆಲ್ಲವುಗಳಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ಅನುಪಮಾ ಬರೆದರು. ಅವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಆರಂಭದ ಕೃತಿಗಳಿಂದ ಹಿಡಿದು ಇತ್ತೀಚಿನ ಕೃತಿಗಳವರೆಗೂ ಶೋಷಣೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸುವ ವಿರೋಧಿಸುವ, ಮನೋಧರ್ಮ ಸ್ಥಾಯಿಯಾಗಿರುವಂಥದು. ವರ್ಗ ಶೋಷಣೆ, ಜಾತಿ ಶೋಷಣೆ, ಸ್ತ್ರೀ ಶೋಷಣೆ-ಈ ಎಲ್ಲ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಅವರ ಕೃತಿಗಳು ಗುರುತಿಸುತ್ತವೆ. ದೈನಂದಿನ ಜೀವನದ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಅಂಶಗಳ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಗುರುತಿಸುವ ಕ್ರಿಯೆ ನಡೆಯುವುದೊಂದು ವಿಶೇಷ.

ಅನುಪಮಾರವರ ಮೊದಲ ಎರಡು ಕಾದಂಬರಿಗಳು **ಅನಂತಗೀತ** ಮತ್ತು **ಸಂಕೋಲೆಯೊಳಗಿಂದ** ಪ್ರಕಟವಾದದ್ದು 1954ರಲ್ಲಿ. 'ಸಂಕೋಲೆಯೊಳಗಿಂದ' ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ತುಂಬಾ ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷಿಯಾದ ಆಶಯಗಳುಳ್ಳ ಕೃತಿ. ಮೂರು ಪಾತ್ರಗಳ ಮೂಲಕ ಇಲ್ಲಿ ಅನುಪಮಾ ಜೀವನವನ್ನು ನೋಡಲೆತ್ನಿಸಿದ್ದಾರೆ. ವಿಜಯಾಳ ಮುಗ್ಧ ಸೌಂದರ್ಯ ಶಾಲೀನತೆಗಳು ಅವಳನ್ನು ವಿಷಮ ದಾಂಪತ್ಯದ ಸುಳಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಸುತ್ತವೆ. ನಂದಾಳ ನಿರ್ಭಯತೆ, ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದ ಮೂಲಕ ಬರುತ್ತದೆ. ನೀಲಾಳ ಸ್ವಾವಲಂಬನೆ ವೃತ್ತಿಯ ಮೂಲಕ ಬರುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ನಂದಾ–ನೀಲಾ, ವಿಜಯಾಳ ಬದುಕು ಒಡ್ಡುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತಾರೆ ಶ್ರೀಮಂತನ ಕಾರಿನಡಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕು ಸಾಯುವ ಬಡವ, ಡಾಕ್ಟರ ಅಲಕ್ಷ್ಯದಿಂದ ಸಾಯುವ ಬಡ ಗರ್ಭಿಣಿ ಇಂಥ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಪಾತ್ರಗಳು–ಘಟನೆಗಳು ಒಂದು ಸಣ್ಣಗೆರೆಯಿಂದ ಚಿತ್ರ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗುವ ಹಾಗೆ ಕಥಾನಕದ ಸ್ವಯಂಪೂರ್ಣತೆಗಾಗಿ ದುಡಿಯುತ್ತವೆ.

ಅನುಪಮಾರವರ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಕಾಲೀನ ಚಿಂತನಗಳಿಗೆ ಸ್ಪಂದಿಸುತ್ತಾ ಬೆಳೆಯುವ ಗುಣವಿದೆ. ತಮ್ಮ ಆರಂಭದ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಅನುಪಮಾರವರು ಚಿತ್ರಿಸುವ ಪ್ರಪಂಚ ಶುದ್ಧ ಕೌಟುಂಬಿಕ ಪ್ರಪಂಚ. ಪಾತ್ರಗಳು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ನಿರ್ಧಾರಗಳು ಕೇವಲ ತಾತ್ವಿಕ ಬದ್ಧತೆಯ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವಂಥವಲ್ಲ. **ಸ್ನೇಹ ಪಲ್ಲವಿ**ಯ ಸರಳೆಯ ಅಂತರ್ಜಾತಿ ವಿವಾಹದ ಸಫಲತೆ, **ಚಿತ್ತನೋಹನ**ದ ಜಾನಕಿಯ ವಿಧವಾ ವಿವಾಹದ ವಿಫಲ ಬಯಕೆ ಇವೆಲ್ಲ ಪಾತ್ರಗಳ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಸುಖದ ನೆಮ್ಮದಿಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಬಹುಸಹಜವಾಗಿ ಬರುವಂಥವು. ಇದೇ ರೀತಿ **ನೂಲು**

ನೆಯ್ದ ಚಿತ್ರ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಶಾಮನ ಬದುಕು ಸೂಚಿಸುವ ವರ್ಗ ಹೋರಾಟದ ಸೂಚನೆ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಜೀವನದ ಏರಿಳಿತಗಳನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುವ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವಂಥದು.

ತಾತ್ವಿಕ ಆಶಯಗಳನ್ನು ನಿಧಾನವಾಗಿ ಅರಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಅನುಪಮಾರವರ ಕಥನ ಕಲೆ ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷಿಯಾಗುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಆ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ವರ್ಗ ಹೋರಾಟದ ಅಹಿಂಸಾತ್ಮಕ ಸಫಲತೆಯನ್ನು ಗಟ್ಟಿತನವನ್ನು ಹೇಳುವ **ಎಳೆ** ತಾತ್ವಿಕ ಹೋರಾಟ ಮತ್ತು ವೈಯಕ್ತಿಕ ಬದುಕಿನ ಸುಖ ಈ ಎರಡೂ ಎಳೆಗಳನ್ನು ಬೆಸೆದಿದೆ. ಇಲ್ಲಿನ ರಂಗದಾಸ ವಿವೇಕಿ ಆವೇಶದಿಂದ ಪ್ರತಿಭಟಿಸುವವನಲ್ಲ. ನೇಕಾರನಾಗುವುದನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ನೌಕರಿಗಳ ಕಡೆ ಮುಂದುವರಿದರೂ ನೇಕಾರರ ಹಿತವನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವವನು, ಅರಸಪ್ಪನ ಕೈ ಮುರಿದಾಗ ಬಡ ನೇಕಾರರಿಗೆ ಸಲ್ಲ ಬೇಕಾದ ಸವಲತ್ತುಗಳಿಗಾಗಿ ಒತ್ತಾಯಿಸುವವನು. ವೈಯಕ್ತಿಕ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ತಾನು ಒಲಿದ ಗಿರಿಜಾಳ ತಂದೆ ತನ್ನನ್ನು ಬಡವನೆಂದು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ ಶಾಸಕನೊಬ್ಬನಿಗೆ ಅವಳನ್ನು ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಾಗಲೂ ಬದುಕನ್ನು ಕಹಿಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದೆ ಅವಳಿಗೆ ಒಳಿತನ್ನು ಹಾರೈಸಬಲ್ಲವನು. ಅವಳಿಗೆ ವೈಧವ್ಯ ಒದಗಿದಾಗ ಅವಳನ್ನು ಅವಳ ಮಗುವಿನೊಡನೇ ತನ್ನ ಬಾಳಿಗೆ ಸ್ವಾಗತಿಸಬಲ್ಲ ಹೃದಯವಂತ. ಹೀಗಿದ್ದೂ ಅವನು ಹೋರಾಟಕ್ಕೆ ಅನಿವಾರ್ಯವಲ್ಲ. ಅವನು ಹಲ್ಲೆಗೊಳಗಾಗಿ ಹಾಸಿಗೆ ಹಿಡಿದಾಗ ತಿಮ್ಮಪ್ಪನೆಂಬುವನ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಹೋರಾಟ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತದೆ. ಅದೇ ಹಿಂಸಾತ್ಮಕ ವರ್ಗ ಹೋರಾಟವನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುವ **ಕೊಳಚೆ ಕೊಂಪೆಯ ದಾನಿಗಳು** ಈ ಮಟ್ಟದ ಕಲಾತ್ಮಕ ಯಶಸ್ಸನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ.

ಇದೇ ರೀತಿ ಅನುಪಮಾರವರ **ಆಳ, ಮುಕ್ತಿಚಿತ್ರ** ಸಹಾ ಬಂಡಾಯದ ಆಶಯಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿವೆ. ಇಲ್ಲಿ ವರ್ಗ ಅಸಮತೆಗಳ ಬದಲು ಲಿಂಗ **ಅಸಮತೆ** ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಚರ್ಚಿತವಾಗಿದೆ. 'ಆಳ'ದಲ್ಲಿ ಮಾಲಿನಿಯ ಸಂಸಾರ ಒಂದೇ ಮುಖ್ಯ ವಾಗಿದ್ದರೆ 'ಮುಕ್ತಿ ಚಿತ್ರ'ದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಬಿಡಿ ಬಿಡಿ ಚಿತ್ರಗಳಿವೆ. ಅತ್ತೆ ಮನೆಯವರ ದುರಾಸೆ, ತತ್ಫಲವಾದ ಕ್ರೌರ್ಯಕ್ಕೆ ತುತ್ತಾದ ಶ್ಯಾಮಲೆಯ ಸ್ವಾವಲಂಬನೆಯ ನಿರ್ಧಾರ, ಜಾನಕಿ ಚಿದಾನಂದರ ವಿಷಮ ದಾಂಪತ್ಯ, ಅಲಕಾ ಜಯಪಾಲರ ಪರಸ್ಪರ ಪ್ರೀತಿ ಗೌರವಗಳ ಸಂಬಂಧ, ಸ್ತ್ರೀ ಮುಕ್ತಿ ಕೇಂದ್ರದ ಕೆಲಸಗಳು ಹೀಗೆ ಅನೇಕ ಚಿತ್ರಗಳಿರುವ **'ಮುಕ್ತಿ** ಚಿತ್ರ'ದಲ್ಲಿ ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸಂಯೋಜಿಸಿ ಒಂದು ಕಲಾತ್ಮಕ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ತರಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿಲ್ಲ.

'ಆಳ', 'ಮುಕ್ತಿ ಚಿತ್ರ'ಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ಕಲಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಬಂಡಾಯದ ಆಶಯಗಳನ್ನು ದುಡಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಅನುಪಮಾ ಅವರ ಇತ್ತೀಚಿನ ಕೃತಿ **ಶೋಧ** ಕಾದಂಬರಿ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿಲ್ಲ. ಸಂಶೋಧಕಿಯೊಬ್ಬಳು ತನ್ನ ಮಹಾ ಪ್ರಬಂಧಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡುವ ಶೋಧ ಅವಳನ್ನು ತನ್ನ ಜನನದ ರಹಸ್ಯ ಶೋಧದ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ತರುತ್ತದೆ. ತನ್ನ ಬೇರುಗಳನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಾ ಹೋಗುವ ಸಂಶೋಧಕಿ ತನ್ನ ನಿಜವಾದ ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸಂಸಾರಗಳಲ್ಲಿ ಸೀಮಿತ ಪ್ರಪಂಚಗಳಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿರುವುದನ್ನು, ಅವರ ಜೀವನ ವಿಧಾನಗಳು ತಾನು ಗೌರವಿಸುವಂಥದ್ದಾಗಿಲ್ಲದಿರುವುದನ್ನು ಗುರ್ತಿಸಿಕೊಂಡು ತನ್ನ ಸಾಕು ತಾಯಿತಂದೆಯರ ಮಾನವೀಯವಾದ ಪ್ರೀತಿ ವಿಶ್ವಾಸಗಳನ್ನು ಗೌರವಿಸುವ ನಿಲುವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಇಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿರುವ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಸಂಬಂಧಗಳು ಸಹಾ ಕೃತಕತೆ ಅಥವಾ ತಾತ್ವಿಕತೆಯ ಅನವಶ್ಯಕವಾದ ಭಾರವನ್ನು ಹೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಅನುಪಮಾ ಅವರ ಕಾದಂಬರಿಗಳ ಪೈಕಿ, ತಾತ್ವಿಕ ಆಶಯ, ಮಾನವೀಯ ಮೌಲ್ಯಗಳು ಇವುಗಳ ಸಮತೋಲವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿರುವ ಮಹತ್ವದ ಕಾದಂಬರಿ ಇದು.

ಅನುಪಮಾರವರ ಉಳಿದೆಲ್ಲ ಕಾದಂಬರಿಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಸಮಕಾಲೀನ ಚಿಂತನದ ಸಂವಹನದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ, ವಸ್ತು ಮತ್ತು ತಂತ್ರಗಳ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಪರಿಗಣನೆಯನ್ನು ಬಯಸುವ ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಪೌರಾಣಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯ **ಮಾಧವಿ** ಹಾಗೂ ತಾತ್ವಿಕ ಆಶಯದ **ಘೋಷ.** ಮಹಾಭಾರತದ ಆದಿಪರ್ವದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡ ಯಯಾತಿ ರಾಜನ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ 'ಮಾಧವಿ'ಯ ಮೂಲದ ಒಂದು ಎಳೆ ಸಿಗುತ್ತದೆ. ಕಲ್ಪನೆ, ವಿಚಾರ ಮತ್ತು ಸಂಶೋಧನೆಗಳ ಮೂಲಕ ಈ ಎಳೆಯನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಅನುಪಮಾ ಅಂದಿನ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಮತ್ತು ತಂದೆಯಿಂದಲೇ ದಾನವಾಗಿ ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟು ಅನಂತರ ದಾನ ಪಡೆದವನ ಅಗತ್ಯಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಕೈಬದಲಾಯಿಸುತ್ತಾ ಹೋದ ಹೆಣ್ಣಿನ ಮನಃಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಮಹತ್ವದ ಪ್ರಯತ್ನ ಪುರಾಣದ ಮಾಧವಿಯ ಕಥೆಯ ಮೂಲಕ ಸಮಕಾಲೀನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗೊಂದು ಕಲಾತ್ಮಕ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಕೊಡುವಂಥದಾಗಿದೆ.

'ಘೋಷ'ದಲ್ಲಿ ಅನುಪಮಾ ಪ್ರಜ್ಞಾಪೂರ್ವಕವಾದ ಸಾಂಕೇತಿಕತೆ ಮತ್ತು ಫ್ಯಾಂಟಸಿ–ವಾಸ್ತವಗಳನ್ನು ಬೆಸೆದ ತಂತ್ರದ ಮೂಲಕ ಮನುಷ್ಯನ ಹೋರಾಟವನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಂಕೇತಿಕತೆ ಧಾರಾಳವಾಗಿದೆ. ಬೆಂಕಿ ಕಾರುವ ಅಗ್ನಿಪರ್ವತ, ಬೇರೆ ಬೇರೆಯ 'ದ್ವೀಪ'ಗಳಲ್ಲಿ ಜನರ ವಾಸ, ಭೂದೇವಿ, ಸ್ವತಂತ್ರಕುಮಾರಿ–ಎನ್ನುವಂಥ ಪಾತ್ರಗಳ ಹೆಸರುಗಳು ಒಂದು ಪ್ರಪಂಚವೇ ಆಗಿರುವ

ಸೆರೆಮನೆ, ಗಿಲ್ಡಾಳ ಕನಸು, ನಿರಾಶ್ರಿತ ಮಿನಾಳನ್ನು ಭೂದೇವಿ ತನ್ನೊಡನೆ ಕರೆದು ಕೊಂಡು ಹೋಗಬಯಸುವುದು, ಜಯತಿಲಕ ಕಾಡು ಮನುಷ್ಯರ ದ್ವೀಪದಿಂದ "ಹೊಸ ಶಕ್ತಿ" ಪಡೆದು ಬರುವುದು–ಇವೆಲ್ಲ ಪ್ರಜ್ಞಾಪೂರ್ವಕ ಸಂಕೇತಗಳಾಗಿವೆ. ಭೂದೇವಿ ಇಲ್ಲಿನ ಬದಲಾವಣೆಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಸಾಕ್ಷಿಯೂ ಬದಲಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಲುದಾರಳೂ ಆಗಿದ್ದಾಳೆ. ಅವಳ ಕ್ರಾಂತಿ ಆಯುಧಗಳದ್ದಲ್ಲ, ಅಕ್ಷರಗಳದ್ದು. ದುಡಿಯುವ ಜನಗಳ ರಾಜ್ಯ ಕೊನೆಗೆ ಬರುತ್ತದೆನ್ನುವುದನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುವ ತಾತ್ವಿಕ ಆಶಯದ 'ಘೋಷ' ಅನುಪಮಾರವರ ಮಹತ್ವದ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲೊಂದಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಭಾಷೆ, ಶೈಲಿ, ನಿರೂಪಣೆಗಳ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ಪೇಲವವಾಗಿದೆ.

ಕಾದಂಬರಿ ಪ್ರಕಾರದಲ್ಲಿ ಅನುಪಮಾರವರ ಸಾಧನೆಗಿಂತ ಅವರ ಸಣ್ಣಕಥೆಗಳ ಸಾಧನೆ ಕಡಿಮೆಯಾದುದೇನಲ್ಲ. ಮೂರು ದಶಕಗಳಲ್ಲಿ ಒಂಭತ್ತು ಕಥಾಸಂಕಲನ ಗಳನ್ನು ಹೊರತಂದಿರುವ ಅನುಪಮಾರವರ ಕಥನಕಲೆ ಯಾವ ತಾತ್ವಿಕತೆಯನ್ನೂ ಚೀರಿ ಹೇಳದೆ ನಿಶ್ಶಬ್ದವಾಗಿ ಹೀರಿಕೊಂಡು ಪ್ರಗತಿಶೀಲ ನವ್ಯ ಹಾಗೂ ಬಂಡಾಯ ಚಳುವಳಿಗಳ ಮಗ್ಗುಲಲ್ಲೇ ಬೆಳೆದಿದೆ. ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಪ್ರಗತಿಶೀಲ ಚಳುವಳಿಯ ತಾತ್ವಿಕ ಧೋರಣೆಗೆ ನಿಷ್ಠರಾಗಿ ಅನುಪಮಾ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆಂಬುದು ಅವರ ಕಾದಂಬರಿಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಗೋಚರವಾಗುತ್ತದೆ. ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಾಳಜಿ, ಶೋಷಣೆಯ ವಿರುದ್ಧ ಶೋಷಿತರ ಹೋರಾಟ, ಸ್ತ್ರೀ ಸಮು ದಾಯದ ವಿವಿಧ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ವಿವೇಚನೆ, ಬದುಕು–ಸಾವುಗಳ ಕುರಿತ ಚಿಂತನ–ಈ ಎಲ್ಲ ಅಂಶಗಳನ್ನೂ ಅವರು ಸಣ್ಣಕಥೆಗಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಈ ತಾತ್ವಿಕ ಅಂಶಗಳ ನಡುವೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ಮನುಷ್ಯರ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಆಶೆಗಳು, ಅವುಗಳಿಗೊದಗುವ ಅಡ್ಡಿ– ಆತಂಕಗಳು ತುಂಬಾ ವಾಸ್ತವಿಕ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿವೆ. **ರೂವಾರಿಯ ಲಕ್ಷ್ಮಿ**ಯಂಥ ಆರಂಭ ಹಂತದ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಸರಳವಾಗಿ, ನೇರವಾಗಿ, ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ವೈಭವ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಗಳಿಗಾಗಿ ಶಿಲ್ಪಿ ಮತ್ತು ಅವನ ಮಡದಿಯ ಬದುಕು ಹಾಳಾಗು ವುದನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದರೆ, ನವ್ಯ ಕಥನ ತಂತ್ರದ ಸಾಂಕೇತಿಕತೆ ಮತ್ತು ಭಾಷೆಯ ಬಳಕೆಗಳು **ಚಕ್ರಗಳು, ಕರಿಬಿಳಿ** ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತವೆ. ಆದರೆ 'ರೂವಾರಿಯ ಲಕ್ಷ್ಮಿ'ಯಿಂದ ಹಿಡಿದು **ಒಂದು ಗಿಣಿಯ ಕಥೆ**ವರೆಗೆ ಎಲ್ಲ ಸಂಕಲನಗಳಲ್ಲಿ ಅನುಪಮಾರವರ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಾಳಜಿ, ಶೋಷಿತರ ಹೋರಾಟದ ಬಗೆಗಿನ ಗೌರವ ಸ್ಥಾಯಿಯಾಗಿದೆ.

ವೈಯಕ್ತಿಕ ಸಂಬಂಧಗಳು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ವಶಾಲ್ಯವನ್ನು ವಾಸ್ತವಿಕ ಸತ್ಯಗಳು ದೈನಂದಿನ ಜೀವನದ ಒತ್ತಡಗಳು ಇವುಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೋಧಿಸುವ ಕಥೆಗಳು **ಕತ್ತಲು, ತಿರುಗು-ಮುರುಗು** ಹಾಗೂ **ಮೌನ.** ಕತ್ತಲು ಒಂದು ಸೀಮಿತ

ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಕಾಫ್ಕನ ರೂಪಾಂತರವನ್ನು ಹೋಲುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಅವರ ಅಂತ್ಯ ಮಾತ್ರ ಅನುಪಮಾ ಅವರ ಜೀವನ ಶ್ರದ್ಧೆಯ ಸಂಕೇತವೇ ಆಗಿದೆ. ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ದೃಷ್ಟಿ ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಮಡದಿ ಮಕ್ಕಳ ಅಲಕ್ಷ್ಯಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾದ ಉಪಾಧ್ಯಾಯನೊಬ್ಬ ಕೆಲಸದವಳ ಪುಟ್ಟಮಗಳ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಮತ್ತೆ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ ತಾಳುವುದನ್ನು ಈ ಕಥೆ ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತದೆ.

'ಮೌನ' ಅನುಪಮಾರ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಕಥೆ ಎಂದು ನನ್ನ ಅನ್ನಿಸಿಕೆ. 'ಮೌನ' ಚಿತ್ರಿಸುವ ಜಗತ್ತು 'ಕತ್ತಲು' ಚಿತ್ರಿಸುವ ಜಗತ್ತಿನ ಮುಂದುವರಿಕೆಯೇ ಆಗಿದೆ. ಮೆದುಳಿನ ರಕ್ತಸ್ರಾವದಿಂದಾಗಿ ಪ್ರಜ್ಞೆ ತಪ್ಪಿದ ತಾಯಿ–ಮನೆಯವರಿಗೆ–ಗಂಡ–ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಅಸಹ್ಯವಾಗುವ ಸೇವೆ ಕೆಲಸದವಳಿಗೆ ಪ್ರೀತಿಯ ವಿಷಯವಾಗುವುದು; ತಾಯಿಯ ಜೀವ ಗಂಡಾಂತರದಲ್ಲಿರುವಾಗ ಅವಳ ಸಂಪತ್ತಿಗಾಗಿ ಆಸೆಪಡುವ ಮಕ್ಕಳು –ಇವೆಲ್ಲ ದೈನಂದಿನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಕಾಣಬರುವ ಘಟನೆಗಳೇ ಆದರೂ ಅವನ್ನು ಅನುಪಮಾ ಒಂದು ದರ್ಶನವನ್ನು ಹೊಮ್ಮಿಸಲು ಬಳಸುವ ರೀತಿ ಅನುಪಮವಾದದ್ದೇ ಆಗಿದೆ. ಒಂದು ಆಕಸ್ಮಿಕ ಘಟನೆಯಿಂದ ಸ್ವೀಕೃತ ಮೌಲ್ಯಗಳು ತೀವ್ರ ಪರೀಕ್ಷೆಗೊಳಗಾಗುತ್ತವೆ. ವೈಯುಕ್ತಿಕ ಸಂಬಂಧಗಳು ಅನಿರೀಕ್ಷಿತವಾದ ತಿರುವು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ, ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಅರ್ಥ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಅಸಹನೀಯವಾಗಿ ಬಿಡಬಹುದಾದ ಮನುಷ್ಯನ ಒಂಟಿತನದ ದುಃಖಭರಿತ ಜೀವನದಲ್ಲೂ ಒಂದು ಆಶೆಯ ಎಳೆ ಮಾನವೀಯತೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಅನುಕಂಪದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಮಿನುಗುತ್ತದೆ. ಇದು ಅನುಪಮಾ ಕಟ್ಟಿಕೊಡುವ ಅದಮ್ಯ ಆಶಾವಾದದ ದರ್ಶನ.

ಅನುಪಮಾರವರ ಮಕ್ಕಳ ಸಾಹಿತ್ಯ **ದಿನಕ್ಕೊಂದು ಕಥೆ,** ಪ್ರವಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ **ಅಂಗೈಯಲ್ಲಿ ಯುರೋ–ಅಮೆರಿಕಾ,** ಆತ್ಮ ವೃತ್ತಾಂತ **ನೆನಪು ಸಿಹಿ-ಕಹಿ,** ಸುಮಾರು ಒಂಭತ್ತು ಹೊತ್ತಿಗೆಗಳಲ್ಲಿ ಹರಡಿರುವ ಅವರ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಇವೆಲ್ಲ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ವಿವೇಚನೆಗೆ ಅರ್ಹವಾದ ಕೃತಿಗಳು.

ಶಿಶು ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅನುಪಮಾ ಪ್ರಪಂಚದ ಕಿನ್ನರ, ಜಾನಪದ, ಐತಿಹಾಸಿಕ, ಪೌರಾಣಿಕ ಕಥೆಗಳ ಮೂಲಕ ಮಗುವಿನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಆರೋಗ್ಯಶಾಲಿಯಾಗಿ ಬೆಳೆಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

'ನೆನಪು ಸಿಹಿ-ಕಹಿ' ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಲೇಖಕಿಯೊಬ್ಬರು ಬರೆದಿರುವ ಪ್ರಥಮ ಆತ್ಮಕಥೆ. ಇದರ ಭಾಷೆ ಕವಿತೆಯ ಮಾಧುರ್ಯದಿಂದ ಕೂಡಿ, ವೈಯಕ್ತಿಕ ಅನುಭವ

ಗಳಿಂದ ಆರ್ದ್ರವಾಗಿರುವಂಥದು. ಆತ್ಮಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಅನಿವಾರ್ಯವಾದ ಸಣ್ಣ ಪುಟ್ಟ ಅಸಮಾಧಾನಗಳೂ ಅದರಲ್ಲಿ ಹಣಕಿವೆ.

ವೈದ್ಯಕೀಯ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ **ಕೇಳು ಕಿಶೋರಿ, ದಾಂಪತ್ಯ ದೀಪಿಕೆ, ತಾಯಿ–ಮಗು, ಶಿಶುವೈದ್ಯ ದೀಪಿಕೆ** ಶಾಸ್ತ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟು ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯದ ಆಕರ್ಷಕತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ.

ಅನುಪಮಾ ತಮ್ಮ ವೈದ್ಯವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಪಡೆದ ವಿಶಾಲ ಜೀವನಾನುಭವವನ್ನು ಸಾಹಿತಿಯ ಅನುಕಂಪದಿಂದ "ಕೆರೆಯ ನೀರನು ಕೆರೆಗೆ ಚೆಲ್ಲಿ" ಎಂಬಂತೆ ಮತ್ತೆ ಸಮಾಜದ ರೋಗನಿದಾನಕ್ಕಾಗಿ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸಂಜೀವಿನಿಯಾಗಿಸಿ ಮರಳಿ ಕೊಟ್ಟವರು. ಅವರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಹೃದಯವಂತಿಕೆಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಚಿಕಿತ್ಸೆ. ●

ನನ್ನ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಕ್ರಿಯೆಯ ಮೂಲಸೆಲೆ ಎಲ್ಲಿಂದ ಆರಂಭವಾಯಿತು ? ಎಂಬುದನ್ನು ನಾನು ಮೊದಲು ಹೇಳಬೇಕು. ನಾನು ಹುಟ್ಟಿದ್ದು ಬಡ ನೇಕಾರರ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ. ನನ್ನ ತಾಯಿಯ ಕಡೆ ಕುಲಕಸಬನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ತಂದೆಯ ಕಡೆಯವರೆಲ್ಲಾ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕಿಳಿದರು. ಹೀಗಾಗಿ ಎರಡೂ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಪರಿಣಾಮ ನನ್ನ ಮೇಲಾಯಿತು. ಬಾಲ್ಯದಿಂದ ಸುತ್ತಲಿನದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕುತೂಹಲದಿಂದ ವೀಕ್ಷಿಸುವುದು ನನ್ನ ಜಾಯಮಾನ. ಹಾಗೆಯೇ ಜನರ ಮಾತಿಗೂ ಕಿವಿ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದೆ. ನನ್ನ ಅಜ್ಜ ಅಜ್ಜಿಯರು ಹೇಳಿದ ಕತೆಗಳು, ನೆಂಟರಿಷ್ಟರ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ನುಸುಳಿದ ಘಟನೆಗಳು ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರಿದ್ದವು. ಗಳಗನಾಥ, ವೆಂಕಟಾಚಾರ್ಯ, ಬಿ. ಫ, ಕಾಳೆಯವರ ಪತ್ತೇದಾರಿ ಕಾದಂಬರಿಗಳನ್ನು ಓದಿದ್ದೆ. ಕಾರಂತ, ಪುಟ್ಟಪ್ಪನವರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಓದಿ ಮೋಡಿಗೊಳಗಾಗಿದ್ದೆ. ಪ್ರಕಟವಾಗದಿದ್ದರೂ ಹದಿವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲೇ ಕತೆಗಳನ್ನು ಗೀಚಲಾರಂಭಿಸಿದ್ದೆ. ಅದನ್ನು ಬಲ್ಲ ನೆಂಟರಿಷ್ಟರು, "ಪಾಪ ಬಡವರು, ಆದ್ರೆ ಹುಡುಗಿ ಬುದ್ಧಿವಂತೆ, ಕತೆಗಿತೆ ಬರಿತಾಳೆ", ಅನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಗ ನನಗೆ ಅನ್ನಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಬಡತನದ ಅಪಮಾನ ಮತ್ತು ಹೀನಾಯವನ್ನು ನಾಶಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಇವರಿಂದ ಹೊಗಳಿಕೆ ಗಿಟ್ಟಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದರೆ ನಾನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕತೆ ಬರೀಬೇಕು ಅಂತ. ಈ ಆಸೆಗಿಂತ ಒಳಗಿನ ಒತ್ತಡವೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿತ್ತು. ಕಂಡ ಘಟನೆಗಳು ಕತೆಗಳಾಗಿ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ರೂಪುಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದವು. ಅದನ್ನು ಬರೆಯದಿದ್ದರೆ ಬದುಕಲು ಸಾಧ್ಯವೇ ಇಲ್ಲ ಅನಿಸುತ್ತಿತ್ತು.

—**ಅನುಪಮಾ ನಿರಂಜನ**

ಸಂವಾದ-೧ರಲ್ಲಿ

ವಿಕ್ಷಿಪ್ತ ಪ್ರಭೇದ: ಹೋಮೋ ಸೇಪಿಯನ್ಸ್

ಮೂಲ : ಅರ್ಥರ್ ಕೊಸ್ಲರ್
ಸಂಗ್ರಹಾನುವಾದ : ರಾಘವೇಂದ್ರ ಪಾಟೀಲ

೧. ಸಾರ್ಥಕಗೊಳ್ಳದ ಕಾಣಿಕೆ

ಜೂಲಿಯನ್ ಹಕ್ಸ್‌ಲೀ ತನ್ನ ಒಂದು ಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯ ಪ್ರಭೇದದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳನ್ನು ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಭಾಷೆ, ವೈಚಾರಿಕ ಚಿಂತನೆ, ಬರಹದ ಮೂಲಕ ಜ್ಞಾನದ ದಾಖಲೆ ಮತ್ತು ಮುಂದುವರೆಯುವಿಕೆ, ಯಂತ್ರ ಮತ್ತು ಉಪಕರಣಗಳ ತಯಾರಿಕೆ ಮತ್ತು ಬಳಕೆ, ಉಳಿದೆಲ್ಲ ಪ್ರಾಣಿಪ್ರಪಂಚದ ಮೇಲೆ ಹೊಂದಿದ ಪ್ರಾಬಲ್ಯ, ವೈಯುಕ್ತಿಕ ಬದಲಾವಣೆಗಳು, ಹಿಡಿದಾಡಲು ಮುಂಗಾಲುಗಳ ಉಪಯೋಗ, ವರ್ಷಪೂರ್ತಿ ಇರುವ ರತಿಶಕ್ತಿ, ಕಲೆಯ ಸೃಷ್ಟಿ, ಹಾಸ್ಯ, ವಿಜ್ಞಾನ, ಧರ್ಮ–ಇತ್ಯಾದಿ, ಇತ್ಯಾದಿ. ಆದರೆ ವಿಕಾಸವಾದಿಯ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಮಹತ್ವದ್ದಾದ, ಗಮನಾರ್ಹವಾದ ಲಕ್ಷಣವೊಂದು ಈ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರದೇ ಉಳಿದು ಬಿಟ್ಟಿದೆ. ಈ ಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಯಾವ ಜೀವಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞನೂ ಈ ಬಗ್ಗೆ ಗಂಭೀರವಾದ ಚರ್ಚೆ ಮಾಡಿರುವುದು ತಿಳಿಯದು.

ಇಂಥ ಲಕ್ಷಣ ಅದಾವುದು ಎಂದರೆ–ಅಸಂಗತವಾದ, ಬಯಸದೇ ಬಂದ ಕಾಣಿಕೆ! ಇದನ್ನು ಒಂದು ದೃಷ್ಟಾಂತದ ಮೂಲಕ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದು. ಅರಬ್ಬೀ ಮಾರು ಕಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಅಲೀ ಎನ್ನುವವನೊಬ್ಬ ವ್ಯಾಪಾರಸ್ಥ. ಅಶಿಕ್ಷಿತನಾದ ಇವನಿಗೆ ಲೆಕ್ಕ ವೆಂದರೆ ಶೂನ್ಯ. ಬರೀ ಅಂಕಿಗಳಷ್ಟು ಮಾತ್ರ ತಿಳಿಯುತ್ತವೆ. ಈ ಲೆಕ್ಕ ಬರದ ದಡ್ಡ ತಲೆಯ ಅಲಿಗೆ ಅವನ ಗಿರಾಕಿಗಳು ಟೋಪಿ ಹಾಕಿದ್ದೇ ಹಾಕಿದ್ದು! ನಿಜವಾಗಿ ನೋಡಿದರೆ ವ್ಯಾಪಾರಸ್ಥರೇ ಗಿರಾಕಿಗಳಿಗೆ ಟೋಪಿ ಹಾಕುವುದು. ಇಲ್ಲಿ ಅದು ತಿರುಗು ಮುರುಗಾಗಿತ್ತು. ಅಲಿ ತನ್ನ ದಡ್ಡತನಕ್ಕಾಗಿ ತುಂಬ ನೊಂದುಕೊಂಡು–ದೇವರೇ

ತನಗೆ ಲೆಕ್ಕಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವಂತೆ ಒಂದು ಮಣಿಕಟ್ಟು (ಕೂಡುವ, ಕಳೆಯುವ ಲೆಕ್ಕಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತಹ, ತಂತಿಯಲ್ಲಿ ಮಣಿಗಳನ್ನು ಪೋಣಿಸಿದ ಒಂದು ಉಪಕರಣ) ದಯಪಾಲಿಸು–ಎಂದು ಅಲ್ಲಾಹ್‌ನಿಗೆ ನಿತ್ಯ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಸಲ್ಲಿಸತೊಡಗಿದ. ಅಲಿಯ ಈ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದ ಅಂಚೆ ಕಚೇರಿಯ ತಪ್ಪಿನಿಂದಾಗಿ ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕೋ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗದೇ ಮತ್ತೆಲ್ಲಿಗೋ ಹೋಗಿ ಒಂದು ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಅವನು ತನ್ನ ಅಂಗಡಿಗೆ ಬಂದು ನೋಡಿದರೆ ಅದೇನದು ! ಅದು ಒಂದು ಬಹು ಅಂತಸ್ಥಿನ ಕಟ್ಟಡವಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದು ಅದರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅತ್ಯಾಧುನಿಕವಾದ ಐ.ಬಿ.ಎಂ. ಗಣಕಯಂತ್ರ ನಿಂತುಕೊಂಡಿದೆ.... ಗೋಡೆಯ ತುಂಬ ಅದರ ಪೇನೆಲ್ಲುಗಳು, ಸಾವಿರಾರು ಕಣ್ಣು ಕುಕ್ಕುವಂಥ ಬೆಳಕಿನ ಮುಳ್ಳುಗಳು–ಬಿಲ್ಲೆಗಳು....ಮಾಯದ ಕಣ್ಣುಗಳು, ಅದರ ಮುಂದೆ ಅದನ್ನು ಬಳಸಲು ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆಗಳಿರುವ ನೂರಾರು ಪುಟಗಳ ಪುಸ್ತಕ. ಆದರೆ ಅಲಿಗೆ ಓದು ಬಂದರಲ್ಲವೆ ಆ ಸೂಚನೆಗಳ ಪುಸ್ತಕ ಓದುವುದು ? ಏನೋ ಕೇಳಿದರೆ ಏನೋ ಬಂದಿದೆ ಎನ್ನುವ ಬೇಸರದಲ್ಲಿ ಅಲಿ ಖಾಲಿ ಇದ್ದಾಗಲೆಲ್ಲ ಸುಮ್ಮ ಸುಮ್ಮನೇ ಆ ಈ ಬಿಲ್ಲೆಗಳನ್ನು ತಿರುಗಿಸುವುದು–ಅದು ಇದು ಮಾಡುತ್ತ ಇದ್ದ. ಅವನಿಗೆ ಒಮ್ಮೆ ಅದರ ಮೇಲೆ ಬಹಳ ಸಿಟ್ಟು ಬಂದು ಅದರ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಒದೆಯತೊಡಗಿದ. ಅಲಿಯ ಈ ಒದೆತಗಳು ಗಣಕ ಯಂತ್ರದ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಜೋಡಣೆಗೆ ಚಾಲನೆ ಕೊಟ್ಟು ಅಲಿಗೆ ಲೆಕ್ಕ ಒಂದನ್ನು ಮಾಡಿ ತೋರಿಸಿಬಿಟ್ಟಿತು. ಅಲಿ ಒಮ್ಮೆ ಮೂರು ಸಲ ಒದೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಮತ್ತು ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಐದು ಸಲ ಒದೆಕೊಟ್ಟಿದ್ದ. ಆಗ ಆ ಬಿಲ್ಲೆ ಎಂಟರ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ತೋರಿಸಿಬಿಟ್ಟಿತು ! ಅಲಿಗೆ ಸಂತೋಷವೋ ಸಂತೋಷ. ಅವನು ತನಗೆ ಇಂಥ ಅದ್ಭುತವಾದ ಮಣಿಕಟ್ಟನ್ನು ಕಳಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಅಲ್ಲಾಹನಿಗೆ ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕವಾದ ವಂದನೆಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿದ. ಅಲಿ ತನ್ನ ಐದು–ಮೂರು, ನಾಲ್ಕು–ಏಳು ಅಂಕಗಳನ್ನು ಕೂಡಿಸುವಂಥ ಲೆಕ್ಕಕ್ಕೆ ಈ ಯಂತ್ರವನ್ನು ಬಳಸುತ್ತ ಸಂತೋಷವಾಗಿದ್ದನು. ಪಾಪ ! ಈ ಯಂತ್ರ ಐನ್‌ಸ್ಟೀನನ $E = mc^2$ ಸೂತ್ರವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವಂಥ, ಆಕಾಶದಲ್ಲಿನ ಸಹಸ್ರಾರು ನಕ್ಷತ್ರ, ಗ್ರಹಗಳ ಚಲನೆಯನ್ನು ಅವುಗಳ ಪಥಗಳನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಕರಾರು ವಾಕ್ಕಾಗಿ ತಿಳಿಸುವಂಥ ಶಕ್ತಿ ಹೊಂದಿದೆ ಎನ್ನುವುದು ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿದಿರಲೇ ಇಲ್ಲ.

ಅಲಿಯ ಮಕ್ಕಳು, ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳು ಪಿತ್ರಾರ್ಜಿತವಾಗಿ ಪಡೆದ ಈ ಯಂತ್ರವನ್ನು ಇದೇ ರೀತಿಯಾಗಿಯೇ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಾ ಬಂದರು. ಈ ಯಂತ್ರದ ಸಹಾಯದಿಂದ ಸರಳ ಗುಣಾಕಾರದ ಲೆಕ್ಕಗಳನ್ನು ಕೂಡ ಮಾಡಬಹುದೆಂದು ನೂರಾರು ಪೀಳಿಗೆಗಳ ನಂತರ ಅವರಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಯಿತು, ಅರಬ್ಬೀ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಅಲಿಯ ಈ ಸಂತತಿ ಯುವರನ್ನು ಹುಡುಕಲು ಹೊರಟಿದ್ದರೆ....ಸ್ವಲ್ಪ ನಿಲ್ಲಿ ...ಈ ಅಲಿಯ ಸಂತತಿಯುವರು

ಬೇರಾರೂ ಅಲ್ಲ. ನಾವೇ! ಮನುಷ್ಯ ಪ್ರಭೇದದವರು!.... ಈ ಯಂತ್ರ ವೈವಿಧ್ಯ ಮಯವಾದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಬಲ್ಲದೆಂದು ಗೊತ್ತಿದ್ದರೂ ಅದರ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಸರಳ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಅದರ ಲಕ್ಷಾಂತರ ಜೋಡಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೋ ಒಂದೆರಡನ್ನು ಮಾತ್ರ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ... ಇಂಥ ಅಸಂಗತವಾದ ಸಾರ್ಥಕ್ಯ ಕಾಣದ ಕಾಣಿಕೆ ಮತ್ತಾವುದೂ ಅಲ್ಲ....ನಮ್ಮ ತಲೆ ಬುರುಡೆಯಲ್ಲಿ ಹುದುಗಿ ಕುಳಿತ ನಮ್ಮ ಮೆದುಳೇ ಆಗಿದೆ.. ಹಾಂ.... ಆ ಸೂಚನೆಯ ಪುಸ್ತಕ? ಅದು ಕಳೆದು ಹೋಗಿದೆ. ಇಷ್ಟರ ಮೇಲೆ ಅದು ಇದ್ದಿತೋ ಇಲ್ಲವೋ! ಪ್ಲಾಟೋ ಅದು ಇದ್ದಿತೆನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಅದು ದೈವದ್ರೋಹೀ ಚಿಂತನೆ!

ಈ ಹೋಲಿಕೆ ನಮಗೆಲ್ಲರಿಗೂ ತೋರುವಂತೆ ದೂರಗಮ್ಯವಾದುದೇನೂ ಅಲ್ಲ. ಜೀವಿಗಳ ವಿಕಾಸಕ್ಕೆ ಯಾವುದೇ ಪ್ರೇರಕ ಬಲವಿರಲಿ, ಅದು ಆ ಜೀವ ಪ್ರಭೇದಗಳ ತುರ್ತು ಅಗತ್ಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಗಮನವೀಯುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಈ ಅಗತ್ಯಗಳು ಆ ಜೀವಿಗಳ ದೇಹರಚನೆ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯವಿಧಾನಗಳಲ್ಲಿನ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಇದೀಗ ಜೀವವಿಕಾಸವೆನ್ನುವುದು ಜೀವಪ್ರಭೇದವೊಂದಕ್ಕೆ ತಾನು ಉಪಯೋಗಿ ಸಲಾರದಂತಹ ಅಂಗವೊಂದನ್ನು ಕೊಟ್ಟುಬಿಟ್ಟಿದೆ! ಅಲಿಯ ಯಂತ್ರದಂತೆ ಇದೊಂದು ಐಷಾರಾಮೀ ಉಪಕರಣವಾಗಿಬಿಟ್ಟಿದೆ. ಮಾಲೀಕನ ಜುಜುಬೀ ತುರ್ತು ಅವಶ್ಯಕತೆ ಗಳನ್ನು ಮೀರಿ ವಿಪರೀತ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳಿರುವಂತಹದು ಈ ಉಪಕರಣ. ಸರಿಯಾಗಿ ಉಪ ಯೋಗಿಸಿದರೆ ಜೀವಪ್ರಭೇದಗಳ ಆಂತರಿಕ ಪರಿಸರದ ಬಗ್ಗೆ ಪೂರ್ಣ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಕೊಡ ಬಲ್ಲ, ಅದನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸಬಲ್ಲ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳಿರುವಂತಹ ಅಂಗವಿದು.

ಹೋಮೋ ಸೇಪಿಯನ್ಸ್ ಎಂಬ ಪ್ರಭೇದದ ಮಾನವನ ಅತ್ಯಂತ ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದ ಪ್ರತಿನಿಧಿ ಎಂದರೆ 'ಕ್ರೋ ಮ್ಯಾಗ್ನನ್' ಮನುಷ್ಯ. ಈ ಮನುಷ್ಯ ಸುಮಾರು 50 ಸಾವಿರದಿಂದ 100 ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳಷ್ಟು ಕಾಲದ ಹಿಂದೆ ಬದುಕಿದ್ದವನು. ಈ ಮನುಷ್ಯನಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಇಂದು ನಮ್ಮಲ್ಲಿರುವಂಥ ಮೆದುಳೇ ಇದ್ದಿತು. ಅದೇ ಗಾತ್ರ– ಅದೇ ಆಕಾರ. ಆದರೆ ಈ ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವಜ ಅಂಥ ಮೆದುಳನ್ನು ಬಳಸಿದ್ದು ಮಾತ್ರ ಅತ್ಯಂತ ಕನಿಷ್ಠವಾಗಿ. ಇವನು ಗವಿಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿದ್ದುಕೊಂಡು ಬದುಕಿ, ಶಿಲಾ ಯುಗವನ್ನು ಮೀರಿ ಬೆಳೆಯಲಾರದೇ ಹೋದವನು. ಅವನ ತುರ್ತು ಅಗತ್ಯಗಳಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ಅವನ ಮೆದುಳಿನ ಹೊಸ ತೊಗಟೆಯ (Neo Cortex) ಸ್ಫೋಟಕ ವೆನ್ನಿಸಬಹುದಾದ ಬೆಳವಣಿಗೆ ನಮ್ಮ ಗ್ರಹಿಕೆಗೆ ಮೀರಿದುದಾಗಿತ್ತು. ನಮ್ಮನ್ನು ಚಂದ್ರನ ಮೇಲೆ ಒಯ್ದು ನಿಲ್ಲಿಸುವ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳಿರುವಂತಹ ಮೆದುಳನ್ನು ತಲೆಬುರುಡೆ ಯಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಈ ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವಜರು ಹತ್ತಾರು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳಷ್ಟು ಕಾಲ

ಬಿಲ್ಲು, ಬಾಣ ಮತ್ತು ಭರ್ಜಿಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸುವಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಅದನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು.

ಮಾನಸಿಕ ವಿಕಾಸ ಮನುಷ್ಯ ಪ್ರಭೇದದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ ಮತ್ತು ಇಂಥ ಮಾನಸಿಕ ವಿಕಾಸವನ್ನು ಇತರ ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವಾಗ ನಾವು ನಮ್ಮ ತಿಳುವಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಗೊಂದಲ ಹೊಂದಿದವರಾಗಿರುತ್ತೇವೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ತಮ್ಮ ಎಲ್ಲ ಅಂಗಗಳನ್ನೂ–ಮೆದುಳನ್ನೂ ಸೇರಿಸಿ–ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಉರಗಗಳಾಗಲೀ, ಕೆಳಹಂತದ ಸಸ್ತನಿಗಳಾಗಲೀ ತಮ್ಮ ತಲೆಬುರುಡೆಯಲ್ಲಿ ಹುದುಗಿರುವ ಗಣಕಯಂತ್ರದ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಬಹುತೇಕ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಇದರಿಂದ ಈ ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಲಿಯುವ ಶಕ್ತಿ, ಮಾನಸಿಕ ಶಕ್ತಿ ಬೆಳೆಯುವುದಿಲ್ಲ, ಮಿತಗೊಂಡುಬಿಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ ಎಂದು ನಮಗೆ ತೋರುತ್ತದೆ, ಆದರೆ ಮನುಷ್ಯನಲ್ಲಿ ಮೆದುಳಿನ ವಿಕಾಸ ಎಷ್ಟೊಂದು ಭಯಂಕರವಾದ ವೇಗದಲ್ಲಿ, ಎಷ್ಟೊಂದು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ನಡೆದಿದೆ ಎಂದರೆ ಅವನು ಉಸಿರು ಬಿಗಿ ಹಿಡಿದು ಅದರ ಬಳಕೆಗೊಳ್ಳದ–ಅದರಲ್ಲಿ ಹುದುಗಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿವೆ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿಯೇ ವಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಇತಿಹಾಸವು ಅತ್ಯಂತ ನಿಧಾನವಾದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿದೆ. ಇದು ಮೆದುಳಿನ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ವಾಸ್ತವವಾಗಿಸುವಂತಹ ನಿಧಾನವಾದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿದೆ. ಗೆಲ್ಲಬೇಕಾಗಿರುವ ಮೆದುಳಿನ ಈ ಎಲ್ಲ ಅನಾವರಣಗೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳು ಅದರಲ್ಲಿ ಹೊಸದಾಗಿ ಬೆಳೆದ ತೊಗಟೆಯ ಮಡಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಹುದುಗಿವೆ.

೨. ಗಾಢಾಂಧಕಾರದಲ್ಲಿನ ಹುಡುಕಾಟ

ಆದರೆ ಮೆದುಳಿನ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಅರಿಯುವ ಕ್ರಿಯೆ ಅತ್ಯಂತ ನಿಧಾನವಾದುದು, ತೀವ್ರ ಏರಿಳಿತಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡದ್ದು ಮತ್ತು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಹಿಂಜರಿಕೆಯನ್ನು ಕೂಡ ಹೊಂದಿರುವಂಥದು ಯಾಕಾಗಿರುತ್ತದೆ ? ಇದು ನಮ್ಮ ಸಮಸ್ಯೆಯ ಕೇಂದ್ರ. ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲಾದ ಒಂದು ಉತ್ತರವೆಂದರೆ–ಹೊಸ ಮತ್ತು ಹಳೆಯ ಮೆದುಳುಗಳ ನಡುವೆ ಇರುವ ಅಸಮರ್ಪಕವಾದ ಸಹಕಾರ. ಹೊಸ ಮೆದುಳಿನೊಳಗೆ ಹುದುಗಿಕೊಂಡಿರುವ ಹಳೆಯ ಮೆದುಳು ಪದೇ ಪದೇ ಹೊಸ ಮೆದುಳಿನ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಡೆ ತಡೆ ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ. ಆಳವಾಗಿ ಬೇರೂರಿದ ಭಾವಾವೇಶದ ನಂಬಿಕೆಗಳು ಹಳೆಯ ಮೆದುಳಿನಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿರುವಂಥವು. ಇವು ಹೊಸ ಮೆದುಳಿನ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಪರಿಭಾಷೆಯ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಯ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ಕೇಳದಂತೆ ಮಾಡುತ್ತವೆ.

ಇದರ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ನಾವು ನಮ್ಮ ಗೊಂದಲಗೊಂಡಿರುವ ಸಾಮಾಜಿಕ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ನೋಡಬಹುದು. ಆದರೆ ಇಂಥ ಶಾಪದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯೇ ಭಾವನಿರ್ಲಿಪ್ತವಾದ ವಿಜ್ಞಾನದ ನಿಧಾನವಾದ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ನಾವು ಅತ್ಯಂತ ಮುಗ್ಧವಾಗಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಯುಗದಲ್ಲಿಯೂ ಹೊಸದಾಗಿ ಸೇರುತ್ತ ಬರುವ ವಿಜ್ಞಾನವನ್ನು, ಅದರ ನಿಧಾನವಾದ–ಹನಿ ಹನಿ ಕೂಡುತ್ತ ಬೆಳೆಯುವ ವಿಧಾನವನ್ನು ಗಮನಿಸುತ್ತೇವೆ. ಆಲಿಯ ಸಂತತಿಯ ಒಂದೊಂದು ಪೀಳಿಗೆಯೂ ಅಲ್ಲಾಹ್ ನೀಡಿದ ಕಾಣಿಕೆಯಾದ ಗಣಕ ಯಂತ್ರದ ಹೊಸ ಹೊಸ ಉಪಯೋಗಗಳನ್ನು ಕಲಿಯುತ್ತಿದೆ. ಹೀಗೆ, ಮಾಟ ಮತ್ತು ಪುರಾಣಪ್ರಜ್ಞೆಪೂರಿತವಾದ ನಾಗರಿಕತೆ ತನ್ನ ಇಂಥ ಶೈಶವವನ್ನು ನಿಧಾನವಾಗಿ ದಾಟುತ್ತಾ, ನಿರಪೇಕ್ಷವಾದ ವೈಚಾರಿಕ ಪಕ್ವತೆಯನ್ನು ಗಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದೆ.

ಹಾಗೆ ನೋಡಿದರೆ ಪ್ರಗತಿ-ಬೆಳವಣಿಗೆ ಎನ್ನುವುದು ಎಂದೂ ಸ್ಥಾಯಿಯಾದದ್ದು, ಸಾತತ್ಯ ಹೊಂದಿದ್ದು ಆಗಿಯೇ ಇಲ್ಲ. ತಾತ್ವಿಕ ವಿಕಾಸವು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ನೆಗೆತಗಳನ್ನು ತೋರುವಂತೆ ಭ್ರಮ ನಿರಸನ, ಹಿಂಜರಿಕೆ ಮತ್ತು ಕುರುಡುತನಗಳ ಅವಧಿಗಳನ್ನೂ ತೋರುತ್ತದೆ. ಯಾವುದನ್ನೋ ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ ಏನನ್ನೋ ಕಂಡುಹಿಡಿಯುವಂತಹ ವಿಕ್ಷಿಪ್ತ ಘಟನೆಗಳೇ ಬಹುತೇಕವಾಗಿ ವಿಕಾಸದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುವಂಥದ್ದಾಗಿವೆ. ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಕಾಲಾವಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಶೋಧನೆಗಳು ಕೇವಲ ವಿಕಾಸದ ದಾರಿಗೆ ಅಡ್ಡವಾಗಿರುವ ಕೊಳೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕುವ, ಅದರ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಸುರಳೀತಗೊಳಿಸುವ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಕೊಂಡಿರುತ್ತವೆ. ಟಾಲೆಮಿಯ ಎಪಿಸೈಕಲ್ಲುಗಳ ಹುಚ್ಚು ವಿಚಾರ ಎರಡು ಸಾವಿರಗಟ್ಟಲೆ ಕಾಲ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಲೇ ಇತ್ತು. ಆರ್ಕಿಮಿಡಿಸ್‌ನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಗೊತ್ತಿದ್ದಷ್ಟು ಭೂಮಿತಿಯು 15ನೇ ಶತಮಾನದ ಯುರೋಪಿಗೆ ಗೊತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಎನ್ನುವುದು ಸತತವಾದುದು, ಜೀವಂತವಾದುದು ಆಗಿದ್ದರೆ ಸಂಖ್ಯೆಗಳ ನಿಯಮ, ಕೋ–ಆರ್ಡಿನೇಟ್ ಜ್ಯಾಮಿತಿಗಳು, ಯೂಕ್ಲಿಡ್‌ನ ನಂತರದ ಕೆಲವೇ ಕೆಲವು ಪೀಳಿಗೆಗಳಷ್ಟೊತ್ತಿಗೆ ಮೂಡಿ ಬರುವುದು ಸಾಧ್ಯವಾಗಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಏಕೆಂದರೆ ಗಣಿತಶಾಸ್ತ್ರದ ಈ ಬೆಳವಣಿಗೆಗಳು ಯಾವ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನದ ಮೇಲೆಯೂ ಅವಲಂಬಿತವಾದುದಲ್ಲ. ಈ ಜ್ಞಾನದ ಮೂಲವೆಲ್ಲ ಹತ್ತು ಬಿಲಿಯಗಳಷ್ಟು ನರಕೋಶಗಳಿರುವ ಮನುಷ್ಯನ ತಲೆಬುರುಡೆಯಲ್ಲಿರುವ ಕಂಪ್ಯೂಟರ್‌ನಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾದದ್ದು. ಏಕಸೂತ್ರದಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಮತ್ತು ಮೂಲಭೂತವಾಗಿ ವೈಚಾರಿಕತೆಯ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ವಿವರಿಸಲಾಗದ ಮನುಷ್ಯನ ಜ್ಞಾನದ ಬೆಳವಣಿಗೆಯು, ವಿಕಾಸವು ಮನುಷ್ಯನೆಂಬ ಪ್ರಭೇದಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಬಳಸಲು ಬಾರದಂಥ ಅಂಗವೊಂದನ್ನು ನೀಡಿದೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ನ್ಯೂರಾಲಾಜಿಸ್ಟರು ಲೆಕ್ಕಹಾಕಿದಂತೆ, ಇಂದಿಗೂ ಕೂಡ ನಾವು ನಮ್ಮ ಮೆದುಳಿನ ಒಟ್ಟು ಸಾಧ್ಯತೆಗಳ 2% ಅಥವಾ 3%ರಷ್ಟನ್ನು ಮಾತ್ರ ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ!

ವಿಜ್ಞಾನದ ಇತಿಹಾಸವು ಸರಾಗ ಧಾರೆಯಂತಹ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ತೋರುವುದಿಲ್ಲ. ಇತಿಹಾಸಪೂರ್ವ ಕಾಲದ್ದು ನಮಗೇನೂ ತಿಳಿಯದು. ಆ ನಂತರ ಕ್ರಿಸ್ತಪೂರ್ವ 6ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರ ಸಂತೆ ನೆರೆದಂತಾಯಿತು. ಇವರೆಲ್ಲ ಪ್ರಪಂಚದ ಉಗಮ ಮತ್ತು ವಿಕಾಸದ ಬಗ್ಗೆ, ಇಲ್ಲಿರುವ ಎಲ್ಲ ವೈವಿಧ್ಯತೆಗಳ ಅಡಿಪಾಯವಾಗಿರಬಹುದಾದ ತತ್ವದ ಬಗೆಗೆ ಚರ್ಚಿಸತೊಡಗಿದರು. ಪೈಥಾಗೊರಸ್‌ನ ಅನುಯಾಯಿಗಳು ಮೊಟ್ಟಮೊದಲಬಾರಿಗೆ ಎಲ್ಲ ಜ್ಞಾನಗಳ ಸಂಶ್ಲೇಷಣೆ-ಸಂಯೋಜನೆಗಳ ಮಾರ್ಗದ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದರು. ಅವರು ಗಣಿತ, ಸಂಗೀತ, ಖಗೋಲಶಾಸ್ತ್ರ, ಔಷಧಶಾಸ್ತ್ರ ಇವೆಲ್ಲವುಗಳ ಎಳೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಹಚ್ಚಡವೊಂದನ್ನು ನೇಯಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು. ಈ ಹಚ್ಚಡದ ಚೌಕಟ್ಟು ಅವರ ಕಲ್ಪನೆಯಲ್ಲಿ ಭೂಮಿತಿಯಾಗಿತ್ತು. ಆ ಹಚ್ಚಡದ ಹೆಣಿಕೆ ಇಂದಿಗೂ ಹಾಗೆಯೇ ಮುಂದುವರೆದಿದೆ. ಆದರೆ ಮುಂದೆ ಮ್ಯಾಕ್ಡೊನಿಯನ್ ವಿಜಯದ ಕಾಲ. ಅದು ಎಲ್ಲ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಪ್ರಗತಿಗೆ ಹಿಂಜರಿಕೆಯ ಕಾಲ. ಮುಂದೆ ಅರಿಸ್ಟಾಟಲ್‌ನು ನಿರೂಪಿಸಿದ ರೀತಿಗಳು, ವಿಧಗಳು ಅಸ್ತಿತ್ವದ ವ್ಯಾಕರಣವೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಡವು. ಅವನು ನಿರೂಪಿಸಿದಂತಹ ಪ್ರಾಣಿಪ್ರಜ್ಞೆಯು ಭೌತಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಆಳುವಂಥದಾಯಿತು. ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ್ದೆಲ್ಲವೂ ತಿಳಿಯಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಎಂದೂ, ಶೋಧಿಸಬೇಕಾದುದೆಲ್ಲವೂ ಶೋಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಎಂದೂ ಭಾವಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಇಂಥ ಈ ಗ್ರೀಕ್ ಹಿರಾಯಿಕ್ ಯುಗಕ್ಕೆ ರೂಪಕವಾಗಿ ಒದಗಿ ಬಂದದ್ದು—ಪ್ರಾಮಿಥಿಯಸ್‌ನು ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ಕದ್ದು ತಂದದ್ದು! ಆಮೇಲೆ ಹೆಲೆನಿಸ್ಟಿಕ್ ಯುಗದ ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ಪ್ಲಾಟೋ ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಗವಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಕೊಂಡು ಗೋಡೆಯ ಮೇಲೆ ಎಪಿಸೈಕಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಎಳೆಯತೊಡಗಿದ್ದರು. ಅವರ ಬೆನ್ನು ಬೆಳಕಿನತ್ತ ತಿರುಗಿತ್ತು....

ಗ್ರೀಕ್ ಹಿರಾಯಿಕ್ ಯುಗದ ನಂತರ ಬಂದದ್ದು ಸುಮಾರು 15 ಶತಮಾನಗಳಷ್ಟು ದೀರ್ಘವಾದ ನಿದ್ರೆಯ ಕಾಲ. ಆಗ ವಿಜ್ಞಾನದ ನಡೆ ಬರೀ ನಿಂತುಹೋದುದಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಅದರ ದಿಕ್ಕು ಕೂಡ ಪಲ್ಲಟಗೊಂಡದ್ದುಂಟು. ಪೈಕ್ ಎನ್ನುವ ಒಬ್ಬ ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞನು ವಿಜ್ಞಾನವನ್ನು ಕುರಿತು ಅದು ಹಿಮ್ಮುಖ ಚಲನೆ ಇಲ್ಲದ್ದು ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಇದು ನಿಜವೆ ? ಕ್ರಿ.ಪೂ. 5ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಜನ ಭೂಮಿ ದುಂಡಗಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಅದು ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಅಕ್ಷದ ಸುತ್ತಲೂ ತಾನೇ ತಿರುಗುತ್ತ ತೇಲುತ್ತದೆ ಎಂದು ನಂಬಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಅದಾದ ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳ ನಂತರ ಜನ ನಂಬಿದ್ದೇನು ? ಈ ಭೂಮಿ ಚಪ್ಪಟೆಯಾದ ಬಿಲ್ಲೆಯ ಹಾಗಿದೆ ಎಂದು !

ಗ್ರೀಕರ ಜ್ಞಾನದ ಕಣಜ ಎನ್ನಿಸಿರುವ ಸೇಂಟ್ ಆಗಸ್ಟಿನ್‌ನ 'ದೇವನ ಪಟ್ಟಣ'ದಲ್ಲಿ ಸೌಂದರ್ಯ ಮತ್ತು ಆಸೆಗಳನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸಲಾಗಿದೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಧರ್ಮ

ಸಂಬಂಧಿಯಲ್ಲದ ಯಾವುದೇ ಜ್ಞಾನವು ಅಶ್ಲೀಲ ಮತ್ತು ನಿಕೃಷ್ಟವಾದ ಪಿಶಾಚಿಗಳ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಭ್ರಷ್ಟಗೊಂಡುದಾಗಿರುತ್ತದೆ....ಥೇಲ್ಸ್ ತನ್ನ ನೀರಿನೊಂದಿಗೆ, ಅನಾಕ್ಸಿಮೀನ್‌ನು ಗಾಳಿಯೊಂದಿಗೆ, ಸ್ಟಾಯಿಕ್ಕರು ಬೆಂಕಿಯೊಂದಿಗೆ ಮತ್ತು ಎಪಿಕ್ಯೂರಸ್ ತನ್ನ ಅಣುಗಳೊಂದಿಗೆ ಹೊರಟು ಹೋಗಲಿ....ಅವರು ಹೊರಟೂ ಹೋದರು! ಮುಂದೆ ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಅರಿಸ್ಟಾಟಲ್‌ನ ಭೌತಶಾಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ಸೇಂಟ್ ಥಾಮಸ್ ಅಕ್ವಿನಾಸ್‌ನ ದೈವವಾದಗಳ ನಡುವಿನ ಭಯಂಕರವಾದ ಕೂಡಿಕೆಯಿಂದ ಕಲಿಯುವಿಕೆಯ ಪುನರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಆನಂತರ ಮೂರು ಶತಮಾನಗಳಷ್ಟು ಕಾಲ ಬಂಜರುತನ, ದರಿಗಟ್ಟ ನಿಂತ ಕೊಚ್ಚೆ....ಒಣ ಪಾಂಡಿತ್ಯದ ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರ! ಎರಾಸ್ಮಸ್ ಇಂಥದ್ದರಲ್ಲಿ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣತೆಗಾಗಿ ಹುಡುಕಿ ಗಾಬರಿಗೊಂಡು ಕಿರಿಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ–ಈ ಗಾಢಾಂಧಕಾರದಲ್ಲಿ.... ಓಹ್! ಅದರ ಅಸ್ತಿತ್ವವೇ ಇಲ್ಲ!

ಇಡೀ ಪಾಶ್ಚಿಮಾತ್ಯ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಜ್ಞಾನವೆನ್ನುವುದು ಒಟ್ಟುಗೂಡುತ್ತ ಬಂದ ಕಾಲಾವಧಿ ಎಂದರೆ ಗ್ರೀಕರ ಹಿರಾಯಿಕ್‌ಯುಗದ ಆ ಮೂರು ಶತಮಾನಗಳು ಮತ್ತು ಈ ಶತಮಾನದ ಹಿಂದಿನ ಮೂರು ಶತಮಾನಗಳು. ಆದರೆ ಜ್ಞಾನದ ಮೂಲವಾದ ಉಪಕರಣವು ಈ ಮಧ್ಯದ ಎರಡು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳಷ್ಟು ಕಾಲ (ಅಂದರೆ ಕ್ರಿ.ಪೂ. 5, 4 ಶತಮಾನಗಳಿಂದ ಈ 18, 19ನೇ ಶತಮಾನಗಳವರೆಗೆ) ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೂ ಹಿಂದಿನ ಮೂವತ್ತು ಸಹಸ್ರ ವರ್ಷಗಳಷ್ಟು ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಮನುಷ್ಯನಲ್ಲಿ ಇದ್ದೇ ಇದೆ. ಆದರೆ ಅದರ ಬಳಕೆಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ವಿಕ್ಷಿಪ್ತ ಕಲ್ಪನೆಗಳು ಮತ್ತು ಮೂಢನಂಬಿಕೆ, ಅಪರಾಧೀ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಮತ್ತು ಭಯ–ಇವುಗಳ ಪರಿಣಾಮದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಭ್ರಮಾತ್ಮಕ ಸ್ಥಿತಿಯು 'ನಿಕೃಷ್ಟ ಪಿಶಾಚಿಗಳ ಜ್ಞಾನ'ವನ್ನು (ವಿಜ್ಞಾನ) ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟಿಸಿತು. ಮಾನವ ಇತಿಹಾಸದ ಬಹುತೇಕ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಮೆದುಳಿನ ಅಮೋಘ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳು ಹಳೆಯ ಮೆದುಳಿನ ಭಾವನಾತ್ಮಕ ನಂಬಿಕೆಗಳ ಸೇವೆಗೆ–ಡೊರ್ಡೊನ್ ಗವಿಯ ಮಾಟ–ಮಂತ್ರ ಉದ್ದೇಶದ ಚಿತ್ರಗಳಿಗಾಗಿ, ಆದಿಮ ಪ್ರತಿಮೆಗಳನ್ನು ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಏಷಿಯ ಮತ್ತು ಮಧ್ಯ ಯುರೋಪಿನ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕಲೆಗಳಿಗಾಗಿ ಮಾತ್ರ ಬಳಕೆಗೊಂಡವು. ವೈಚಾರಿಕತೆ ಎನ್ನುವುದು ಭಾವಾವೇಶದ ನಂಬಿಕೆಯ ಆಳಾಗಿತ್ತು. ಆ ನಂಬಿಕೆ ವೈದ್ಯನದಾಗಿರಲಿ, ದೈವವಾದಿಯದಾಗಿರಲಿ, ಪಂಡಿತರದ್ದಾಗಿರಲಿ, ಭೌತಿಕ ದ್ವಂದ್ವವಾದಿಗಳದ್ದಾಗಿರಲಿ ಅಥವಾ ಮಾವೋ ಇಲ್ಲವೇ ಮಾ–ಂಬಾ ರಾಜನ ಅನುಯಾಯಿಗಳದ್ದಾಗಿರಲಿ. ವೈಚಾರಿಕತೆ ಇಂಥ ಎಲ್ಲ ನಂಬಿಕೆಗಳ ಆಳಾಗಿಬಿಟ್ಟಿತ್ತು....ಪ್ರಿಯ ಬ್ರೂಟಸ್! ...ತಪ್ಪು ನಮ್ಮ ಗ್ರಹಗತಿಯದಲ್ಲ...ತಪ್ಪಾದುದೆಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ ನಾವು ನಮ್ಮ ತಲೆಬುರುಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಮೊಸಳೆ–ಕುದುರೆಗಳನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದೇವೆ!....ಮನುಷ್ಯನ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ ಇದು ಅತ್ಯಂತ ವಿಶೇಷವಾದದ್ದಲ್ಲವೆ?

ಮಾರ್ಚ್–ಏಪ್ರಿಲ್ ೧೯೬೧/೪೧

೩. ಸೌಮ್ಯವಾದ ಪ್ರೈಮೇಟುಗಳು

ಹಕ್ಸ್‌ಲೀ ಮಾಡಿರುವ ಮನುಷ್ಯನ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯತೆಗಳ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿರುವ ಸಂಗತಿಗಳೆಲ್ಲ ಅವನ ಒಳ್ಳೆಯತನಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುವಂಥವುಗಳಾಗಿವೆ. ಅವನು ಮನುಷ್ಯನ ಭಯಂಕರವಾದ ಒಂದು ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವನ್ನು ಕೈಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಅದೆಂದರೆ, ತನ್ನ ಪ್ರಭೇದದ ಸದಸ್ಯರೊಂದಿಗೇ ನಡೆಸುವ ಯುದ್ಧ ... ಯಾದವೀ ಕಲಹ! ಯುದ್ಧದ ಜೀವಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಚಿಂತನೆಯನ್ನು ಹಕ್ಸ್‌ಲೀ ತನ್ನ ಇನ್ನೊಂದು ಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಮನುಷ್ಯನ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳನ್ನು ಪಟ್ಟಿಮಾಡುವಾಗ ಮಾತ್ರ ಇದನ್ನು ನಿರ್ಲಕ್ಷಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಅವನ ಪ್ರಕಾರ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮಲ್ಲಿಯೇ ಯುದ್ಧ ಮಾಡುವ ಪ್ರಾಣಿಗಳೆಂದರೆ ಮನುಷ್ಯ ಮತ್ತು ಇರುವೆಗಳು. ಇರುವೆಗಳ ಕೆಲವೇ ಕೆಲವು ಪ್ರಭೇದಗಳು ಇಂಥ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ತೊಡಗುತ್ತವೆ. ಇಲಿಗಳು ಕೂಡ ಇಂಥ ಪ್ರಭೇದದೊಳಗಿನ ಯುದ್ಧವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತವೆ. ಇವು ಪಂಗಡ ಪಂಗಡಗಳ ನಡುವೆ ನಡೆಯುವ ಯುದ್ಧಗಳು. ಇಲಿಗಳಾಗಲೀ, ಕೀಟಗಳಾಗಲೀ ತಮ್ಮ ಪ್ರಭೇದದ ಒಂದೊಂದು ಜೀವಿಯನ್ನು ಬಿಡಿಬಿಡಿಯಾಗಿ ಗುರುತಿಸಲಾರವು. ಅವು ತಾವು ವಾಸಿಸುವ ಬಿಲ ಇಲ್ಲವೇ ಗೂಡಿನ ವಾಸನೆಯ ಆಧಾರದಿಂದ ತಮ್ಮ ಗುಂಪಿನ ಜೀವಿಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುತ್ತವೆ. ಬೇರೊಂದು ಪಂಗಡದ ಜೀವಿಗಳನ್ನು ಇವು ಅವುಗಳ ಭಿನ್ನವಾಸನೆಯಿಂದ ಗುರುತಿಸುತ್ತವೆ. ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲಿನ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯ ಕಲ್ಪನೆಯಂತೆ ಈ ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಘ್ರಾಣ್ಯ ಕಲ್ಪನೆ! ಒಂದು ಪಂಗಡದ ಜೀವಿಗಳಿಗೆ ಇನ್ನೊಂದು ಪಂಗಡದ ಜೀವಿಗಳು ದುರ್ನಾತ ಬೀರುವಂಥವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಅದಕ್ಕೇ ಅವು ಒಂದರಮೇಲೊಂದು ಏರಿಹೋಗಿ, ಭಯಂಕರ ಆಕ್ರಮಣ ನಡೆಸಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತವೆ.

ಇಡೀ ಪ್ರಾಣಿಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಕೊಲ್ಲುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಹೋರಾಟ ನಡೆಯುವುದು ಬೇಟೆ-ಬೇಟೆಗಾರ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ನಡುವೆ. 'ಅರಣ್ಯ ಧರ್ಮ' ಇಂಥ ಕೊಲೆಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಮಾನ್ಯ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಇದು ಆಹಾರಕ್ಕಾಗಿನ ಹೋರಾಟ. ಆದರೆ ಈ ಹೋರಾಟ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರಭೇದಗಳ ನಡುವಿನ ಹೋರಾಟವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಒಂದೇ ಪ್ರಭೇದದ ಜೀವಿಗಳು ಒಂದು ಪ್ರಬಲವಾದ ಸ್ವಭಾವಜನ್ಯ ಸಂರಕ್ಷಕ ಗುಣದ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಪರಸ್ಪರರನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವಷ್ಟು ತೀವ್ರವಾಗಿ ಹೋರಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಪ್ರಭೇದದ ಬಾಂಧವರನ್ನು ಕೊಲ್ಲಕೂಡದೆನ್ನುವ ನಂಬಿಕೆಯು ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಅವುಗಳ ಹಸಿವು, ಲೈಂಗಿಕ ಆಕಾಂಕ್ಷೆ ಮತ್ತು ಭಯಗಳಷ್ಟೇ ತೀವ್ರವಾದ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಾಗಿದೆ. ಸಂಘ ಜೀವನ ನಡೆಸುವ ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಪರಸ್ಪರ ಸಂರಕ್ಷಕ ನಂಬಿಕೆಯ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಲೈಂಗಿಕ ಸ್ಪರ್ಧಿಗಳ ನಡುವೆ ನಡೆಯುವ ಹೋರಾಟವು

ಕೇವಲ ಸಾಂಕೇತಿಕವಾದದ್ದಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಇಂಥ ಹೋರಾಟದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ ಸ್ಪರ್ಧಿಗಳಲ್ಲಿ ದುರ್ಬಲವಾದ ಪ್ರಾಣಿಯು ತೋರುವ ಯಾವದೋ ಒಂದು ಅಂಗ ಚೇಷ್ಟೆಯು ಹೋರಾಟವನ್ನು ಕೊನೆಗೊಳಿಸಿಬಿಡುತ್ತದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ನಾಯಿಗಳಲ್ಲಿ ದುರ್ಬಲವಾದ ಸ್ಪರ್ಧಿ ಅಂಗ್ತಾತಾಗಿ ಮಲಗಿ ತನ್ನ ನಾಲ್ಕೂ ಕಾಲುಗಳನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿ ತನ್ನ ಒಡಲನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. ಆಗ ಪ್ರಬಲವಾದ ಸ್ಪರ್ಧಿ ಅದನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಿ ಹೋರಾಟವನ್ನು ಕೊನೆಗೊಳಿಸಿಬಿಡುತ್ತದೆ. ಸಾರಂಗಗಳಲ್ಲಿ ದುರ್ಬಲವಾದದ್ದು ನಿಧಾನವಾಗಿ ಜಾರಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿಬಿಡುತ್ತದೆ. ಇದೇ ರೀತಿಯಾಗಿ, ಪ್ರಾಬಲ್ಯದ ಶ್ರೇಣೀಕರಣ (Dominance heirarchy) ತೋರುವ ಕಾಡುಪ್ರಾಣಿಗಳ ಸಂಘ ಜೀವನವು ದುರ್ಬಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿನ ಒಂದು ತಂತ್ರವೂ ಆಗಿರುತ್ತದೆ.

ಮಂಗ, ವಾನರ, ನರ–ಈ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಗುಂಪಿಗೆ ಪ್ರೈಮೇಟ್ಸ್ ಎನ್ನುತ್ತೇವೆ. ಸಸ್ತನಿಗಳಲ್ಲಿ ಇವು ಅತ್ಯಂತ ವಿಕಾಸ ಹೊಂದಿದ ಪ್ರಾಣಿಗಳು. ಹೀಗೆ ಮಂಗಗಳು ಮನುಷ್ಯನ ಪೂರ್ವಜರ ಹತ್ತಿರದ ಸಂಬಂಧಿಗಳಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅವುಗಳ ನಡವಳಿಕೆಗಳ ಅಧ್ಯಯನವು ಮನುಷ್ಯನ ನಡವಳಿಕೆಗಳ ಬಗೆಗೆ ವಿಶೇಷ ಹೊಸನೋಟಗಳನ್ನು ನೀಡು ವಂಥದ್ದಾಗಿದೆ. ದ್ವಿತೀಯ ಮಹಾಯುದ್ಧದ ಮೊದಲು ಸೊಲೀ ಝುಕರ್‌ಮನ್ ಮತ್ತು ಇತರರು ನಡೆಸಿದ ಮಂಗಗಳ ಅಧ್ಯಯನವು ಪ್ರಾಣಿ ಸಂಗ್ರಹಾಲಯದ ಮತ್ತು ಬಂಧನದಲ್ಲಿರಿಸಿದ ಮಂಗಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿದ್ದಾಗಿತ್ತು. ಈ ಅಧ್ಯಯನಗಳು ಮಹತ್ವ ದ್ದಾಗಿದ್ದವು. ಯಾಕೆಂದರೆ ಇವು ಬಂಧನದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಶ್ರಮ ಶಿಬಿರಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಡಿ ಹಾಕಿದ ಮನುಷ್ಯನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುವಂಥವುಗಳಾಗಿದ್ದವು...ಬಂಧನದಲ್ಲಿರಿಸಿದ ಮಂಗಗಳು ಯಾವಾಗಲೂ ಪರಸ್ಪರ ಕಾಲುಕೆರೆದು ಜಗಳಾಡುವ, ವಿಪರೀತ ಕಾಮುಕ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ತೋರುವವು ...ಈ ಅಧ್ಯಯನಗಳು ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿ ಕೊಲೆಗಡುಕ ನಾಯಕರು ಆಳುವ ದೇಶಗಳ ಜನತೆಯು, ವಿಪರೀತ ಒತ್ತಡಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿಹಾಕಿಕೊಂಡು ಸಿನಿಕತನವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತ ಆಧುನಿಕ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಬದುಕುತ್ತಿರುವ ಮಾನಸಿಕ ರೋಗಿಗಳ ನಡ ವಳಿಕೆಗಳ ಬಗೆಗೆ ನಮಗೆ ತಿಳುವಳಿಕೆಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತವೆ. ಆದರೆ, ಈ ಮಂಗಗಳು ತಮ್ಮ ಸಹಜವಾದ ಕಾಡಿನ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿಯೂ ಇಂಥದೇ ನಡವಳಿಕೆಯನ್ನು ತೋರು ತ್ತವೆಯೆ ? ಇಂಥ ನಡವಳಿಕೆಯನ್ನು ತೋರುತ್ತಿದ್ದರೆ ಮಂಗಗಳ ಸಂತತಿ ಇಂದು ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಇರಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ದ್ವಿತೀಯ ಮಹಾಯುದ್ಧದ ನಂತರ ಮಂಗಗಳ ಅಧ್ಯಯನವು ಕ್ಷೇತ್ರ ವೀಕ್ಷಣೆಯ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ, ಇವುಗಳ ಅಧ್ಯಯನವು ಪ್ರಾಣಿ ಸಂಗ್ರಹಾ ಲಯದಿಂದ ಕಾಡಿಗೆ ಪಲ್ಲಟಗೊಂಡಿತು. ಇಂಥ ಕಾಡಿನ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿನ ಅಧ್ಯಯನ ಗಳಿಂದ: ಕಾರ್ಪೆಂಟರ್‌ನು ಕಾಡು ಗಿಬನ್‌ಗಳು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಹೊಡೆದಾಡುವುದು ಅತ್ಯಂತ ಕ್ವಚಿತ್ತಾಗಿ ಮತ್ತು ಕಾಡು ಮಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಡೆದಾಟವೆನ್ನುವುದು ಇಲ್ಲವೇ

ಇಲ್ಲವೆಂದು ; ವಾಶ್‌ಬರ್ನ್ ಮತ್ತು ಡಿವೋರ್ ಇವರು ವೀಕ್ಷಿಸಿದ ಏಳು ಗುಂಪಿನ ಪೂರ್ವ ಆಫ್ರಿಕದ ಕಾಡು ಬಬೂನ್‌ಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದರಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊಡೆದಾಟದ ಲಕ್ಷಣಗಳಿವೆ ಎಂದು ; ಸೇಫವಿಕ್ ಮತ್ತು ಜಾಯ್ ಕಾಡುಮಂಗ ಮತ್ತು ಲಂಗೂರ ಗಳಲ್ಲಿ ಗುಂಪಿನೊಳಗಿನ ಅಥವಾ ಗುಂಪುಗಳೊಳಗಿನ ಒಂದೂ ಹೊಡೆದಾಟ ಕಾಣದಿರು ವುದನ್ನು ; ಹಾಲ್‌ನು ಕಾಡು ಬಬೂನ್‌ಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ಹೊಡೆದಾಟದ ಲಕ್ಷಣಗಳಿಲ್ಲ ವೆಂದು–ಸಾಧಾರವಾಗಿ ನಿರ್ಣಯಿಸಿದರು.

ಈ ಎಲ್ಲ ವರದಿಗಳು ಅತ್ಯಂತ ಗಮನಾರ್ಹವೆನಿಸಿದ್ದೇಕೆಂದರೆ ಎಲ್ಲರೂ ಇವುಗಳ ತದ್ವಿರುದ್ಧವಾದ ವರದಿಗಳನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದ್ದರು. ಈ ಸಂಶೋಧಕರೆಲ್ಲರೂ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ತಾವು ವೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವ ಸಂಗತಿಯ ಬಗೆಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯಚಕಿತರಾಗಿ, ತಾವು ವೀಕ್ಷಿಸು ತ್ತಿರುವ ಮಂಗ ಅಥವಾ ವಾನರಗಳು ಅಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದವುಗಳೇನೋ ಎಂದು ಕೊಂಡರು ! ಆದರೆ ಕ್ರಮೇಣ ಕಾಡಿನ ಸಹಜ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿರುವ ಮಂಗ ಅಥವಾ ವಾನರಗಳು ಶಾಂತ ಸ್ವಭಾವದ್ದಾಗಿವೆ ಎಂದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಯಿತು. ಇಂಥ ಸಹಜ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿರುವ ಆರೋಗ್ಯಪೂರ್ಣ ಪ್ರೈಮೇಟ್ ಸಮಾಜವು, ತೀವ್ರವಾದ ಹೋರಾಟದ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ತೋರಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಸಂಗ್ರಹಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ, ಪಂಜರಗಳಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಒತ್ತಡಗಳಲ್ಲಿ ಇರಿಸಿದಾಗ ಇವು ತುಂಬ ಭಿನ್ನವಾದ ಸ್ವಭಾವ ಗಳನ್ನು ತೋರುತ್ತವೆ. ಪರಸ್ಪರ ಕ್ರೂರವಾಗಿ ಹೋರಾಡುತ್ತವೆ...ಅಂದರೆ ಹಿಂಸೆ, ಹೊಡೆದಾಟಗಳು ಒತ್ತಡಗಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಹಾಕಿಕೊಂಡಿರುವ ಸಮಾಜ ತೋರುವ ಲಕ್ಷಣ ! ವಾನರಗಳು ತಮ್ಮ ಸಹಜವಾದ ಕಾಡುಜೀವನದಲ್ಲಿ ಫ್ರಾಯ್ಡ್‌ನು ಸೂಚಿಸುವಂತಹ ವಿಧ್ವಂಸಕ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನು ತೋರಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಬಬೂನ್ ಮತ್ತು ರ್ಹಿಸಸ್ ಮಂಗಗಳ ಸಮಾಜಗಳ ಸದಸ್ಯ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ತೋರಿಸುವಂತಹ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವಾದೀ ನಡವಳಿಕೆಗಳು ಅವು ತಮ್ಮ ಕುಟುಂಬ, ನಾಯಕ ಇಲ್ಲವೇ ಗುಂಪಿಗೆ ತೋರಿಸುವ ನಿಷ್ಠೆಯಿಂದ ಸಮ ತೋಲನಗೊಂಡಿರುತ್ತವೆ. ಇಂಥ ಸಮತೋಲನವು ಯಾವುದಾದರೂ ಒತ್ತಡದ ಮೂಲಕ ಭಂಗಗೊಂಡಾಗ ಅವು ಆಕ್ರಮಣಕಾರೀ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನು ತೋರುತ್ತವೆ.

ಆದರೆ ಈ ಎಲ್ಲ ಅಂಶಗಳೂ ಮನುಷ್ಯನ ಶಾಪಗ್ರಸ್ಥ, ಪರಸ್ಪರ ಹೊಡೆದಾಡು ವಂತಹ ನಡವಳಿಕೆಯ ಉಗಮದ ಬಗ್ಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಸರಳವಾದ ಮತ್ತು ಗಂಭೀರವಲ್ಲದ ನೋಟಗಳೆನ್ನಿಸಬಹುದು. ಮನಃಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ಜನರ ವಿಕ್ಷಿಪ್ತತೆ, ಕ್ರೌರ್ಯ ಹಾಗೂ ಮಾನ ಸಿಕ ರೋಗಗಳಿಗೆ ಆಹಾರದ ಕೊರತೆ, ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಕಳೆದುಹೋಗುವಂತೆ ವಿಪರೀತ ಒತ್ತಡ ವನ್ನು ಹೇರುವ ಜನನಿಬಿಡತೆ, ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ವಿಕೋಪಗಳು, ಕಲ್ಯಾಣರಾಜ್ಯದ ದುರ್ಗಂಧ ಭರಿತ ಆಕಳಿಕೆಗಳಾದ ಪ್ರಾಣಿ ಸಂಗ್ರಹಾಲಯ ಅಥವಾ ಜೈಲಿನಂಥ ಪರಿಸರ ಮತ್ತು ಬಹುದೀರ್ಘಕಾಲದ ನಿರುದ್ಯೋಗದ ಆಲಸಿತನ ಈ ಮುಂತಾದ ಜನನಿಬಿಡ ಪಟ್ಟಣ

ದಲ್ಲಿನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳು ಕಾರಣವಾಗುತ್ತವೆನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಈ ಕಾರಣಗಳು ಆಧುನಿಕ ಯುಗದ ಕೊಡುಗೆಗಳಾಗಿದ್ದು ಆದಿಮ ಮಾನವನು ಕ್ರೌರ್ಯದ ವಿಕ್ಷಿಪ್ತ ಮನುಷ್ಯನಾಗಿ ಬೆಳೆಯುವಲ್ಲಿ ಸಂಬಂಧ ಹೊಂದಿದವುಗಳಾಗಿ ತೋರುವುದಿಲ್ಲ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಅಂದಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಯಾವ ದೊಡ್ಡ ಪಟ್ಟಣಗಳೂ, ನಗರಗಳ ಜನನಿಬಿಡತೆಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಬಂಧನದಲ್ಲಿ ಇರಿಸಿದ ಮಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ನ್ಯೂಯಾರ್ಕ್‌ನಂಥ ದೊಡ್ಡ ಪಟ್ಟಣಗಳಲ್ಲಿ ಬದುಕುವ ಮನುಷ್ಯನ ಮಾನಸಿಕ ಅಸಮತೋಲನದ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವಜರ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯೊಂದಿಗೆ ಹೋಲಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ನಾವು ಆಧುನಿಕ ಮನುಷ್ಯನ ಕ್ರೌರ್ಯವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಗಮನಿಸುತ್ತ ಹಿಂದಿನ ಮನುಷ್ಯ ಕ್ರೂರಿಯಾಗಿರಲೇ ಇಲ್ಲ ವೆನ್ನುವಂತೆ ಭಾವಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಆದರೆ ಏಷಿಯ ಮತ್ತು ಆಫ್ರಿಕದ ಇತಿಹಾಸಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಅಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾದ ಕ್ರೌರ್ಯದ ಪರಿಚಯ ನಮಗಾಗಬಹುದು. ಇದರಿಂದ ನಿಷ್ಪನ್ನವಾಗುವುದಿಷ್ಟೇ: ಮನುಷ್ಯನ ಕ್ರೌರ್ಯದ ಮೂಲವನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪರಿಸರ ದಲ್ಲಿ ಹುಡುಕುವುದೆಂದರೆ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಮಾರ್ಗವಾಗುತ್ತದೆ. ಹವಾಮಾನ ವೈಪರೀತ್ಯಗಳಾಗಲೀ, ಪರಿಸರದ ಒತ್ತಡಗಳಾಗಲೀ ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಮಾನವ ವಿಕಾಸದಲ್ಲಿ ಬಹುಮುಖ್ಯವಾದ ಪ್ರೇರಕಗಳಾಗುತ್ತವೆ ಎನ್ನುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಬಹುತೇಕ ಯುದ್ಧಗಳು, ಯಾದವೀ ಕಲಹಗಳು, ಜನಾಂಗೀಯ ವಿದ್ವೇಷಗಳು ಇವೆಲ್ಲಕ್ಕೆ ಇನ್ನೂ ಬೇರೆ ಕಾರಣಗಳಿರಬೇಕು... ಹಾಗಾದರೆ ನಾವು ಈ ಮಾನವ ವಿಕ್ಷಿಪ್ತತೆಯ ಕಾರಣಗಳನ್ನು–ಅಧಃಪತನದ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಎಲ್ಲಿ ಹುಡುಕ ಬೇಕು ?

೪. ನಿರಪಾಯಕಾರಿ ಬೇಟೆಗಾರ

ಅನೇಕರು ಈ ಅಧಃಪತನಕ್ಕೆ ಕಾರಣವನ್ನು ಮನುಷ್ಯನು ಸಸ್ಯಾಹಾರದಿಂದ ಮಾಂಸಾಹಾರಕ್ಕೆ ಬದಲಾದುದರಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಾಣಿಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ಸೂಚಿಸುವಂತೆ ಆಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಬೇಟೆಯಾಡುವುದು ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ತನ್ನ ಪ್ರಭೇದದ ಸದಸ್ಯರ ಮೇಲೆ ತೋರಿಸುದ ಆಕ್ರಮಣಕಾರಿಯಾದ ಕೊಲೆಗಡುಕ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಭಿನ್ನ ವಾದುದು. ಕಾನ್ರಾಡ್ ಲಾರೆಂಝ್ ಹೇಳುವಂತೆ ಬೇಟೆಗಾರನ ಪ್ರೇರಣೆ ಮತ್ತು ಯೋಧನ ಪ್ರೇರಣೆ ತುಂಬ ಭಿನ್ನವಾದವುಗಳು. ಕಾಡೆಮ್ಮೆಯ ಕಡೆ ನೆಗೆಯುವ ಸಿಂಹಕ್ಕೆ ಒದಗುವಂಥ ಪ್ರೇರಣೆ ಲಾರೆಂಝನಿಗೆ, ಮಾಂಸದಂಗಡಿಯಲ್ಲಿ ತೂಗುಬಿಟ್ಟ ಟರ್ಕಿಕೋಳಿಯನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ಉಂಟಾಯಿತಂತೆ. ಬೇಟೆ ಮತ್ತು ಹೋರಾಟಗಳ ಹಿಂದಿನ ಆಂತರಿಕ ಪ್ರೇರಣೆಗಳು ತುಂಬ ಭಿನ್ನವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಆಯಾ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವ ಬಾಹ್ಯ ನಡವಳಿಕೆಗಳು, ಅಂಗಚೇಷ್ಟೆಗಳು ಇವುಗಳ ಮೂಲಕ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ನಾಯಿಯು ಮೊಲವೊಂದನ್ನು ಹಿಡಿಯು

ವಾಗ ಹೊಂದಿರುವ ಭಾವನೆ ಕ್ರೌರ್ಯ ಪ್ರೇರಿತವಾದುದಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಸಿಂಹವು ತನ್ನ ಬೇಟೆಯ ಮೇಲೆ ನೆಗೆಯುವ ನಾಟಕೀಯ ಸಂದರ್ಭಗಳನ್ನು ಸೆರೆಹಿಡಿದಿರುವ ಅನೇಕ ಭಾವಚಿತ್ರಗಳು ಸಿಂಹವು ಕ್ರೌರ್ಯ ಪ್ರೇರಿತವಾಗಿಲ್ಲದಿರುವುದನ್ನು ತೋರುತ್ತವೆ. ಗುಟುರು ಹಾಕುವುದು, ಕಿವಿಗಳನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಚಾಚುವುದು ಈ ಮುಂತಾದ ಹೋರಾಟದ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಬೇಟೆಗಾರ ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಬೇಟೆಯು ಪ್ರತಿರೋಧವನ್ನು ತೋರಿಸಿದಾಗ ಮಾತ್ರ ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆ. ಈ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಕೂಡ ಬೇಟೆಯನ್ನು ಹೆದರಿಸುವ ಮಾರ್ಗೋಪಾಯಗಳು ಮಾತ್ರವಾಗಿರುತ್ತವೆ.

ಡಬ್ಲ್ಯು.ಎಂ ಎಸ್. ರಸೆಲ್ ಮತ್ತು ಸಿ. ರಸೆಲ್ಲರು ತಿಳಿಸುವಂತೆ ಮಾಂಸಾಹಾರಿಗಳಾದ ಪ್ರೈಮೇಟುಗಳು ಸಸ್ಯಾಹಾರಿಗಳಾದ ಪ್ರೈಮೇಟುಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಕ್ರೂರಿಗಳು ಮತ್ತು ಅವು ತಮ್ಮ ಪ್ರಭೇದದ ಸದಸ್ಯ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನೇ ಘಾತಿಸುವಂತಹವು ಆಗಿವೆ ಎಂದು ತೋರಿಸಲು ಯಾವ ಆಧಾರಗಳೂ ಇಲ್ಲ. ಮನುಷ್ಯನನ್ನೇ ಕುರಿತು ಹೇಳುವುದಾದರೆ, ಬೇಟೆಯಾಡಿ ಜೀವಿಸುವ ಮನುಷ್ಯ ಪಂಗಡಗಳು ಬೇಸಾಯದಿಂದ ಬದುಕುವ ಸಸ್ಯಾಹಾರಿ ಪಂಗಡಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಕ್ರೂರವಾದವುಗಳು ಎಂದು ಹೇಳಲು ಯಾವ ಆಧಾರಗಳೂ ಇಲ್ಲ. ಬೇಟೆಯಾಡುವ ಪಂಗಡಗಳ ಜನ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಯೋಧರಂತೆ ತೋರಬಹುದು ; ಆದರೆ ಹಳೆಯ ಶಿಲಾಯುಗದಿಂದಲೂ ಬೇಟೆಯಾಡಿಯೇ ಬದುಕುತ್ತಿರುವ ಕೆಲವು ಎಸ್ಕಿಮೋಗಳಿಗಿಂತ ಶಾಂತವಾದ ಮಾನವ ಪಂಗಡಗಳು ಇನ್ನಾವುವೂ ಇಲ್ಲ... ಇನ್ನು ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ದಾಳಿಕೋರತನಕ್ಕೆ ಹೆಸರಾದ ಸುಮೇರಿಯದ ಪಂಗಡ ಇದಕ್ಕೆ ತದ್ವಿರುದ್ಧವಾದ–ಅತ್ಯಂತ ನಿಷ್ಠ ಸಸ್ಯಾಹಾರಿಯಾದುದು ! ಅದರಂತೆ ಹಿಂದೂಗಳಲ್ಲಿನ ಕೆಲವು ಪಂಗಡಗಳು ಕೂಡ... ಆದರೆ ಈ ಪಂಗಡಗಳಲ್ಲಿ ಹಿಂಸೆ ಇಲ್ಲವೇ ? ಯಾದವೀ ಕಲಹಗಳಿಲ್ಲವೇ ?

ಲಾರೆಂಝ್ ಈ ಹಿಂಸ್ರಕ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಶಿಷ್ಟವಾದ ಇನ್ನೊಂದು ವಾದ ಮುಂಡಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅವನ ವಾದದ ಸಾರ ಹೀಗಿದೆ: ಮನುಷ್ಯನು ಆಯುಧಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸತೊಡಗಿದಂತೆಯೇ ಅವನ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಮತ್ತು ಬುದ್ಧಿಶಕ್ತಿಗಳು ಪರಸ್ಪರ ಕೊಂಡಿ ಕಳಚಿಕೊಂಡವು. ಆಯುಧಗಳ ತಯಾರಿಕೆಯು ಬುದ್ಧಿಶಕ್ತಿಯ ಸೃಷ್ಟಿಶೀಲತೆ...ಮಿದುಳು ಮತ್ತು ಕೈಗಳ ಸಂತುಲಿತ ಕ್ರಿಯಾಸರಣಿಯ ಫಲ. ನೆನಪು ಮತ್ತು ಯೋಜನಾಶೀಲತೆಯಿಂದ ಪಕ್ವಗೊಂಡ ಕಣ್ಣಿನ ನಿರೀಕ್ಷಣಾ ಶಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಬೆರಳುಗಳ ರಚನಾಕೌಶಲ್ಯ ಇವುಗಳ ಪರಸ್ಪರ ಸಹಕಾರದಿಂದ ಆಯುಧಗಳ ರಚನೆ ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. ಕಣ್ಣು ಮತ್ತು ಬೆರಳುಗಳ ನಡುವಿನ ಸಹಕಾರ ಸಾಧ್ಯವಾದದ್ದು ಮಿದುಳಿನಲ್ಲಿ ಹೊಸದಾಗಿ ಬೆಳೆದ ತೊಗಟೆಯಿಂದ (Neo Cortex). ಆದರೆ ಈ ಹೊಸ ಮಿದುಳಿನ ಕಾರ್ಯಶೀಲತೆಯಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನಗೊಂಡ ಆಯುಧಗಳ ಬಳಕೆಯು ಹಳೆಯ

ಮೆದುಳಿನ ಭಾವಾವೇಶ ಮತ್ತು ನಂಬಿಕೆಗಳ ಪ್ರೇರಣೆಗಳಿಂದ ನಿಯಂತ್ರಿತವಾಗಿತ್ತು. ಈ ಹಳೆಯ ಮೆದುಳು ಆಯುಧಗಳ ಬಳಕೆಯ ಬಗೆಗೆ ಸಂಯಮದ ಶಕ್ತಿ ಹೊಂದಿರಲಿಲ್ಲ, ಮತ್ತು ಇಂಥ ಈ ಹಳೆಯ ಮೆದುಳಿನ ಭಾವಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯ ಮೇಲೆ ಹೊಸ ಮೆದುಳು ನಿಯಂತ್ರಣ ಹೊಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಂದರೆ ಮನುಷ್ಯನ ಹಿಂಸ್ರಕ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯ ಬೇರು ಇರುವುದು ಅವನ ಮೆದುಳಿನಲ್ಲಿ. ಇಂಥ ಹಿಂಸ್ರಕ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿರುವುದು ಹಳೆ ಮತ್ತು ವಿಪರೀತವಾಗಿ ಬೆಳೆದ ಹೊಸ ಮೆದುಳು ಇವುಗಳ ನಡುವೆ ಇರುವ ಪರಸ್ಪರ ಅಸಹಕಾರದ ಅನಿಯಂತ್ರಿತವಾದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ.

ಹಾಗೆ ನೋಡಿದರೆ, ಭರ್ಜಿ–ಬಾಣಗಳಿಂದ ಪಡೆದುಕೊಂಡ ಶಕ್ತಿಯ ಅರಿವು ಮನುಷ್ಯನಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಬಾಂಧವರನ್ನೇ ಘಾತಿಸುವಂತಹ ಹಿಂಸ್ರಕ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಬೆಳೆಸ ಬೇಕಾಗಿಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಎಸ್ಕಿಮೋಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವಂತೆ ಇದಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಪರಿಣಾಮವೇ ಸಾಧ್ಯವಾಗಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಉಳಿದ ಬೇಟೆಯಾಡುವ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ತನ್ನ ಪ್ರಭೇದದ ಬಾಂಧವರನ್ನು ಕೊಲ್ಲದಂತೆ ಒಂದು ರೀತಿಯ ನಂಬಿಕೆಯ ಬಂಧನವನ್ನು ವಿಧಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಆಯುಧಗಳಿಂದ ವಿಪರೀತವಾದ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆದ ಮನುಷ್ಯ ಇಂಥ ಒಂದು ಭಾವನಾತ್ಮಕವಾದ ನಂಬಿಕೆಯ ಬಂಧನವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡು, ತಾನು ಕ್ರೂರಿಯಾಗದಂತೆ, ತನ್ನ ಬಾಂಧವರನ್ನೇ ಕೊಲ್ಲದಂತೆ ಜೀವಿಸುವುದು ಯಾಕೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗದೇ ಹೋಯಿತೋ ? ಮಾನವಶಾಸ್ತ್ರವು ಸೂಚಿಸುವಂತೆ ಇಂಥ ನಂಬಿಕೆಯ ಬಂಧನಗಳು ಮನುಷ್ಯನಲ್ಲಿಯೂ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದವು. ಆದರೆ ಇಂಥ ನಂಬಿಕೆಗಳು ಕೇವಲ ಪಂಗಡಗಳಿಗೆ, ಜಾತಿ–ಕುಲಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತಗೊಂಡವು. ಬೇರೆ ಪಂಗಡಗಳ ಬಗೆಗೆ, ಜಾತಿ–ಕುಲಗಳ ಬಗೆಗೆ ಇಂಥ ನಂಬಿಕೆಗಳು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಂದರೆ ಸಂಕುಚಿತವಾದ ಬದ್ಧತೆಗಳು ಈ ಸಮಸ್ಯೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿವೆ. ತನ್ನ ಪಂಗಡದ ಬಗೆಗಿನ ಬದ್ಧತೆ ಮತ್ತು ಮೋಹಗಳಿಂದ ಮನುಷ್ಯನು ಇನ್ನೊಂದು ಪಂಗಡದ ಬಗೆಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಕ್ರೂರಿಯಾದನು. ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಪ್ರಭೇದದೊಳಗಿನ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳು ಮುಖ್ಯವಾದವೇ ಹೊರತು ಪ್ರಭೇದದೊಳಗಿನ ಎಲ್ಲ ಬಾಂಧವರ ನಡುವಿನ ಸ್ನೇಹ ಸಂಬಂಧ ಮುಖ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲಿ. 'ಕೀಳು' ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಪ್ರಭೇದ ಬಾಂಧವರನ್ನು ಕೊಲ್ಲದಿರುವ ಗುಣವು ಮನುಷ್ಯನಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ತನ್ನ ಪಂಗದಡವರನ್ನು ಕೊಲ್ಲದಿರುವಂಥ ಗುಣವಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಇಲಿಗಳು ವಾಸನೆಯ ಮೂಲಕ ಯಾರು ತನ್ನ ಪಂಗಡದವರು, ಯಾರು ತನ್ನ ಪಂಗಡದವರಲ್ಲ ಎಂದು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರೆ ಮನುಷ್ಯನಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸದ ಎಷ್ಟೊಂದು ಮಾರ್ಗಗಳಿವೆ ! ರಾಷ್ಟ್ರ, ಜನಾಂಗಗಳು, ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಧರ್ಮ, ಜಾತಿ, ಭಾಷೆ, ವೈಚಾರಿಕ ಬದ್ಧತೆಗಳು ಹೀಗೆ ನೂರೆಂಟು ಒಡಕುಗಳು. ಇವೆಲ್ಲ ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಇನ್ನೊಬ್ಬನಿಗೆ ದುರ್ವಾಸನೆ ಬೀರುವವನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಹಿಂಸ್ರಕ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರೇರೇಪಿಸುತ್ತವೆ ●

ನನ್ನ ನೆನಪುಗಳು

ಆನಂದ ಕಂದ

ತಂಗಿಯ ಮದುವೆ

೧೯೧೬ರಲ್ಲಿ ಬರುವ ಯುಗಾದಿಯು ಬಂದು ಹೋಯಿತು. ಹೊಸದಿನಗಳಿಗೇನು ? ಬರುವ ಹಾಗೆ ಅವು ಬಂದು ಬಿಡುತ್ತವೆ. ಕಾಲಪುರುಷ ಸ್ಥಿತಪ್ರಜ್ಞ. ಯಾವ ದುಃಖದ ಪರಿವೆಯೂ ಅವನಿಗಿಲ್ಲ; ಯಾರ ಸುಖದ ಪರಿವೆಯೂ ಅವನಿಗಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ನಮ್ಮ ಹಣಮಣ್ಣನ ಅಗಲಿಕೆಯ ದುಃಖ ಮರೆಯಲಾರದಂತಹದು. ಆದರೂ ಕಾಲರಾಯನು ಹಾಕಿದ ತೆರೆಯ ಮೂಲಕ ದುಃಖದ ಉರಿಯ ಬಿಸಿಯು ಎಷ್ಟೋ ಮಟ್ಟಿಗೆ ತಣ್ಣಗಾಗುತ್ತ ನಡೆಯಿತು. ಈಗ ಹಿರಿಯರೆಲ್ಲರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ತಂಗಿಯ ಮದುವೆಯ ವಿಚಾರವೇ ವಿಚಾರ.

ನಮ್ಮ ಬಲರಾಮಣ್ಣನು ಮುಲ್ಕಿ ಪರೀಕ್ಷೆಯ ಅಭ್ಯಾಸಕ್ಕಾಗಿ ಮಮದಾಪುರ ಗ್ರಾಮದ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಸರು ಹಚ್ಚಿಸಿ ದಿನದಿನವೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬರತೊಡಗಿದನು. ಬೆಟಗೇರಿಯಿಂದ ಮಮದಾಪುರವು ನಾಲ್ಕು ಮೈಲಿ ದೂರ. ನಿತ್ಯವೂ ಬೆಳಗಿನಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಊಟ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಎರಡೂ ಹೊತ್ತಿನ ಶಾಲೆಯ ಅಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನ ಈ ನಿರ್ಗಮನ-ಆಗಮನಗಳು ನನಗೊಂದು ಉಪಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿದವು. ಮಮದಾಪುರವು ನಾಲ್ಕು ಸಾವಿರ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಇರುವ ಗ್ರಾಮ. ಅಲ್ಲಿ ಕಲಿತವರ ಸಂಖ್ಯೆಯೂ ಗಣನೀಯವಾಗಿತ್ತು. ಅನೇಕ ಜನ ತರುಣರು ಕೂಡಿ ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ವಾಚನಾಲಯವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ವಾಚನಾಲಯದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಇರುವುವು ಕತೆ-ಕಾದಂಬರಿಗಳೇ. ಗಂಭೀರ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಓದುವ ಜನರೇ ಕಡಿಮೆ. ನಮ್ಮ ಬಲರಾಮಣ್ಣನು ದಿನದಿನವೂ ಒಂದೋ-ಎರಡೋ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ನನಗೆ ತಂದು ಕೊಡುವನು. ಒಂದೆರಡು ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೇ ನಾನು ಅವುಗಳನ್ನು ಓದಿ ಮರಳಿ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದೆ. ಹೀಗೆ ಮಮದಾಪುರದಿಂದ ಬಂದ ಗ್ರಂಥಗಳು ನನ್ನ ವಾಚನಾಭಿರುಚಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿದವು.

ದಿ॥ ವಾಸುದೇವಾಚಾರ್ಯ ಕೆರೂರ ಅವರ 'ಇಂದಿರಾ' ಎಂಬ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಾದಂಬರಿಯೂ, 'ಯಮ ಮಹಾರಾಜ' ಎಂಬ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಕಾದಂಬರಿಯೂ ನನಗೆ ಓದಲು ದೊರೆತವು. ಇವೆರಡೂ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಷೆಯ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವನ್ನು, ಲೇಖನ -ಶೈಲಿಯನ್ನು ನಾನು ಕಂಡುಕೊಂಡೆ. ಬಿಜಾಪುರದ ಶ್ರೀ ಅನೆಕಿಂಡಿ ಎಂಬವರು ಭಾಷಾಂತರಿಸಿದ 'ವ್ರತಧಾರಿಣಿ', 'ಮೃಣಾಲಿನಿ' ಎಂಬ ಕಾದಂಬರಿಗಳೂ ನನಗಲ್ಲಿ ಓದಲು ದೊರೆತವು. ದಿ॥ ಬಿ. ವೆಂಕಟಾಚಾರ್ಯರ 'ವಿಷವೃಕ್ಷ', 'ಮೃತ್ಮಾಯಿ', 'ಕಪಾಲಕುಂಡಲ', 'ಆನಂದಮಠ', 'ಅಡವಿಯ ಹುಡುಗಿ', 'ಕೃಷ್ಣಕಾಂತನ ಉಯಿಲು' ಎಂಬ ಬಂಗಾಲಿ ಭಾಷೆಯ ಅನುವಾದಿತ ಕಾದಂಬರಿಗಳನ್ನೂ ನಾನು ದೊರಕಿಸಿ ಓದಿದೆ. ಅವುಗಳ ಭಾಷೆಯು ನನಗೆ ಚಮತ್ಕಾರವಾದುದೆನಿಸಿತು. 'ರೋಮಾಂಚಿತನಾದನು' ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ 'ನಿಗರ್ೂದಲುಳ್ಳವನಾದನು' ಎಂದು ಅದರಲ್ಲಿದ್ದುದ ಕಂಡೆ. ಕೋರ್ಟಿನಲ್ಲಿಯ ನ್ಯಾಯಗಳನ್ನು 'ಮೊಕದ್ದಮೆ' ಎಂದು ಅವರು ಬಳಸಿದ್ದರು. 'ಸಂದೇಹಾಸ್ಪದ' ಎಂಬುದಕ್ಕೆ 'ಗುಮಾನಿ' ಎನ್ನುವರು ಅಲ್ಲದೆ ಕನ್ನಡವಲ್ಲದ, ಮೈಸೂರು ಕಡೆ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿರುವ ಅನೇಕ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಅವರು ತಮ್ಮ ಅನುವಾದ ದಲ್ಲಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಮೂಲ ಕಾದಂಬರಿಗಳ ಸೊಗಸೇ ಅವುಗಳನ್ನು ಓದಿಸಿ ಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿತ್ತು. ನಮ್ಮ ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನತೆಗೆ ಅವುಗಳ ಭಾಷೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ಅರ್ಥವಾಗುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಇನ್ನು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕಾದಂಬರಿಗಳನ್ನು ಬೆಳಗಾವಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಲಿಂಗಾಯಿತ ಎಜುಕೇಷನಲ್ ಸೊಸೈಟಿಯವರ 'ಪ್ರಬೋಧ' ಎಂಬ ಸುಂದರವಾದ ಮಾಸಪತ್ರಿಕೆಯ ಮೂಲಕ ನನಗೆ ಬಲರಾಮಣ್ಣನು ಒದಗಿಸಿದನು. 'ಪ್ರಬೋಧ'-ದಲ್ಲಿಯ ಶ್ರೀ ಸಿ. ರೇ. ಸಬರದ ಎಂಬವರು ಬರೆದ ಕ್ರಮಕ್ರಮವಾಗಿ ಪ್ರಕಟವಾಗುವ 'ಹೇಮಚಂದ್ರ' ಕಾದಂಬರಿಯು ನನಗೆ ಸಿಕ್ಕಿತು. ಅವರೇ ಭರೆದ 'ಚಾಲುಕ್ಯರ ಪುಲಿಕೇಶಿ' ಎಂಬ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಕಾದಂಬರಿಯೂ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ರಂಜಿಸಿತು.

ನಮ್ಮ ಬಲರಾಮಣ್ಣನು ಬೇರೆ ಅಪೂರ್ವ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ತಂದು ತಂದು ನಮಗೆ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಮಮದಾಪುರದ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಯು ಏಳನೇ ತರಗತಿವರೆಗೆ ಇದ್ದು, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಅನೇಕ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿದರು. ಒಮ್ಮೆ ಭೂಗೋಳದ ಮಾಡೆಲನ್ನು ನನಗಾಗಿ ತಂದು, ಮೂರು-ನಾಲ್ಕು ದಿನ ಮನೆಯೊಳಗೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಪೃಥ್ವಿಯಲ್ಲಿರುವ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರದೇಶ ಗಳು ಪೂರ್ವ ಗೋಲಾರ್ಧದಲ್ಲಿಯೂ, ಉತ್ತರ ಗೋಲಾರ್ಧದಲ್ಲಿಯೂ ಎಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿ ಇವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ನಾನು ಅರಿತುಕೊಂಡೆನು. ಇನ್ನೊಂದು ಸಲ ದೂರದರ್ಶಕ ಯಂತ್ರ (ಸೇರ್ಬಿನ್)ವನ್ನು ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರದೇಶಗಳ,

ಬೇರೆ ಬೇರೆ ನಗರಗಳ ಚಿತ್ರಪಟಗಳನ್ನು ನನಗೆ ತಂದುಕೊಟ್ಟ. ಆ ಯಂತ್ರದಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರ ಪಟಗಳನ್ನು ಯಥಾವತ್ತಾಗಿ ಕಂಡು ಅನೇಕ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ದೇಶ–ವಿದೇಶಗಳ ಪರಿಚಯ ವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡೆನು. ನನ್ನ ಊನಾಂಗದ ಆಯುಷ್ಯವನ್ನು ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಲಿಯು ವುದಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗಿಸದಿದ್ದರೂ ಇಂತಹ ಲೋಕಪರಿಚಯದ ಅನೇಕ ಬಗೆಯ ಪಾಠ ಗಳನ್ನು ಕೂತಲ್ಲಿಯೇ ಅರಿತುಕೊಂಡೆ. ಬರೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಕೈಗಳು ಸಿದ್ಧವಿರಲಿಲ್ಲ. ನಡೆಯುವ ಕಾಲುಗಳೂ ಗದಗದನೆ ನಡುಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಇಂತಹದರಲ್ಲಿ ಈ ಬಗೆಯಾಗಿ ನನ್ನ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವು ಸ್ವಯಂಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದಲೇ ನಡೆಯಿತು.

ನಮ್ಮ ತಂಗಿಯ ಮದುವೆಯ ವಿಚಾರವೊಂದು ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಎಲ್ಲರ ಮನಸ್ಸಿಗೂ ಅಂಟಿಕೊಂಡಿತೆಂಬುದನ್ನು ಬೇರೆ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಅಕ್ಕನನ್ನು ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಧರಮಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಒಬ್ಬ ವರನು ಇದ್ದ. ಅವನನ್ನು ನಾವೆಲ್ಲರೂ ನೋಡಿಯೇ ಇದ್ದೆವು. ಒಳ್ಳೇ ಮನ್ಮಥನಂತಹ ರೂಪ. ಗೌರ ವರ್ಣ. ವಯಸ್ಸು ೨೪ಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅವರ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯು ಬಡತನದ್ದಾಗಿತ್ತು. ನಾಲ್ಕು ಜನ ಅಣ್ಣ–ತಮ್ಮಂದಿರಿದ್ದರು. ಒಬ್ಬನದೇ ಮದುವೆಯಾಗಿದ್ದಿತು. ಅವನ ಹೆಂಡತಿಯು ವರುವರ್ಷವೂ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹಡೆದು ನಾಲ್ಕನೇ ಹೆರಿಗೆಗೆ ಮೃತಳಾಗಿ ಹೋಗಿದ್ದಳು. ಆ ವರನ ಅಕ್ಕನ ಹೆಣ್ಣುಮಗುವೊಂದು ತಾಯಿಯಿಲ್ಲದ ತಬ್ಬಲಿಯಾಗಿ ಮಾವಂದಿರ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಬಳಿಗೆ ಹೊಂದುತ್ತಿತ್ತು. ಅವರ ಬಡತನದ ಮೂಲಕ ವಾಗಿಯೇ ಯಾರೂ ಹೆಣ್ಣು ಕೊಡಲು ಮುಂದುವರಿದು ಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಅಕ್ಕ, ಅಕ್ಕನ ಗಂಡ ಸೇರಿ ಆ ವರನ ವಾಸ್ತವ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನಮಗೆ ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳಿದರು. ಅವನು ಧರಮಟ್ಟಿಯ ಇನಾಮು ಗ್ರಾಮದ ಜಮೀನುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು–ಮೂರನೇ ಅಂಶದ ಭಾಗದವನಂತೆ. ಧರಮಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಭೂಮಿ–ಸೀಮೆಯು ಕಡಿಮೆ ಇಲ್ಲವೆಂದೂ ಆದರೆ ಹಿಂದಿನ ಹಿರಿಯರು ಬಹುಕಾಲದ ಹಿಂದೆ ಅದನ್ನು ಅಡವು ಹಾಕಿ ಸಾಲ ಮಾಡಿರುವರೆಂದೂ, ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಸ್ಥಿತಿವಂತರೆಂದೂ ಹೇಳಿದರು. ನಿಜವಾದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯೂ ಹಾಗೆಯೇ ಇದ್ದಿತು. ಬಹಳ ಜಮೀನುಗಳು ಸಾಹುಕಾರರ ಸಾಲದಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿದ್ದು, ಒಂದೆರಡು ತೋಟಗಳು ಮಾತ್ರ ಉಳಿದು ಅವುಗಳ ಆದಾಯದಲ್ಲಿ ತಿಟಿಮಿಟಿಯಾಗಿ ಸಂಸಾರವು ಸಾಗುವಂತಿತ್ತು.

ಆದರೆ ಒಂದು ತಮಾಷೆಯ ಸಂಗತಿ. ಅವರು ಆಗಸನಿಗೆ ಒಂದು ಹೊಲವನ್ನು ಕೊಟ್ಟುದರಿಂದ ವರ್ಷದುದ್ದಕ್ಕೂ ಅವನು ಅವರ ಮನೆಯ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ತೊಳೆದು ಕೊಡುವನು. ಒಕ್ಕಲಗಿತ್ತಿಯಾದ ತಾಯವ್ವನೂ ಒಂದು ಹೊಲವನ್ನು ಉಣ್ಣುತ್ತಾ ಅವರ ಮನೆಯ ಎಲ್ಲ ಕೆಲಸ– ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಮುಸುರೆಯಾಕೆಗೆ

ಹಿಂದಿನ ಹಿರಿಯರೇ ಒಂದು ಹೊಲವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಮುಸುರೆಯ ಪಾತ್ರೆಗಳನ್ನು ತೊಳೆಯುವ ಚಿಂತೆಯನ್ನು ಬಿಡಿಸಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲದೆ ಓಲೆಕಾರನನ್ನು ಹೊಲ ಕೊಟ್ಟು ಸಲಹಿದ್ದರಿಂದ ಅವನು ಕರೆದಾಗ ಬಂದು, ಹೇಳಿದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಹೋಗು ತ್ತಿದ್ದನು. ಇದೆಲ್ಲವೂ ನಮಗೆ ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಬಾಯಲ್ಲಿ ನಮಗೂ ನೀರು ಬಿಟ್ಟವು, ಆದರೆ ಯಾವ ವೆಚ್ಚವಿಲ್ಲದೆಯೂ ಮದುವೆ ಹೇಗಾಗಬೇಕು ? ಆ ಮನೆಗೆ ಕೊಡಲು ಯಾವ ಆತಂಕಗಳು ಇಲ್ಲವೆನಿಸಿದರೂ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಡುವ ವೆಚ್ಚದ ಭಾರವನ್ನು ವಹಿಸುವಂತಹ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ನಾವೆಲ್ಲಿ ಇದ್ದೆವು ? ಇದನ್ನು ತಿಳಿದು ನಮ್ಮ ಅಕ್ಕನ ಗಂಡ, ಅಕ್ಕ ಕೂಡಿ ಅವರೊಂದಿಗೆ ಯೋಚನೆ ಮಾಡಿ ಎರಡೂ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ತಾವೇ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವೆಂದೂ, ನೀವೂ ಕನ್ಯೆಯೊಂದಿಗೆ ಮದುವೆಗೆ ಬಂದರೆ ಸಾಕೆಂದೂ, ಇದಕ್ಕೆ ವರಪಕ್ಷದವರು ಸಂತೋಷದಿಂದ ತಮ್ಮ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಇತ್ತಿದ್ದಾರೆಂದೂ ನಮಗೆ ಹೇಳಿದರು. ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸು ನೊಂದುಕೊಂಡಿತಾದರೂ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ನಮ್ಮ ತಂಗಿಯನ್ನು ಆ ಮನೆತನಕ್ಕೆ ಕೊಡುವುದಾಗಿ ನಾವು ನಮ್ಮ ಒಪ್ಪಿಗೆಯನ್ನಿತ್ತೆವು, ಅವರು ಕಾರ್ತಿಕ ಮಾಸದಲ್ಲಿಯೇ ಬಂದು ಕನ್ಯಾ-ನಿಶ್ಚಯದ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹೋದರು ಬೀಗರಾಗಿ ಬಂದುದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ನಾವು ನಮ್ಮ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಗಣಿಸದೆ ಸವಿಯೂಟವನ್ನು ಮಾಡಿ ಸ್ವಾಗತಿಸುವ ಸಮಾರಂಭವನ್ನು ಮಾಡಿದೆವು. ಮುಂದೆ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷ ಮಾಸದಲ್ಲಿಯೇ ಮದುವೆಯ ಮುಹೂರ್ತವನ್ನು ಗೊತ್ತು ಮಾಡಿದರು. ನಮಗೆ ಮದುವೆಗೆ ಹೋಗುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಚಕ್ಕಡಿಗಳನ್ನು ಆ ವರ ಪಕ್ಷದವರೇ ಕಳುಹಿದರು.

ಮದುವೆಗಾಗಿ ಉಡುಪಣ್ಣನನ್ನು ಅವನ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಬರಲು ಒತ್ತಾಯ ಪಡಿಸಿದೆವು. ಆದರೆ ಇನ್ನೂ, ಬೇರೆಯಾದ ಜಂಭದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಅವರು ಹೊರಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಿ, ತಮಗೆ ಬರಲಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದರು, ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಕನ್ಯೆಯೊಡನೆ ಧರಮಟ್ಟಿಗೆ ಹೋದೆವು. ಮೊದಲ ದಿನ ದೇವರ ಸಮಾರಾಧನೆ ಯಾಯಿತು. ಅಂದೆಯೇ ರಾತ್ರಿ ಸೀಮಂತ ಪೂಜೆ, ಬಿಸಿಲೂಟಗಳು ನಡೆದವು. ಕನ್ಯಾ ಪಕ್ಷದವರು ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಆ ಹೊಣೆಯನ್ನು ವರಪಕ್ಷದವರೇ ವಹಿಸಿಕೊಂಡು ಮಾಡಿದರು. ಒಂದು ಸಮಸ್ಯೆಯು ಕಾಡತೊಡಗಿತು. ಮರುದಿನ ಬೆಳಗಿನಲ್ಲಿ ಸುರಗೆಯ ಸ್ನಾನವಾದ ಮೇಲೆ ಪುಣ್ಯಾಹವಾಚನ ಕಾರ್ಯವು ನಡೆಯಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಅದಕ್ಕೆ ದಂಪತಿಗಳ ಜೋಡೊಂದು ಬೇಕಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಂಗಲವತಿಯರು ಒಬ್ಬರೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ರಾಘಣ್ಣನ ಹೆಂಡತಿಯು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದಳು. ಅವಳನ್ನು ಪುಣ್ಯಾಹವಾಚನಕ್ಕೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಒಪ್ಪಿಗೆಯನ್ನು ಕೇಳಲಾಯಿತು. ಆದರೆ

ವಿಷಸರ್ಪದ ದ್ವೇಷವು ಹೃದಯದೊಳಗೆ ಇದ್ದ ಆ ಹೆಣ್ಣುಮಗಳು ಅದಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಕೊನೆಗೆ ಪ್ರಯತ್ನಮಾಡಿ ಆ ಊರಲ್ಲಿರುವ ಕನ್ನಡ ಶಾಲೆಯ ಮಾಸ್ತರರನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿದೆವು. ಅವರ ಹೆಸರು ಗೋಪಾಲಾಚಾರ್ಯ ಕಟ್ಟಿ ಎಂದು. ಅವರು ತಮ್ಮ ಹೆಂಡತಿಯೊಂದಿಗೆ ಬಂದು ಪುಣ್ಯಾಹವಾಚನದಂತಹ ಪುಣ್ಯದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಜರುಗಿಸಿ ಕೊಡಲು ಒಪ್ಪಿದರು. ಆ ಸಮಸ್ಯೆಯೂ ಬಗೆಹರಿದಂತಾಯಿತು. ಮುಂದೆ ಮಂಟಪ ದೇವತಾ ಸ್ಥಾಪನೆಯನ್ನು ನಾವು ಉಳಿದುಕೊಂಡ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಮಾಡಿ ಮುಹೂರ್ತದ ವೇಳೆಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ತಂಗಿಯನ್ನು ವರನ ಮನೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಲಾಯಿತು. ಸಂಪ್ರದಾಯದಂತೆ ಮದುವೆಯ ಕಾರ್ಯಗಳೆಲ್ಲ ಯಥಾಕ್ರಮವಾಗಿ ನಡೆದವು. ಅಂದಿನ ಊಟವೂ ಆಯಿತು.

ಮರುದಿನವೇ ಕಳುಹೂಟ. ಅದರ ವೆಚ್ಚವೂ ನಮ್ಮ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಬೀಳಲಿಲ್ಲ. ಮದುವೆಯ ಕಾರ್ಯ ಮುಗಿಯಿತಾದರೂ ಒಂದು ವಿಷಯವನ್ನು ಮರೆಯುವಂತಿಲ್ಲ. ಆ ವರನ ತಮ್ಮನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಏಳನೇ ಪುಸ್ತಕವೊಂದಿದ್ದಿತು. ನಾನು ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಕುಳಿತು ಮುಲ್ಕಿ ಪರೀಕ್ಷೆಯ ಅಭ್ಯಾಸ ನಡೆಯಿಸಬೇಕೆಂದು ಮನಸ್ಸಿದ್ದುದರಿಂದ ಆ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬೆಟಗೇರಿಗೆ ಮರಳಿ ಬಂದೆನು. ಬಂದೆನು ಎಂದು ಏಕವಚನದಲ್ಲಿಯೇ ಏಕೆ ಹೇಳಬೇಕು ? ಮದುವೆಗೆ ಹೋದವರೆಲ್ಲರೂ ಮರಳಿ ಬಂದೆವೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿಯೇ ಹೇಳಬಹುದು. ನಮ್ಮ ಬಲರಾಮಣ್ಣನ ಮುಲ್ಕಿ ಪರೀಕ್ಷೆಯ ಅಭ್ಯಾಸವು ನಾಲ್ಕು ದಿನ ತಡೆದು ನಿಂತಿದ್ದರೂ, ಮದುವೆ ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಮರಳಿ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಅವನ ಮಮದಾಪುರದ ನಿರ್ಗಮನ–ಆಗಮನಗಳು ಮೊದಲಿನಂತೆಯೇ ಸಾಗಿದವು.

ನಮ್ಮ ಬಲರಾಮಣ್ಣನ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ನಾನು ಎಂದಿನಿಂದಲೋ ಅರಿತುಕೊಂಡಿದ್ದೆ. ಅವನಿಗೆ ಅಭ್ಯಾಸದ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ತೆರೆದು ತಾನೇ ಓದುವ ರೂಢಿಯೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅವನ ನೆನಪಿನ ಶಕ್ತಿ ಅಗಾಧವಾದುದು. ಯಾರಾದರೂ ಒಂದು ವಿಷಯವನ್ನು ಅವನ ಮುಂದೆ ಓದಿ ಹೇಳಿದರೆ ಸಾಕು. ಅದು ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ವಜ್ರಲೇಪದಂತೆ ನೆಲೆಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಮಮದಾಪುರದ ಎಲ್ಲ ಮುಲ್ಕಿ ಪರೀಕ್ಷೆಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಅಭ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವಾಗ ಇವನ ಮುಂದೆ ಅಭ್ಯಾಸದ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಯಾರು ಓದಿ ಹೇಳಬೇಕು ? ನನಗೆ ಮೊದಲೇ ಎನಿಸಿದ್ದಿತು–ಅವನು ಮುಲ್ಕಿ ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಸಾಗುವುದು ಶಕ್ಯವೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು. ಅದರಂತೆಯೇ ಆ ಸಪ್ಟಂಬರದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಮುಲ್ಕಿ ಪರೀಕ್ಷೆಯ ಪರಿಣಾಮ ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅವನು ಉತ್ತೀರ್ಣನಾದ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಸರೇ ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಊನಾಂಗದ

ನಾನಾದರೂ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿ ಆ ಪರೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಪಾಸಾಗಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಣಯಿಸಿದೆನು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಗೋಖಲೆ ಗಣಿತ ಮೂರನೇ ಭಾಗದೊಳಗಿನ ಎಲ್ಲ ಲೆಕ್ಕಗಳನ್ನೂ ಬಿಡಿಸ ತೊಡಗಿದೆನು. ತಿಳಿಯದ ಲೆಕ್ಕಗಳಿಗಾಗಿ ನಮ್ಮ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನ ಮಗನನ್ನು ಕೇಳಿ ತಿಳಿದು ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೆನು. ನಮ್ಮ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನ ಮಗನು ಟ್ರೇನಿಂಗ್ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಎರಡನೇ ವರ್ಷದ ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಸಾದವನು. ಆದರೆ ಕಾಲೇಜಿನ ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಸಾದರೂ ಅದಾದ ಮೇಲೆ ನಡೆಯುವ ಡಾಕ್ಟರ್ ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಫೇಲಾಗಿದ್ದನು. ಅವರ ಡಾಕ್ಟರರು ಒಂದು ಅವಧಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ದೃಷ್ಟಿದೋಷವನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಅಲ್ಲದೆ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಹತ್ತುವ ನಂಬರಿನ ಕನ್ನಡಕವನ್ನು ತೆಗೆದು ಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದರಿಂದ ಅವಧಿ ಮುಗಿಯುವವರೆಗೆ ಆತ ನಮ್ಮೂರಲ್ಲಿಯೇ ಬಂದು ವಾಸವಾಗಿದ್ದನು. ಅವನ ಡಾಕ್ಟರ್ ಪರೀಕ್ಷೆಯ ಅನುತ್ತೀರ್ಣತೆಯು ನನಗೆ ಉಪಕಾರಕವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿತು. ನನಗೆ ತಿಳಿಯದ ವಿಷಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಅವನಿಂದ ಕೇಳಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಅಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿದೆನು.

ನಮ್ಮ ಬಲರಾಮಣ್ಣನು ಆ ವರ್ಷವೂ ಮುಲ್ಕಿ ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳ ಬೇಕೆಂಬ ಯೋಚನೆಯಲ್ಲಿದ್ದ. ನಮ್ಮ ಊರವನೇ ಆದ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಪ್ರ. ಗೋ. ಕುಲಕರ್ಣಿ ಎಂಬ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯೂ ನಮ್ಮ ಜೊತೆಗೆ ಅಭ್ಯಾಸಕ್ಕಾಗಿ ಬರ ತೊಡಗಿದನು. ಅವನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತ ಬಂದವನಾದುದರಿಂದ ಯಾವ ವಿಷಯವೂ ಅವನಿಗೆ ಕಠಿಣವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ನಾನು ಮಾತ್ರ ೧೯೧೨ರಲ್ಲಿಯೇ ಶಾಲೆಬಿಟ್ಟು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುದರಿಂದ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳೂ ನನಗೆ ಕಠಿಣವಾಗಿ ತೋರಿ ದವು. ಆದರೂ ಉತ್ಕಟವಾದ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಅಭ್ಯಸಿಸತೊಡಗಿದೆ, ನನಗೆ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯ ಅಭ್ಯಾಸವು ಕಠಿಣವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಗಣಿತದಲ್ಲಿಯಂತೂ ನಾನು ನಮ್ಮ ಹಣಮಣ್ಣನ ಸ್ನೇಹಿತರಿಂದ 'ಆಧುನಿಕ ರಾಮಾನುಜಂ' ಎಂಬ ಬಿರುದನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದೆ. ನಿಬಂಧ ಲೇಖನವೂ ನನಗೆ ಬೇಕಾದ ವಿಷಯವಾಗಿದ್ದಿತು. ಮಿಕ್ಕ ಇತಿ ಹಾಸ, ಭೂಗೋಲ, ಆರೋಗ್ಯ ವಿಜ್ಞಾನ, ಜಮಾ-ಖರ್ಚು ಈ ವಿಷಯವನ್ನೆಲ್ಲ ನಾನು ಬಲ್ಲವರಿಂದ ಕೇಳಿ ಕಲಿತುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ನಮ್ಮ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನ ಮಗನಿಂದಲೂ ನನ್ನ ಗೆಳೆಯನಾದ ಪ್ರ. ಗೋ. ಕುಲಕರ್ಣಿ ಎಂಬುವರ ಸಹಕಾರದಿಂದಲೂ ಆ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ನನ್ನವಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡೆ. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುವಾಗ ನಾನು ಮತ್ತು ಪ್ರ. ಗೋ. ಕುಲಕರ್ಣಿಯವರು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿಯೇ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಓದುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಅದು ನಮ್ಮ ಬಲರಾಮಣ್ಣನಿಗೆ ತುಂಬ ಪಥ್ಯಕರವಾಗಿ ತೋರಿತು. ಏಕೆಂದರೆ ನಾವು ಒಮ್ಮೆ ಓದಿದರೆ ಸಾಕು ಅದನ್ನು ಕೇಳಿದ ಅವನು ಜ್ಞಾಪಕದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು.

ಪರೀಕ್ಷೆಯ ಅರ್ಜಿಯನ್ನು ಕಳಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಮೂರು–ನಾಲ್ಕು ತಿಂಗಳ ಕಾಲವನ್ನಾದರೂ ನಾವು ಅಧಿಕೃತವಾದ ಶಾಲೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಹೆಸರು ಹಚ್ಚಿ ವಿಷಯ ವನ್ನು ಅಭ್ಯಸಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನಾವು ಮೂವರು ಮುಮುದಾಪುರದ ಶಾಲೆಗೆ ಹೆಸರನ್ನು ಹಚ್ಚಿದೆವು. ಆಗ ನಮ್ಮ ಮೂವರಿಗೂ ಊಟದ್ದೊಂದು ಒಡೆಯಲಾರದ ಒಗಟೇ ಆಯಿತು ನಾವು ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿಯ ಒಬ್ಬ ಮುಲ್ಕಿ ಪರೀಕ್ಷೆಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯ ಒಡೆತನದ ಒಂದು ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿಯೇ ವಾಸವಾಗಿದ್ದೆವು. ನನಗಂತೂ ನಿತ್ಯವೂ ಬೆಟಗೇರಿಯಿಂದ ಮುಮುದಾಪುರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಬರಲು ಸಾಧ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರ. ಗೋ. ಕುಲಕರ್ಣಿ ಕೂಡ ಸ್ವಂತದ ಮನೆಯಿಲ್ಲದೆ ತಮ್ಮ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನ ಮನೆಯಿಂದ ಊಟವನ್ನು ತಂದು ವಾಸಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ನಮ್ಮ ಬಲರಾಮಣ್ಣನು ನಡೆದಾಟಕ್ಕೆ ಬಲು ಗಟ್ಟಿಗನು. ಆದುದರಿಂದ ಪ್ರತಿ ರವಿವಾರಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಅವರು ಬೆಟಗೇರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅನ್ನವನ್ನೂ, ರೊಟ್ಟಿಯನ್ನೂ ಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಮೊದಲೆರಡು ದಿನ ಅನ್ನವನ್ನು ಉಂಡು ಮುಂದೆ ಐದು ದಿನ ತಂಗುಳ ರೊಟ್ಟಿಯನ್ನೇ ತಿಂದು ಆಗ ನಾವು ಜೀವಿಸು ತ್ತಿದ್ದೆವು. ಒಂದು ತಮಾಷೆ ಸಂಗತಿಯೆಂದರೆ ಪ್ರ. ಗೋ. ಕುಲಕರ್ಣಿಯವರ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನಿಗೆ ಬಹುಕಾಲ ಬಾಳುವಂತಹ ರೊಟ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡಲು ಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಒಂದೆರಡು ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಅವು ಬೂಸರುಗಟ್ಟಿ ಮುಗ್ಗುಮುಗ್ಗುಲಾಗಿ ನಾರುತ್ತಿದ್ದವು. ಆದುದರಿಂದ ಬಂದಕೂಡಲೇ ಆ ರೊಟ್ಟಿ, ಆ ಅನ್ನವನ್ನು ಮೊದಲು ತೀರಿಸಿ ಆಮೇಲೆ ನಮ್ಮ ರೊಟ್ಟಿಗಳಿಗೆ ಕೈಹಚ್ಚುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಒಂದು ದಿನವೂ ನಮಗೆ ಬಿಸಿಯೂಟವು ಸಿಕ್ಕುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ನಿತ್ಯವೂ ತೋಟದ ಬಾವಿಗಳಲ್ಲಿ ತಣ್ಣೀರು ಸ್ನಾನ. ನಮ್ಮ ಬಟ್ಟೆ ಗಳನ್ನು ನಾವೇ ತೊಳೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಈ ಕಷ್ಟದೊಂದಿಗೆ ನಮ್ಮ ಮುಲ್ಕಿ ಪರೀಕ್ಷೆಯ ಅಭ್ಯಾಸವೂ ಸಾಗಿತು.

ನಮಗೆ ಕಲಿಸುವ ಶಿಕ್ಷಕರು ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ ನಮಗೆ ಗುರುತಿನವರು. ನಮ್ಮ ಹಣಮಣ್ಣನ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಟ್ರೇನಿಂಗ್ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿದ್ದು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದವರು. ತುಂಬ ಮುತುವರ್ಜಿಯಿಂದ ನಮಗೆ ಪಾಠಗಳನ್ನು ಕಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರು, ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕರೆದು ಕೂಡಿಸಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಮಾರ್ಗ ದರ್ಶನವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಆಮೇಲೆ ನಮಗೇ ಓದಿಕೊಳ್ಳಲು ಹೇಳಿ ತಾವು ಮಲಗಲು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ವಾರಪರೀಕ್ಷೆಗಳು, ತಿಂಗಳ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳು ಅನೇಕ ನಡೆದವು. ಎಲ್ಲದರಲ್ಲಿಯೂ ನಾನು ಉತ್ತೀರ್ಣನಾದೆ. ನನಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಗುಣಗಳನ್ನು ಪ್ರ. ಕುಲಕರ್ಣಿ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ. ನಮ್ಮ ಬಲರಾಮಣ್ಣನು ಮಾತ್ರ ಖಚಿತವಾಗಿ ಆ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಸಾಗುತ್ತಿದ್ದ. ಹೀಗೆಯೇ ಮೂರು–ನಾಲ್ಕು ತಿಂಗಳನ್ನು ಕಳೆದು

ಪರೀಕ್ಷೆಯ ಅರ್ಜಿಯನ್ನು ಕಳಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಬೆಟಗೇರಿಗೆ ಮರಳಿ ಬಂದು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಅಭ್ಯಾಸವನ್ನು ನಡೆಸಿದೆವು.

ಸಪ್ಟಂಬರ ತಿಂಗಳು ಬಂದಿತು. ಪರೀಕ್ಷೆಯ ದಿನಾಂಕವೂ ಸಮೀಪಿಸಿತು. ಮುಲ್ಕಿ ಪರೀಕ್ಷೆಯ ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕೇಂದ್ರವು ಬೆಳಗಾವಿಯ ಸರಕಾರಿ ಹೈಸ್ಕೂಲ್ ನಲ್ಲಿಯೇ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನಮ್ಮ ರಾಘಣ್ಣನೂ, ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಬೆಳಗಾವಿಗೆ ಹೊರಟೆವು. ಆಗ ಗೋಕಾಕ ರೋಡ್ ಸ್ಟೇಷನ್ನಿನಿಂದ ಬೆಳಗಾವಿಯ ಸ್ಟೇಷನ್ನಿಗೆ ಐದೂವರೆ ಆಣೆಯ ರೈಲ್ವೆ ವೆಚ್ಚವು ಇದ್ದಿತು. ನಾವು ಮೂವರೂ ಬೆಳಗಾವಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ವಾಸ ಮಾಡದೆ ಶಹಪುರದಲ್ಲಿ ಇರುವ ನಮ್ಮ ದೂರದ ನೆಂಟರಲ್ಲಿ ಬಿಡಾರ ಮಾಡಿದೆವು. ಶಹಪುರ ಮನೆಯಿಂದ ನಾವು ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ಕೂಡುವ ಸರಕಾರಿ ಹೈಸ್ಕೂಲೆಂದರೆ ಮೂರುವರೆ ಮೈಲು, ನಿತ್ಯವೂ ಮಳೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ನಾವು ಸಮೀಪವೆಂದು ಬೆಳಗಾವಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಬೀಡು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದರೆ ನಮಗೆ ಇರಲು ಸ್ಥಳವೆಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕುತ್ತಿತ್ತು ? ಪುಕ್ಕಟೆಯಾಗಿ ಊಟವೆಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತಿತ್ತು ? ಎಂತಲೇ ದೂರದ ತೊಂದರೆಯನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸದೆ ಶಹಪುರದಲ್ಲಿಯೇ ಮನೆ ಮಾಡಿದೆವು.

ಮರುದಿನವೇ ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ಆರಂಭ. ನಾವು ಬೇಗನೆ ಊಟ ತೀರಿಸಿಕೊಂಡು ಹನ್ನೊಂದು ಗಂಟೆಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಪರೀಕ್ಷಾ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಆಗ ಸಪ್ಟಂಬರ ತಿಂಗಳು. ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಸೆಳಕುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಮಳೆ ಒಂದೇ ಸವನೆ ಸುರಿಯುತ್ತಲಿತ್ತು. ಹಳ್ಳಿಯಿಂದ ಹೋದ ನಮಗೆ ಬೆಳಗಾವಿಯಲ್ಲಿ ಈಗ ಕೊಡೆಗಳ ಅಗತ್ಯವಿದೆ ಎಂಬುದು ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಊಟ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮಳೆಯ ಸೆಳಕುಗಳನ್ನು ಗಣಿಸದೆ ನೆನೆದ ಬಟ್ಟೆಯಿಂದ ಹಾಗೆಯೇ ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ನಡೆದೆವು. ನಮ್ಮ ನಂಬರುಗಳನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡು ಆ ನಂಬರುಗಳನ್ನು ಹಾಕಿದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡೆವು. ನಮ್ಮ ಮೂವರ ನಂಬರುಗಳೂ ಒಬ್ಬರ ಹಿಂದೆ ಒಬ್ಬರಂತೆ ಸಾಲಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದವು. ಅಂದಿನ ಗಣಿತ ಪರೀಕ್ಷೆಯ ಪ್ರಶ್ನಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಹಂಚಲಾಯಿತು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ತಲೆಬಾಗಿ ಕುಳಿತು ವಿಚಾರ ಮಾಡುತ್ತ; ತಮ್ಮ ಉತ್ತರ ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಗಣಿತಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸತೊಡಗಿದರು. ಮೂರು ತಾಸುಗಳ ಪ್ರಶ್ನಪತ್ರಿಕೆಯದು. ಎಲ್ಲರಂತೆ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಕರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಪತ್ರಿಕೆಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ನಾವೂ ಮನೆಗೆ ಹೊರಟೆವು.

ಅನೇಕ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಹೋಟಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ತಿನಿಸು ತಿಂದು ತಮ್ಮ ಹೊಟ್ಟೆಯ ಹಸಿವನ್ನು ತಗ್ಗಿಸಿಕೊಂಡರು. ಆದರೆ ನಮ್ಮ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಟೆಲಿಗೆ ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ರೊಕ್ಕವೆಲ್ಲಿದ್ದಿತು ! ಬೆಳಗಿನ ಊಟ ಮಾಡಿ ಹೋದವರು ರಾತ್ರಿ ೯ ಗಂಟೆಗೆ ಊಟವನ್ನು ಕಂಡೆವು. ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹಸಿವೆಯ ದೊಂಬರಾಟ ನಡೆದೇ ಇದ್ದಿತು. ಊಟ ತೀರಿಸಿ ಮಲಗಿ ಮರುದಿನದ ನಿಬಂಧ ಪ್ರಶ್ನಪತ್ರಿಕೆಯು ಎಂತಹದು ಬೀಳುವುದೋ

ಎಂಬ ಆಲೋಚನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಮೈಮರೆತೆವು. ಒಂದರ ಹಿಂದೊಂದು ಪ್ರಶ್ನ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ದಿನದಿನವೂ ನಡೆದವು. ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ನಾನು ಸರಿಯಾಗಿಯೇ ಬಿಡಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ. ಆದರೆ ಕಂಪಿಸುವ ಕೈಗಳಿಂದ ಬರೆದ ನನ್ನ ಅಕ್ಷರಗಳು ಬಾಲಕರ ಬರಹಗಳಿಗೆ ಸಮೀಪವಾಗಿದ್ದವು. ಇಂತಹ ಬರಹವನ್ನು ನೋಡಿ ನನ್ನನ್ನು ಪಾಸು ಮಾಡಬಹುದೇ ? ಎಂಬ ಹೆದರಿಕೆ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ನನ್ನ ಎದೆಯನ್ನು ಜುಮ್ಮೆನಿಸುತ್ತಿದ್ದಿತು.

ಭೂಗೋಲ ಪ್ರಶ್ನಪತ್ರಿಕೆ ಇದ್ದ ದಿನವಂತೂ ನಮಗೆ ಊಟ ಬೇಗನೆ ಸಿಕ್ಕಲಿಲ್ಲ. ವಿಲಂಬವಾಗಿ ಊಟವಾಗಿ ಪರೀಕ್ಷಾ ಭವನಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದಲ್ಲಿಯೇ ಎಲ್ಲ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೂ ಪ್ರಶ್ನಪತ್ರಿಕೆಗಳನ್ನು ಹಂಚಲಾಗಿದ್ದಿತು. ಅವರು ಪ್ರಶ್ನ ಪತ್ರಿಕೆಗಳನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ಉತ್ತರಗಳನ್ನು ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ತಡವಾಗಿ ಹೋದ ನಾವು ಹೆದರುತ್ತಲೇ ಪರೀಕ್ಷಾಭವನವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದೆವು. ತಡವಾದುದರಿಂದ ನಮಗೆ ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ಕೂಡಲು ಎಲ್ಲಿ ತೊಂದರೆಯಾಗುವುದೋ ಎಂಬ ಹೆದರಿಕೆಯಿಂದಲೇ ನಮ್ಮ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಹೋದೆವು. ಆದರೆ ಪರೀಕ್ಷೆಯ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಕನು ಒಳ್ಳೆಯವನಾಗಿದ್ದನು. ಯಾವ ವಿಚಾರವನ್ನೂ ಮಾಡದೆ ಪ್ರಶ್ನ ಪತ್ರಿಕೆಗಳನ್ನು ನಮಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಬೇಗಬೇಗನೆ ಇದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರಗಳನ್ನು ಬರೆಯಿರಿ ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಅರ್ಧ ತಾಸು ವಿಲಂಬವಾಗಿತ್ತು. ಮೂರು ತಾಸಿನ ಪ್ರಶ್ನ ಕಾಗದವದು. ಉಳಿದ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಭೂಗೋಲ, ಇತಿಹಾಸ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರವನ್ನು ಬರೆಯಬೇಕು. ದೇವರ ಕರುಣೆಯಿಂದಲೋ, ನಮ್ಮ ಶ್ರಮಕ್ಕಾಗಿಯೋ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಮಗೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ತೋರಿದವು. ಸರಸರನೆ ಎಲ್ಲವುಗಳಿಗೂ ಉತ್ತರಗಳನ್ನು ಬರೆದೆ. ನನ್ನ ಜೊತೆಗಾರರೂ ಉತ್ತರಗಳನ್ನು ಬರೆದರು. ಮರುದಿನವೇ ಕೈ ಬರಹಗಳ–ಹಳೆಯ ಕಾಗದಗಳನ್ನು ಓದಿಸಿ ಕೇಳುವ ಪರೀಕ್ಷೆ. ನನಗೇನೂ ಅದರ ಭಯವಿರಲಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಮೂರು ಹಳ್ಳಿಯ ಕುಲಕರ್ಣಿಕೆಯ ದಫ್ತರುಗಳು. ನಮ್ಮ ಅಣ್ಣನ ಕೆಲಸವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ನಾನೇ ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಕೈ ಬರಹದ ಹಳೆಯ ಕಾಗದಗಳನ್ನು ನಾನು ಸುಲಭವಾಗಿಯೇ ಓದಿಬಿಡುತ್ತಿದ್ದೆ. ಆಯಿತು ಆ ಪರೀಕ್ಷೆಯೂ ಮುಗಿಯಿತು,

ಮರುದಿನ ನಾವು ಬೆಟಗೇರಿಗೆ ಹೊರಡಬೇಕು, ನಮ್ಮ ರಾಘಣ್ಣ ಶಹಪುರ ನಾಯಕರ ಅಂಗಡಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಕಾರಕೂನನಾಗಿ ಇರುವ ಮಾತನ್ನಾಡಿ ನಿರ್ಣಯಿಸಿದ್ದ. ನಾನು, ಬಲರಾಮಣ್ಣ ಇಬ್ಬರೇ ಬೆಟಗೇರಿಗೆ ಹೊರಡುವದಾಯಿತು. ನಮ್ಮ ಹಾಸಿಗೆ, ಅಭ್ಯಾಸದ ಪುಸ್ತಕಗಳ ಸಣ್ಣಪೆಟ್ಟಿಗೆ ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಹೆಗಲ ಮೇಲೆ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡೇ ನಡೆಯುತ್ತ ರೈಲ್ವೆ ಸ್ಟೇಷನ್ನಿಗೆ ಹೋದೆವು. ರೈಲು ಬಂಡಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ಏಳೂವರೆ ಗಂಟೆಗೆ

ಹೊರಡುವದಿತ್ತು. ನಮ್ಮ ರಾಘಣ್ಣ ಶ್ರಮವಹಿಸಿ ಎರಡು ರೈಲ್ವೆ ಟಿಕೇಟುಗಳನ್ನು ಪಡೆದು ನಮ್ಮಿಬ್ಬರ ಕೈಯಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದೊಂದನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಬೀಳ್ಕೊಂಡು ಹೊರಟು ಹೋದನು. ನಾವು ಗೋಕಾವಿ ರೋಡ್ ಸ್ಟೇಷನ್ನಿನಿಂದ ೨೦ ಮೈಲು ನಡೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟುದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಬರಿಯ ಎರಡು ರೈಲು ಟಿಕೇಟು. ಸ್ಟೇಷನ್ನಿನಿಂದ ಗೋಕಾವಿಗೆ ಹೋಗಲು ಟಾಂಗಾಗಳು ಇದ್ದುದು ನಮ್ಮ ರಾಘಣ್ಣನಿಗೂ ಗೊತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅದನ್ನು ಕೊಡುವ ವಿಚಾರವನ್ನೇ ಅವನು ಮಾಡಿರಲಿಲ್ಲ. ನಾವು ಬರಿಗೈ ಬಂಟರಾಗಿಯೇ ಉಗಿಬಂಡಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಗೋಕಾವಿ ಸ್ಟೇಷನನ್ನು ತಲುಪಿ ರೈಲುಗಾಡಿಯಿಂದ ಕೆಳಗಿಳಿದೆವು.

ಸ್ಟೇಷನ್ನಿನ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿ ನೋಡಿದಾಗ "ಟಾಂಗಾ, ಟಾಂಗಾ" ಎಂದು ಕುದುರೆ ಗಾಡಿಯವರು ಗಿರಾಕಿಗಳನ್ನು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ನಮ್ಮ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ರೈಲಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದ ನಮ್ಮ ತರಗತಿಯ ಮಿಕ್ಕ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು, ಅಧ್ಯಾಪಕರು ಬಾಡಿಗೆಯನ್ನು ಗೊತ್ತು ಮಾಡಿ ಟಾಂಗಾಗಳಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಗೋಕಾವಿಗೆ ಹೊರಟು ನಡೆದರು. ನಮ್ಮ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಟಾಂಗಾಕ್ಕೆ ಕೊಡಲು ಹಣವೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ನಿರುಪಾಯದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನಾವು ನೋಡಿದೆವು. ಇನ್ನೇನನ್ನೂ ಮಾಡುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ನಮ್ಮ ಬಲರಾಮಣ್ಣ ಹೋಗಿ ಒಂದು ಟಾಂಗಾ ಗಾಡಿಯನ್ನು ಗೊತ್ತು ಮಾಡಿದನು. ಅದರಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳೆಂದು ನನಗೂ ಹೇಳಿದನು. 'ಹಣವೇ ಇಲ್ಲ, ಹೇಗೆ ಕೊಡುವುದು ?' ಎಂಬ ಸಂದೇಹದಿಂದಲೇ ನಾನು ಸುಮ್ಮನೆ ನಿಂತಿರುವಾಗ ನಮ್ಮ ಬಲರಾಮಣ್ಣನು ಒತ್ತಾಯದಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಟಾಂಗಾದಲ್ಲಿ ಕೂಡಿಸಿದನು. ತಾನೂ ಕುಳಿತು, ಹೊಡೆಯಲು ಹೇಳಿದನು. ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಿಗೆ ನಾಲ್ಕಾಣೆಯಂತೆ ಕೊಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಮಧ್ಯೆ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಹತ್ತಿದ ಗೋಕಾಕ ಮಿಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ತಡೆದವು.

ನಮ್ಮ ಜೊತೆಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೂ, ಅಧ್ಯಾಪಕರೂ ಅಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕುವ ತಿಂಡಿಗಳನ್ನು ಕೊಂಡು ತಿನ್ನತೊಡಗಿದರು. ನಮ್ಮ ಅಣ್ಣ. ನಾನು ಮಿಕಿ ಮಿಕಿ ಮೋರೆ ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತುಕೊಂಡೆವು. ಜೊತೆಯವರಾರೂ ನಮಗೆ ತಿಂಡಿ ಇರಲಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಲಿಲ್ಲ. ತಿಂಡಿಯನ್ನು ತಿಂದಾದ ಮೇಲೆ ಎಲ್ಲರೂ ಟಾಂಗಾದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡರು. ಎಲ್ಲರೂ ಹೋಗಿ ಗೋಕಾಕದಲ್ಲಿ ಇಳಿದೆವು. ಟಾಂಗಾದವನಿಗೆ ಕೊಡಲು ನಮ್ಮ ಬಲರಾಮಣ್ಣನಿಗೆ ಹಣವೆಲ್ಲಿಂದ ಬರುವುದು ? ಬಾಡಿಗೆ ಹಣ ಕೊಡಲು ಟಾಂಗಾದವನು ಅವಸರ ಮಾಡತೊಡಗಿದ. ಆಗ ಬಲರಾಮಣ್ಣ ಅಲ್ಲಿಯೇ ನಮ್ಮ ಶಿಕ್ಷಕರನ್ನು ಎಂಟಾಣೆ ಕೊಡಲು ಕೇಳಿದ. ಆಗ ಶಿಕ್ಷಕರು "ಹೇಗೂ ನಾವು ಗೋಕಾವಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದೇವೆ. ಇಲ್ಲೇ ಸಂತೇಪೇಟೆ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದೆ. ನನ್ನ ಹತ್ತಿರವೂ ಸ್ವಲ್ಪವೇ ಹಣವಿದೆ. ಈ ಎಂಟಾಣೆಗಳನ್ನು ಕೂಡಲೇ ನನಗೆ ಕೊಡಬೇಕು" ಎಂದು ಹೇಳಿದರು.

ನಾವು ನಮ್ಮ ದಾಯಾದಿಗಳೊಬ್ಬರು ಅಲ್ಲಿಯೇ ವಕೀಲಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವರ ಮನೆಗೆ ಉಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಹೋದೆವು. ನಾವು ನಡೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ವಕೀಲರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವುದೇ ತಡ ಹಣ ಕೊಟ್ಟ ಆ ಶಿಕ್ಷಕರ ತಮ್ಮ ಎಂಟಾಣೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಲು ಬಂದ. ಆಗ ನಮ್ಮ ಬಲರಾಮಣ್ಣನಿಗೆ ಏನು ಮಾಡ ಬೇಕೆಂಬುದೇ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಆ ವಕೀಲರ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ನಮ್ಮ ಅಣ್ಣುವಿನ ತಮ್ಮ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕಲಿಯಲು ಇದ್ದ. ಆಗ ಅವನಿಂದ ಎಂಟಾಣೆ ಪಡೆದು ಆ ಶಿಕ್ಷಕರ ಕೈಗಡದ ಹಣವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ನಿಶ್ಚಿಂತನಾದ ಬಲರಾಮಣ್ಣ. ಅಂದು ನಮ್ಮ ಊಟ ವಕೀಲರ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಆಯಿತು. ವಕೀಲರು ಒಳ್ಳೆಯ ಜನ. ಮಾವೆಯಲ್ಲಿ ನಮಗವರು ಅಣ್ಣನಾಗಬೇಕು. ನಾವು ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ಹೋದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು, ಉತ್ತರ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಆಗಿವೆಯೇ ? ಎಂಬುದನ್ನು ಕೇಳಿ ಅರಿತುಕೊಂಡರು. ಬೇಗನೆ ಕೋರ್ಟಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕಾದುದರಿಂದ ಅವರು ಹೊರಟು ಹೋದರು.

ಹಗಲು ಮೂರು ಗಂಟೆಗೆ ನಾವು ನಡೆಯುತ್ತಲೇ ಗೋಕಾಕದಿಂದ ಬೆಟಗೇರಿಗೆ ಹೊರಟೆವು. ಗೋಕಾಕದಿಂದ ಬೆಟಗೇರಿ ೧೨ ಮೈಲುಗಳ ಅಂತರದಲ್ಲಿದೆ. ಅಲ್ಲಿಯ ವರೆಗೆ ನಾವು ನಮ್ಮ ಹಾಸಿಗೆ, ಪುಸ್ತಕದ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡೇ ಹೋಗಿ ಆದರಲ್ಲಿಯೇ ನಮ್ಮೂರ ವೆಂಕಣ್ಣ ಮಾಸ್ತರರು ಒಂದು ಉಪಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ತಾವು ಬರುವಾಗ ಬೆಳಗಾವಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬಿದಿರ ತೊಟ್ಟಿಲನ್ನು ಖರೀದಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದರು. ಅದನ್ನು ನಮಗೆ ಸರತಿಯಂತೆ ಸ್ವಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪ ದಾರಿ ಹೊತ್ತು ತರಬೇಕೆಂದು ನಮಗೆ ಆಜ್ಞೆ ವಿಧಿಸಿದರು. ಎಳೆಯತನದಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಪಾಠ ಹೇಳಿದ ಶಿಕ್ಷಕರವರು. ಆದುದರಿಂದ ಅವರ ಮಾತನ್ನು ಮೀರುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲ ಸಾಮಾನುಗಳೊಂದಿಗೆ ಕಂಪಿಸುತ್ತಲೇ ನಡೆಯುತ್ತ ಸಂಜೆಯ ವೇಳೆಗೆ ಬೆಟಗೇರಿಯನ್ನು ತಲುಪಿದೆವು. ಆಗಿನ ನಮ್ಮ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ತಾಯಿ ದೂರದಿಂದಲೇ ನೋಡಿ ಕಂಬನಿಗರಿಯುತ್ತ ಹತ್ತಿರ ಧಿಡಿಬಂದು ಹೊತ್ತಿದ್ದ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನ ಕೆಳಗಿಳಿಸಿಕೊಂಡು ನಮ್ಮನ್ನು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಮನೆಯೊಳಗೆ ಹೋಗಿ ಬೆಳಗಾವಿಯ ಸಮಾಚಾರವನ್ನೆಲ್ಲ ಕೇಳಿಕೊಂಡರು. ಪರೀಕ್ಷೆಯ ಪ್ರಶ್ನಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಆಗಿವೆಯೆಂದು ನಾನು ಹೇಳಿದೆನು. ನಮ್ಮ ಬಲರಾಮಣ್ಣನ ಮಾತನ್ನು ಆಕೆ ನಂಬುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವನು ಯಾವಾಗಲೂ ಗಂಭೀರನಾಗಿ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕನಾಗಿ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಲೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ನಾನು ಹೇಳಿದ ಮಾತನ್ನು ಅವಳು ನಂಬಿದಳು. ಮತ್ತೆ ಆಗಲೂ ತನ್ನ ಅಗಲಿದ ಮಗನಿಗಾಗಿ ನೆನಪು ತೆಗೆದು ಕಣ್ಣೀರಿಟ್ಟಳು. ಗೋಕಾಕ ಸ್ಟೇಷನ್ನಿನಿಂದ ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ನಾವು ಬಂದು ಮುಟ್ಟಿದ ವರ್ತಮಾನವನ್ನು ಕೇಳಿ ಕಳವಳಗೊಂಡಳು. ರಾಘಣ್ಣನ ಸಂಕುಚಿತ ಬುದ್ಧಿ ಗಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ನೊಂದುಕೊಂಡಳು. ಇದು ನಮ್ಮ ಮುಲ್ಕಿ ಪರೀಕ್ಷೆಯ ಕಥೆ.

(ಸಶೇಷ)

ಹೊಸ ಓದು

ನವ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ದರ್ಶನ (ವಿಮರ್ಶೆ) 1991

ಲೇಖಕರು: **ಡಾ|| ಶಾಂತಿನಾಥ ದೇಸಾಯಿ**
ಪ್ರಕಾಶಕರು: **ಪರಿಸರ ಪ್ರಕಾಶನ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ**
ಪುಟ: xviii + 246 ಬೆಲೆ: ರೂ. 65/-

1990ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದ ಡಾ|| ಶಾಂತಿನಾಥ ದೇಸಾಯಿಯವರ "ನವ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ದರ್ಶನ"ದಲ್ಲಿ 1965ರಿಂದ 1989ರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆದ ದೇಸಾಯಿಯವರ ಸಮಗ್ರ ಲೇಖನಗಳು ಸೇರಿವೆ. ಹೆಸರಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಬಹಳಷ್ಟು ಲೇಖನಗಳು ನವ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯದ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿಕೊಡುವಷ್ಟು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿದೆ. ದೇಸಾಯಿಯವರು ಒಬ್ಬ ಪ್ರಮುಖ ನವ್ಯ ಸಾಹಿತಿಯಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ನವ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅವರು ಹೇಳುವ ಕೆಲವು ವಿಚಾರಗಳು ಏಕಪಕ್ಷೀಯವೆನಿಸುತ್ತವೆ. ನವ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಕೃತಿಗಳ ವರ್ಣನೆ ವಿಜೃಂಭಣೆಗಳೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ವಿಮರ್ಶಕರು ಗುರುತಿಸಬಹುದಾಗಿದ್ದ ಆ ಕೃತಿಗಳ ಮಿತಿಗಳು ಮತ್ತು ವೈಫಲ್ಯತೆ ಕಾಣದಾಗಿವೆ. ವಸ್ತುನಿಷ್ಠ ವಿಮರ್ಶೆಗೆ ಬದಲು ನವ್ಯನಿಷ್ಠ ವಿಮರ್ಶೆಯೇ ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ರೇಡಿಯೋ ಸಂದರ್ಶನ, ಚರ್ಚೆ, ಸಮೀಕ್ಷೆ, ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ, ವಿವರಣೆಗೆ ಮೀಸಲಾಗಿರುವ ಇಲ್ಲಿಯ ಬಹಳಷ್ಟು ಲೇಖನಗಳು ವಿಮರ್ಶೆಯ ಗುಣವನ್ನು ತಾಳದೆ ತಣ್ಣಗೆ ಕಾಣುತ್ತವೆ. **ಪ್ರತಿಮಾವಾದ, ಅಸ್ತಿತ್ವ ವಾದಕ್ಕೆ** ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಲೇಖನಗಳೆಲ್ಲ ಅಧ್ಯಯನ ಪೂರ್ಣವಾಗಿವೆ. ರಿಚರ್ಡ್ಸ್‌ನ ಮೌಲ್ಯ ನಿರ್ಣಯ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಹೇಳುವ ಕೊನೆಯ ಲೇಖನ ಗಂಭೀರವಾದ ಆಲೋಚನಾ ಕ್ರಮವೊಂದನ್ನು ದಾಖಲಿಸುತ್ತದೆ.

ಒಟ್ಟು ಮೂವತ್ತೆರಡು ಲೇಖನಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಈ ಕೃತಿಯ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಒಟ್ಟು ನಾಲ್ಕು ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ವಿಂಗಡಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಕನ್ನಡ ನವ್ಯ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿಯ ಮನೋಧರ್ಮ, ಆಧುನಿಕ ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯ, ಕನ್ನಡ ಸಣ್ಣ ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ನವ್ಯತೆ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯೋತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಮರ್ಶೆ, ವಿಮರ್ಶೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಭಾವಗಳ ಅಭ್ಯಾಸ. ಅನ್ಯದೇಶೀಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಹಾಗೂ ತಾತ್ವಿಕ ಪ್ರಭಾವಗಳು,

ಆಧುನಿಕ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ವಿಮರ್ಶೆಯ ಒಲವು–ನಿಲವುಗಳು–ಈ ಏಳು ಲೇಖನಗಳಲ್ಲಿ ನವ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸಾಧನೆ–ಸಿದ್ಧಿಗಳನ್ನು ಹೇಳುವುದರ ಜತೆಗೆ ಅನ್ಯ ದೇಶೀಯ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರಭಾವಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯಿಕ ವಿಮರ್ಶೆ ಹೆಚ್ಚು ಸಶಕ್ತವಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಿದೆ. ಈ ಲೇಖನಗಳು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಮುಖ್ಯ ವಾಗುತ್ತವೆ. ಈ ಏಳು ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಮೊದಲನೇ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಜೋಡಿಸಬಹುದಿತ್ತು.

ಈ ಕೃತಿಯ ಅತ್ಯಂತ ದೊಡ್ಡ ಭಾಗವೆಂದರೆ ನವ್ಯ ಕೃತಿಗಳ ಬಗೆಗೆ ನಡೆಸಿದ ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ವಿಮರ್ಶೆ. ಹತ್ತೊಂಬತ್ತು ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸ ಬಹುದು. ಕಣವಿಯವರ 'ಎರಡು ದಡ', ಅಡಿಗರ 'ಭೂತ', ರಾಮಚಂದ್ರಶರ್ಮರ 'ಹೇಸರಗತ್ತೆ', ಗಂಗಾಧರ ಚಿತ್ತಾಲ ಹಾಗೂ ಸಿದ್ಧಲಿಂಗ ಪಟ್ಟಣಶೆಟ್ಟಿಯವರ 'ಕಾವ್ಯ', ಜಯಂತ ಕಾಯ್ಕಿಣಿಯವರ 'ರಂಗದೊಂದಿಷ್ಟು ದೂರ', ಯಶವಂತ ಚಿತ್ತಾಲರ 'ಕಥಾ ಸಿದ್ಧಿ' ಮತ್ತು 'ಮೂರು ದಾರಿಗಳು', ಲಂಕೇಶರ 'ನಾನಲ್ಲ', ವೀಣಾ ಅವರ 'ಮುಳ್ಳು ಗಳು', ಲಂಕೇಶ್–ಸದಾಶಿವರ 'ಆಯ್ದ ಕಥೆಗಳು', ದಿವಾಕರರ 'ಇತಿಹಾಸ', ಅನಂತ ಮೂರ್ತಿಯವರ 'ಸಂಸ್ಕಾರ', ಲಂಕೇಶರ 'ಬಿರುಕು', ಕುಸುಮಾಕರರ 'ನಾಲ್ಕನೆಯ ಆಯಾಮ'; ಗೋಕಾಕರ 'ವಿಮರ್ಶೆ'–ಈ ಎಲ್ಲಾ ಲೇಖನಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಕೃತಿ ವಿಮರ್ಶೆ ವಸ್ತುನಿಷ್ಠವಾಗಿದೆ. ಲಂಕೇಶ, ಅನಂತಮೂರ್ತಿ, ಚಿತ್ತಾಲ, ರಾಮಚಂದ್ರ ಶರ್ಮ, ವೀಣಾ ಇವರ ಕೃತಿಗಳ ಆಶಯಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಡುವಲ್ಲಿ, ಸಾಧನೆ–ಸಿದ್ಧಿ ಹೇಳುವಲ್ಲಿ ಸಮತೂಕದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಾರೆ.

ಮೂರನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಪರಿಚಯ, ಸಂದರ್ಶನ, ಚರ್ಚೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಲೇಖನ ಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಬಹುದು. ಎಂ ಜಿ.ಕೆ. ಮತ್ತು ಲಿಯನಲ್ ಟ್ರಿಲ್ಲಿಂಗ್ ಇವರನ್ನು ನಿಷ್ಠ ವಿಮರ್ಶಕರನ್ನಾಗಿ ಲೇಖಕರು ಪರಿಚಯಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕಾರ್ನಾಡರೊಡನೆ 'ಹಯವದನ' ಕೃತಿಯ ಬಗೆಗೆ ನಡೆಸಿದ ರೇಡಿಯೋ ಸಂದರ್ಶನವಿದೆ. ಅದರಂತೆ ಕನ್ನಡ ನವ್ಯ ಕಾವ್ಯ ದಲ್ಲಿಯ ಮನೋಧರ್ಮ ಕುರಿತು ಅದೇ ಕಾರ್ನಾಡರ ಜತೆ ನಡೆಸಿದ ಚರ್ಚೆ ಹೆಚ್ಚು ಕುತೂಹಲಕಾರಿಯಾಗಿದೆ.

ನಾಲ್ಕನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ವಾದಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಕೂಡಿಸ ಬಹುದು. ಪ್ರತಿಮಾವಾದ, ಅಸ್ತಿತ್ವವಾದ, ಅಸಂಗತವಾದ ಮತ್ತು ವಶೌಲ್ಯ ನಿರ್ಣಯ ಸಿದ್ಧಾಂತಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಲೇಖನಗಳು ಸಾಹಿತ್ಯದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಉಪ ಯುಕ್ತವೆನಿಸುತ್ತವೆ. "ನನಗನಿಸುವ ಮಟ್ಟಿಗೆ, ಪ್ರಗತಿಶೀಲ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಒಲವೇ ವಾದವಾಗಿ ನಮ್ಮ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿಗೆ ಸೇರಿದ್ದು ನಾಲ್ವತ್ತರ ದಶಕದಲ್ಲಿ"

–(ಪುಟ: 209) ಎನ್ನುವ ದೇಸಾಯಿಯವರ ಇಂತಹ ಅನೇಕ ನಿರ್ಣಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಸತನ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ನವ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರೇರಣೆ–ಧೋರಣೆಗಳ ಬಗೆಗೆ, ಅದರ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಬಗೆಗೆ, ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಇಡೀ ಪುಸ್ತಕದ ತುಂಬ ಚರ್ಚೆ ನಡೆದಿದೆ. ಇಷ್ಟೆಲ್ಲಾ ಓದಿದ ನಂತರವೂ, ಕಾರ್ನಾಡರು ಹೇಳುವಂತೆ 'ನವ್ಯತೆ ಎಂದರೇನು ?' ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಹಾಗೆಯೇ ಉಳಿಯುತ್ತದೆ. "ಶಾಂತಿನಾಥರಂತೂ ಇದಕ್ಕೆ ಕನ್ನಡದ ತೀರಾ ಸ್ವತಂತ್ರ ವಾದ, ಯಾವುದೇ ಪರದೇಶದ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದ ಉತ್ತರ ಕೊಟ್ಟಿಲ್ಲ ಎಂದು ನನಗನ್ನಿಸುತ್ತದ". – (ಪುಟ: 11) ಎನ್ನುವ ಕಾರ್ನಾಡರ ಮಾತು ಮತ್ತೆ–ಮತ್ತೆ ಆಲೋಚನೆಗೆಡೆಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತದೆ. 1965ರ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ 'ಸಂಕ್ರಮಣ' ಪತ್ರಿಕೆಯ ಏಳನೆಯ ಸಂಚಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದ ದೇಸಾಯಿಯವರ 'ಕನ್ನಡ ನವ್ಯ ಕವಿತೆಯಲ್ಲಿಯ ಮನೋಧರ್ಮ' ಲೇಖನ ಕುರಿತು ಕಾರ್ನಾಡರು ಅಂದು ಎತ್ತಿದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಇಂದಿಗೂ ಮುಖ್ಯವೆನಿಸುತ್ತವೆ. ಅವಕ್ಕೆ ದೇಸಾಯಿಯವರು ಕೊಡುವ ಉತ್ತರಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಸಮರ್ಪಕವೆನಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅವರ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ನವ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರಚಾರಕರ ಹುಮ್ಮಸ್ಸು ಎದ್ದು ಕಾಣುವುದೇ ಹೊರತು ವಸ್ತುನಿಷ್ಠ ಆಲೋಚನೆಯಲ್ಲ. ದೇಸಾಯಿಯವರು ನವ್ಯದ ಲೇಬಲ್‌ನ್ನೇ ಮುಂದೆ ಬಿಟ್ಟು ತಾವು ಹಿಂದೆ ಉಳಿಯು ತ್ತಾರೆ. ಹಿಂದಿನ ರಸಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಬದಿಗೊತ್ತುವುದಾಗಲಿ, ದ್ವಂದ್ವಗಳಲ್ಲೇ ತೇಲುವುದಾಗಲಿ, ಗೋಜಲುಗಳನ್ನೇ ಸಿದ್ಧಿಯೆಂದು ಭಾವಿಸುವುದಾಗಲಿ ನವ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸಾಧನೆಗಳಲ್ಲ.

"ಆಧುನಿಕ ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯ–ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಕೊಡುಗೆ" ಲೇಖನ ಆ ಭಾಗದ ಲೇಖಕರ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿಯ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಒಟ್ಟು ಕಾಣ್ಕೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಇನ್ನಷ್ಟು ಹೇಳಬಹುದಾಗಿತ್ತು. 'ಕನ್ನಡ ಸಣ್ಣ ಕಥೆ ಗಳಲ್ಲಿ ನವ್ಯತೆ' ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ನವ್ಯತೆಯನ್ನು ಕೆಲವು ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಉದ್ದೇಶಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಆರೋಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಶ್ರೀನಿವಾಸರ 'ಮೊಸರಿನ ಮಂಗಮ್ಮ', ತ.ರಾ.ಸು. ಅವರ '0—0 = 0' ಈ ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಲೇಖಕರು ಅದೆಂತಹ ನವ್ಯತೆಯನ್ನು ಕಂಡಿರುವರೋ ತಿಳಿಯದು. 'ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯೋತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಮರ್ಶೆ'–ಈ ಲೇಖನ ಅತ್ಯಂತ ಮಹತ್ವದ್ದಾಗಿದೆ. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಮರ್ಶೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅಧ್ಯಯನ ಪೂರ್ಣ ಲೇಖನವಿದು. 'ವಿಮರ್ಶೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಭಾವಗಳ ಅಭ್ಯಾಸ' ಲೇಖನ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಇನ್ನಷ್ಟು ವಿವರಗಳನ್ನೊಳಗೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿತ್ತು. 'ಅನ್ಯ ದೇಶೀಯ ಸಾಹಿತ್ಯಕ ಹಾಗೂ ತಾತ್ವಿಕ ಪ್ರಭಾವಗಳು' ಲೇಖನ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿದ್ದರೂ ಸಮರ್ಪಕ

ವಾಗಿದೆ. ಆಧುನಿಕ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ವಿಮರ್ಶೆಯ ಒಲವು–ನಿಲವುಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುವ ಲೇಖನ ಕೂಡಾ ತೃಪ್ತಿ ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ವಿಮರ್ಶೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ದೇಸಾಯಿಯವರು ನವ್ಯದ ಅನೇಕ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಅಧಿಕ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಯ ತೆಕ್ಕೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿರುವುದು ಗಮನಾರ್ಹ. ಕಾವ್ಯ, ಕಥೆ, ಕಾದಂಬರಿ, ನಾಟಕ, ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಮರ್ಶೆ ಈ ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರಕಾರದ ನವ್ಯ ಕೃತಿಗಳ ಬಗೆಗೆ ಚರ್ಚೆ ನಡೆಸಿರುವುದು ಸ್ವಾಗತಾರ್ಹ.

ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿನ ಮೂರು ದಶಕಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ಲೇಖನಗಳು ಸೇರಿವೆ. ನವ್ಯದ ಸಂಭ್ರಮದ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಈ ಕೃತಿ ಬಂದಿದ್ದರೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರಬಹುದಿತ್ತೇನೋ. ಆದರೂ ದೇಸಾಯಿಯವರು ಕೊನೆಗೂ ಇವೆಲ್ಲವುಗಳನ್ನು ಕೂಡಿಸಿಕೊಟ್ಟಿರುವುದು ಸಾಹಿತ್ಯದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಉಪಯುಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಹೇಳಬೇಕಾದುದನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಮತ್ತು ನೇರವಾಗಿ ಹೇಳುವ ದೇಸಾಯಿಯವರ ಶೈಲಿ ಆಕರ್ಷಕವಾಗಿದೆ. ನವ್ಯ ಕೃತಿಗಳು ಬಹಳ ಗೋಜಲು, ಅವುಗಳಿಗಿಂತ ಅವುಗಳ ವಿಮರ್ಶೆ ಇನ್ನೂ ಗೋಜಲು ಎಂದು ನಂಬಿದ್ದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ದೇಸಾಯಿಯವರ ಲೇಖನಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುವುದರ ಮೂಲಕ ನವ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಆಗು ಹೋಗುಗಳನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸುತ್ತವೆ.

ದೇಸಾಯಿಯವರಿಗೆ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಆಳವಾದ ಅಧ್ಯಯನವಿದೆ. ಅದರ ಜತೆಗೆ ಅವರು ಕನ್ನಡದ ಹೆಸರಾಂತ ಸೃಜನಶೀಲ ಸಾಹಿತಿಗಳೂ ಹೌದು. ಹೀಗಾಗಿ ಅವರ ವಿಮರ್ಶೆ ಕೇವಲ ಯಾಂತ್ರಿಕವಾಗದೆ, ಬದುಕಿನ ಅದಮ್ಯ ಚೇತನದ ಸೆಲೆಯಾಗಿದೆ. ಬರವಣಿಗೆಯ ಅನಿವಾರ್ಯತೆಗಾಗಿ ಸೃಜನಶೀಲ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿರುವ ದೇಸಾಯಿಯವರು, ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಮರ್ಶೆಯ ಬೆಳವಣಿಗೆಗಾಗಿ ತೋರಿಸುವ ಕಾಳಜಿ ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿದೆ. ಅವರ ತೂಕಬದ್ಧ ನಿರ್ಣಯ, ಸಂವಹನದ ಸ್ಪಷ್ಟತೆ, ಅಧ್ಯಯನದ ಆಳ, ಸಮರ್ಪಕವಾದ ತುಲನೆ ಈ ಕೃತಿಯ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿವೆ. 'ನವ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ದರ್ಶನ' ನಿಜಕ್ಕೂ ಕನ್ನಡದ ಆಕರ ಗ್ರಂಥವಾಗಿದೆ. ದೇಸಾಯಿಯವರು ತಾವೊಬ್ಬ ಸಮರ್ಥ ಸಾಹಿತಿಯಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಾ ತಮ್ಮ ಸಮಕಾಲೀನ ಸಾಹಿತ್ಯದ ವಿಮರ್ಶೆಯನ್ನು ದಾಖಲಿಸಿರುವುದು ಮಹತ್ವದ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ.

—ಡಾ|| ಬಸವರಾಜ ಸಬರದ

ರಾಜ ಮತ್ತು ಹಕ್ಕಿ (ಕಥಾ ಸಂಕಲನ)

ಲೇಖಕರು: **ಜಿ. ಪಿ. ಬಸವರಾಜು**

ಪ್ರಕಾಶಕರು: **ಪರಿಸರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾಶನ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ**

ಪುಟ: 110. ಬೆಲೆ: ರೂ. 20/-

ಬದುಕಿನ ಒಳಸುಳಿಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಲು ವಾಸ್ತವಮಾರ್ಗ ಅಸಮರ್ಥವೆಂಬ ಚಿಂತನೆ ಹಲವಾರು ಲೇಖಕರನ್ನು ಸಾಹಿತ್ಯದ ಇತಿಹಾಸದ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಕಾಡುತ್ತಾ ಬಂದಿವೆ. ಇವರಿಗೆಲ್ಲ ವಾಸ್ತವ ಮಾರ್ಗದ ಎಲ್ಲೆಗಳನ್ನು ಮೀರಿಕೊಂಡು ಚಿಮ್ಮುವ ಅನಿವಾರ್ಯತೆ ಒದಗಿದೆ. ಸತ್ಯದ ಕಾಣ್ಕೆಗಾಗಿ ನಡೆಯುವ ಈ ಪ್ರಯತ್ನ ಕಲೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಸರೂಪ ಆವಿಷ್ಕಾರಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿವೆ. ಇವು ಲ್ಯಾಟಿನ್ ಅಮೇರಿಕಾದ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಲಭ್ಯವೆಂದು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಹೋಗಬೇಕಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲೇ ಇಂತಹ ಪ್ರಯೋಗಗಳು ಶ್ರೀಮಂತವಾಗಿವೆ. ಬಸವರಾಜು ಅವರ 'ರಾಜ ಮತ್ತು ಪಕ್ಕಿ' ಸಂಕಲನದ ಕಥೆಗಳೂ ಈ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪ್ರಯೋಗ. ಇಲ್ಲಿ ಸಂಕಲಿತವಾಗಿರುವ ಬಹುಪಾಲು ಕಥೆಗಳು ವಾಸ್ತವ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಕೊಂಡು ಅದ್ಭುತ, ರಮ್ಯ ನೆಲೆಗೆ ಜಿಗಿಯುತ್ತವೆ. ಹೀಗಾದಾಗಲೆಲ್ಲ ಕಥೆಯ ವಿವರಗಳಿಗೆ ಸಾಂಕೇತಿಕತೆಯ ಆಯಾಮ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ತಮ್ಮ ದೃಷ್ಟಿಕೋನವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಲು, ಅರ್ಥವನ್ನು ಹೊಳೆಯಿಸಲು ಲೇಖಕರಿಗೆ ಇದು ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿದೆ. ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಶ್ನೆ ಎಂದರೆ ಅದ್ಭುತ ರಮ್ಯ ಶೈಲಿ ಮತ್ತು ಇದರ ಒಡಲಲ್ಲೇ ಹುಟ್ಟಿಬರುವ ಸಾಂಕೇತಿಕತೆ ಸಹಜವಾಗಿದೆಯೋ ಕೃತಕವಾಗಿದೆಯೋ ಎಂಬುದು. ಈ ಪ್ರಶ್ನೆ ಲೇಖಕರ ಕೌಶಲ್ಯಕ್ಕಷ್ಟೇ ಸಂಬಂಧಪಡದೆ ಒಟ್ಟಾರೆ ಅವರ ವೈಚಾರಿಕತೆ ಮತ್ತು ಕಲಾವಂತಿಕೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟದ್ದು. ಎರಡು ಕಥೆಗಳನ್ನು ನಿದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಈ ವಿಚಾರವನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಬಹುದು.

ಒಬ್ಬ ಆದರ್ಶವಾದಿ ಜಾಣ ಪದವೀಧರ ಯುವಕ ತನ್ನ ಕೆಲಸಕ್ಕಾಗಿ ಭ್ರಷ್ಟ ಮಂತ್ರಿಯೊಬ್ಬನ ಮೇಲೆ ಪರಾವಲಂಬಿಯಾಗಬೇಕಾದ ಅಸಹಾಯಕತೆಯನ್ನು 'ನಿರುದ್ಯೋಗ ಪರ್ವ' ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತದೆ. ಮಹಾನಗರದಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರಿ 'ಪ್ರಭು'ವಾಗಿದ್ದಾನೆ, ಅವನ ಮನೆ 'ಭವನ'ವಾಗಿದೆ. ಹಲವು ಸುತ್ತಿನ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಸೀಳಿಕೊಂಡು ಎಲ್ಲರೂ ಮಂತ್ರಿಯನ್ನು ಕಾಣಬೇಕಾಗಿದೆ. ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಜನ, ಡೇರೆ, ಹಾರ, ಲಂಚ, ಶಿಫಾರಸ್, ಕ್ರೌರ್ಯ, ಅವಮಾನವೀಯತೆ. ಕೊನೆಗೆ ಮಂತ್ರಿಯ ಹೊಟ್ಟೆ ಮಾತ್ರ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಯುವಕ ನಡುಗಿ ಓಡಿಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಇಲ್ಲಿ ಮೂಡುವ ರಾಜಕೀಯ ಸ್ಥಿತಿ, ಮಂತ್ರಿ ಮನೆಯ ಪರಿಸರ, ಅವನ ಕಪಟತನ, ಯುವಕನ ಸ್ಪಂದನ ಎಲ್ಲವೂ ನಿರೀಕ್ಷಿತ. ಸಿದ್ಧ ಅಚ್ಚಿನೊಳಗೆ ಪಾತ್ರಗಳು ಓಡಾಡುತ್ತವೆ. ಮೊದಲೇ ನಿರ್ಮಿತ

ವಾದ ಚೌಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಯೆಗಳು ಘಟಿಸುತ್ತವೆ. ತಮ್ಮ ಅನಿಸಿಕೆಗಳನ್ನು ಹೊಸ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಬೇಕೆಂಬ ಅಪೇಕ್ಷೆಯನ್ನು ಪಾತ್ರ ಲೇಖಕರ ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಶೈಲಿ ಪೂರೈಸುತ್ತವೆ. ಹೀಗಾಗಿ ತಂತ್ರಗಾರಿಕೆ ಅಗತ್ಯ ಮೀರಿ ಬೆಳೆದುಬಿಟ್ಟಿದೆ, ವಸ್ತುವಿನ ಮೇಲೆ ಭಾರವಾಗಿಬಿಟ್ಟಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣವೆಂದರೆ ಕಥೆ ತೀರಾ ಪ್ರಜ್ಞಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ರಚನೆಯಾಗಿರುವುದು. ಲೇಖಕರ ಹಿಡಿತದಿಂದ ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡು ಕೊಂಚ ಸಲೀಸಾಗಿ ಉಸಿರಾಡುವ ಕಥೆ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಬಲ್ಲದು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಇವರದೇ 'ಸುಗಂಧಪುರದ ವೃತ್ತಾಂತವು' ಎಂಬ ಕಥೆಯನ್ನು ನೋಡಬಹುದು. ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲೇ ಊರನ್ನು ಪೌರಾಣಿಕ ಆವರಣದಲ್ಲಿಟ್ಟು ವಾಸ್ತವ ನೆಲೆಯನ್ನು ಮೀರಿದ ಒಂದು ಆಯಾಮವನ್ನು ಕಥೆಗೆ ದೊರಕಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನವಿದೆ. ಕಾಟಜ್ಜನೆಂಬುವನು ಆಲದ ಮರದಲ್ಲಿ ಅರಳಿಯನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಾನೆ. ಇದೇ ಕಾರಣವಾಗಿ ಊರು ಅವನತಿಯ ಹಾದಿ ಹಿಡಿದು ಅದರ ಚಹರೆಯೇ ಬದಲಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿಯ ಜನಜೀವನ ಜಾಡು ತಪ್ಪಿ ಕುಸಿದುಹೋಗುತ್ತದೆ. ಈ ದುರಂತದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ. ಮತ್ತು ಅಂತ್ಯ ಪೂರ್ವನಿಯೋಜಿತ ಚೌಕಟ್ಟನ್ನು ಮೀರಲಾರದೇ ಹೋದರೂ ಕಥೆ ತನ್ನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ಆಶಯವನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತದೆ. ಇದರ ಸಲುವಾಗಿ ಲೇಖಕರ ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಶೈಲಿ ದುಡಿಯುತ್ತವೆ.

ಅದ್ಭುತ ರಮ್ಯ ಶೈಲಿಯ ಬಳಕೆ ಬಸವರಾಜು ಅವರ ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಶೀಲತೆಯ ಹಂತದಲ್ಲಿದೆ. ಬದುಕಿನ ಕಟುಸತ್ಯಗಳ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಗ್ರಹಿಕೆಗಾಗಿ ಇದರ ಎಲ್ಲ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡಾಗ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣ ಕೃತಿ ಹುಟ್ಟಬಲ್ಲದು. ಈ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಲೇಖಕರು ಇದ್ದಾರೆ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ 'ರಾಜ ಮತ್ತು ಹಕ್ಕಿ' ಸೂಚನೆಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ.

—ಎ. ಆರ್. ನಾಗಭೂಷಣ

ಅಮೀನಪುರದ ಸಂತೆ (ಕಥಾ ಸಂಕಲನ)

ಲೇಖಕರು: **ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಹಿರೇಮಠ**
ಪ್ರಕಾಶಕರು: ಚೈತನ್ಯ ಪ್ರಕಾಶನ, ಹುನಗುಂದ
ಪುಟ: viii + 94, ಬೆಲೆ: ರೂ. 20/-

ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಹಿರೇಮಠರ "ಅಮೀನಪುರದ ಸಂತೆ" ಕಥಾ ಸಂಗ್ರಹದ ಕೆಲವು ಮುಖ್ಯ ಕಥೆಗಳು ದಲಿತೇತರ ಲೇಖಕನೊಬ್ಬ ದಲಿತ–ವಾಸ್ತವವನ್ನು ಕಾಣುವ ಮತ್ತು ಕಾಣಿಸುವ ವಿಶಿಷ್ಟ ಪ್ರಯತ್ನಗಳಾಗಿವೆ. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಜಾತಿ, ಜನಾಂಗಗಳ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ

ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ದಲಿತರಾಗಿ ಕಾಣುವ 'ಲಕ್ಕವ್ವನ ಮಂದಿ'ಯ ಸಂಕಟಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುವದರ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿಯೇ, ತನ್ನ ಆರ್ಥಿಕ ಹಿಂದುಳಿಯುವಿಕೆಯ ಮೂಲಕ ಯಾವ ಜಾತಿಮೂಲ ದಲಿತನಿಗಿಂತಲೂ ಕಡಿಮೆಯಲ್ಲದ ಸಂಕಟವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವ ಬಸಪ್ಪನಂಥವರ ಮತ್ತೊಂದು ಬಗೆಯ ದಲಿತತ್ವವನ್ನು ಗುರುತಿಸಿರುವರು. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಆಧುನಿಕತೆಯ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ವಿಘಟಿತಗೊಂಡ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ, ಸುಶಿಕ್ಷಿತ, ನಾಗರಿಕ ಬಡಿವಾರದ ಜನರಿಗೆ ಅದೇ ಕುಟುಂಬದ ಅಶಿಕ್ಷಿತ ವ್ಯಕ್ತಿಯೇ 'ದಲಿತ'ನಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಾನೆಂಬುದು 'ಮಾವ' ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಮಿಕವಾಗಿ ಮೂಡಿ ಬಂದಿದೆ. 'ಮಾತೃ ದೇವೋ ಭವ' ಕಥೆಯ ತಾಯಿ ಕೂಡ ಆಧುನಿಕ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಅವಜ್ಞತೆಗೆ ಒಳಗಾದ 'ಮೌಲ್ಯ'ಗಳ ಸಂಕೇತವೇ ಆಗಿದ್ದಾಳೆ. ಹೀಗೇ ಕೇವಲ ಲಕ್ಕವ್ವನ ಮಂದಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಬಡವನಾದ ಬಸಪ್ಪ, ಅಶಿಕ್ಷಿತನಾದ 'ಮಾವ', ಅಸಹಾಯಕಳಾದ 'ತಾಯಿ' ಇವರೆಲ್ಲ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವ ವಿಶಿಷ್ಟ ರೀತಿಯ 'ದಲಿತ'ತ್ವವನ್ನು ಹಿರೇಮಠರು ಈ ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಬಾಳಿನ ಸಂಕಟ–ಅದು ಯಾವ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇರಲಿ–ಅದನ್ನು ಗುರುತಿಸುವ ಉದಾರವಾದ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಮತ್ತು ಸಂವೇದನೆ ಇರುವುದರಿಂದಲೇ, ಹಿರೇಮಠರು ಕಂಡರಿಸಿದ 'ದಲಿತ–ವಾಸ್ತವ'ದ ವ್ಯಾಖ್ಯೆ ವಿಶಾಲವಾಗಿದೆ. 'ದಲಿತ ಲೋಕ'ದ ಹರಹೂ ಕೂಡ ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿದೆ.

ಎಲ್ಲ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ 'ಲಕ್ಕವ್ವನ ಮಂದಿ' ಈ ಸಂಕಲನದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕಥೆಯಾಗಿದೆ. ಬೀಸುವ ಕಲ್ಲಿಗೆ 'ಹೊಳಿ' ಹಾಕುವ ವೃತ್ತಿಯ ನಾಗವ್ವನ ಅಲೆಮಾರಿ ಬದುಕಿನ ಅನಾಥತೆಯೇ ಕತೆಯ ಸ್ಥಾಯಿಭಾವವಾಗಿದೆ. ಅವಳಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರೀತಿ–ಅಂತಃಕರಣ, ತನ್ನಂತೆಯೇ ಅನಾಥಳಾದ ಹನುಮವ್ವ ಹಾಗೂ ಅವಳ ಮಗನಿಗೆ ನೀಡುವ ಆಸರೆ, ತೋರುವ ಅನುಕಂಪ, ಎಲ್ಲವೂ ಅವಳ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಕ್ಕೊಂದು ಉದಾತ್ತತೆಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ. ಈ ಉದಾತ್ತತೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅವಳಿಗೊದಗಿದ ಅನಾಥ ಸ್ಥಿತಿ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚು ಮರ್ಮವೇಧಕವಾಗಿ ಮಿಡಿಯುತ್ತದೆ.

'ಅಮೀನಪುರದ ಸಂತೆ' ಕಥೆಯ ಕಡು ಬಡವನಾದ ಬಸಪ್ಪ, ಮತ್ತೊಂದು ರೀತಿಯ ದಲಿತನೇ. ಭೀಕರ ಬರಗಾಲ ಅವನ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಕಾರಣವೆಂಬುದು ನಿಜವಾದರೂ ಗ್ರಾಮೀಣ ಸಮಾಜದ ಸಾವಯವ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲೂ ಆತ ಒಂಟಿಯಾಗಿದ್ದಾನೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿದೆ. ಅವನ ಇದ್ದ–ಬಿದ್ದ ಚೂರೂ ಹೊಲ ಒತ್ತೆಯಾಗಿ ಹೋಗಿದೆ. ಏನಾದರೂ ಮಾಡಿ ಮತ್ತೆ ಹೊಲ ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡು ಸ್ವಂತದ ವ್ಯವಸಾಯವನ್ನು ಮಾಡುವ ಆಶೆಯಿಂದ ಕೊಂಡ ಎತ್ತು ಭೀಕರ ಬರಗಾಲದಿಂದಾಗಿ ಅವನಿಗೇ ಹೊರೆ

ಯಾಗಿದೆ. ಏನಾದರೂ ಮಾಡಿ ಅಮೀನಪುರದ ಸಂತೆಯಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಮಾರಿ ಗೋವಾಕ್ಕೋ, ಮಂಗಳೂರಿಗೋ ಕೂಲಿ ಮಾಡಲು ಹೋಗುವ ನಿರ್ಣಯದೊಂದಿಗೆ ಬಸಪ್ಪ ಸಂತೆಗೆ ಬರುತ್ತಾನೆ. ಎತ್ತನ್ನು ಮಾರದೇ ಗತಿಯಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಎತ್ತನ್ನು ಕೊಳ್ಳಲು ಬರುವವರು ಕಟುಕರಲ್ಲದೇ ಬೇರಿಲ್ಲ. ಬಂದವರೆಲ್ಲ ಈ ಬಡಕಲು ಎತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೂ ಎಷ್ಟು ಮಾಂಸ ಸಿಕ್ಕೀತೆಂದು ನೋಡುವವರೇ ಹೊರತು, ಸಾಕುವ, ಪ್ರೀತಿ ಉಳ್ಳವರಲ್ಲ. ಏನಿದ್ದರೂ ಸಾವು ಅನಿವಾರ್ಯ. ಆದ್ದರಿಂದ ತಾನೇ ತನ್ನ ಎತ್ತಿನೊಂದಿಗೆ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

ಬಸಪ್ಪ. ಗ್ರಾಮೀಣ ಬಡವನ ದಲಿತತೆ ಈ ಬಗೆಯದಾದರೆ, 'ಮಾವ' ಕಥೆಯ ಮಾವ ಇನ್ನೊಂದು ಬಗೆಯ ದಲಿತನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಗಂಟು ಮುಸುಡಿಯೇ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯ ಲಕ್ಷಣವೆಂದು ತಿಳಿದವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ, ಮಾವನಂಥ ಕುಳ್ಳ ವ್ಯಕ್ತಿಯ, ಕಗ್ಗ ಹೊಲಸು ಧೋತರ, ಕಸಿಯ ಅಂಗಿ, ಎಲೆಯಡಿಕೆಯ ಕೆಂಪು ಬಾಯಿ, ಹೆಡಿಗೆ ರುಮಾಲು, ಎಲ್ಲವೂ ಅನಾಗರಿಕವಾಗಿ ಕಾಣುತಾವೆ. ಗಂಡ ಮಾತಾಡಿಸಲೂ ಕೂಡ ಅಸಹ್ಯಪಡುವ ಈ ಮಾವನನ್ನು, ಮನೆಯ ಮಂದಿ ತಮ್ಮೊಡನೆ ಊಟಕ್ಕೆ ಕೂಡ ಕರೆಯಲು ಹೋಗದೆ, ಎಲ್ಲರ ಊಟವಾದ ಮೇಲೆ 'ನೆಲವಾರ' ತಾಟದಲ್ಲಿ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಊಟಕ್ಕೆ ಕೂಡಿಸುತಾರೆ. ಕಥಾನಾಯಕಿ ಬಾಲ್ಯದಿಂದಲೂ ಈ ಮಾವನೊಂದಿಗೆ ಬೆಳೆದವಳು. ಅವನಲ್ಲಿ ಉಕ್ಕುತ್ತಿದ್ದ ಪ್ರೀತಿ–ಲವಲವಿಕೆ–ಜೀವನೋತ್ಸಾಹ–ಸರಳ ಬದುಕು–ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಕಂಡುಕೊಂಡವಳು. ಆದರೆ ಮದುವೆಯ ನಂತರ ಗಂಡನ ಮನೆಯ ಆಧುನಿಕ ಪರಿವೇಶದಲ್ಲಿ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿಯೇ ಗಂಡನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ಅಧೀನರಾದವಳು. 'ಮಾವ' ಬಂದಾಗ ತನಗೆ ಅವನ ಬಗೆಗಿದ್ದ ಪ್ರೀತಿ–ಗೌರವಗಳನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸ್ವತಂತ್ರವಿಲ್ಲದೇ ಚಡಪಡಿಸುವಳು. 'ಮಾವ'ನಂಥ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವೂ, ಕೇವಲ ಆಧುನಿಕ ಬಡಿವಾರಗಳಿಲ್ಲವೆಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯವಾಗಿ ಕಾಣುವ ದುರಂತ ಒಂದು ಬಗೆಯದಾದರೆ, ತನ್ನ ನೈಜ ಪ್ರೀತಿ–ಗೌರವಗಳನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಲಾಗದ ಕಥಾನಾಯಕಿಯ ಸಂಕಟ ಇನ್ನೊಂದು ಬಗೆಯ ದುರಂತವಾಗಿದೆ.

"ಮಾತೃದೇವೋ ಭವ" ಕಥೆಯ ತಾಯಿ ಕೂಡ ಹೀಗೆಯೇ ವಿದ್ಯಾವಂತ ಗಂಡ–ಹೆಂಡತಿಯರ ಮಧ್ಯ ಅಲಕ್ಷಿತಳಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಜೀವನದುದ್ದಕ್ಕೂ ತ್ಯಾಗ-ಸಹನೆಗಳಿಂದ ತನ್ನನ್ನು ಬೆಳೆಸಿದ ಅವಳ ಬಗೆಗೆ ಕಥಾನಾಯಕನಿಗೆ ಪ್ರೀತಿ ಇದೆಯಾದರೂ ಹೆಂಡತಿಯ ಅಗತ್ಯಗಳಿಗೆ ಗಮನಕೊಡುವ ಭರದಲ್ಲಿ, ಆತ ಕೊಡಬೇಕಾದಷ್ಟು ಲಕ್ಷ್ಯವನ್ನು ತಾಯಿಯ ಬಗೆಗೆ ಕೊಡಲಾರ. ಹೆಂಡತಿಗಂತೂ, ತನ್ನ ಸಿನೇಮಾ-ಹಾಟೆಲ್ಲು, ಇವುಗಳ ಶೋಕೀ ಆಸಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಸ್ವಂತದ ಮಗನ ಬಗೆಗೂ ಕಾಳಜಿಯಿಲ್ಲ. 'ತಾಯಿ'ಯ

ಬಗೆಗೂ ಕಾಳಜಿಯಿಲ್ಲ. ತಾಯಿಯ ಅನಾರೋಗ್ಯ, ಅವಳ ಮಾನಸಿಕ ನೆಮ್ಮದಿ, ಇವುಗಳ ಬಗೆಗೆ ಒಂದಿಷ್ಟೂ ಕಾಳಜಿಯಿಲ್ಲದ ಅವಳೂ ಕೂಡ 'ತಾಯಿ'ಯನ್ನು ಕಾಣು ವುದು ಒಂದು ಅಸ್ಪೃಶ್ಯ ಭಾವನೆಯಿಂದಲೇ.

ಹೀಗೇ ಈ ನಾಲ್ಕೂ ಕಥೆಗಳೂ ಸೂಕ್ಷ್ಮನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಏಕಸೂತ್ರಿತ, ಕಲ್ಪನೆಯಿಂದ ಬಂಧಿತವಾಗಿವೆ. ಹಿರೇಮಠರ ದಲಿತೇತರ ಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಬರವಣಿಗೆ ದಲಿತರ ನೋವನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುವಾಗ ಒಂದು ರೀತಿಯ 'ತಟಸ್ಥ ನಿರೂಪಣೆ'ಯ ಧಾಟಿ ಯನ್ನು ಹಿಡಿಯುವುದು ಅನಿವಾರ್ಯವೇ. ಆದರೆ "ಲಕ್ಕವ್ವನ ಮಂದಿ"ಯೊಳಗಿಂದಲೇ ಒಬ್ಬ ಲೇಖಕ ಮುಂದೆ ಬಂದು ತನ್ನ ಜನಾಂಗದ ನೋವಿನ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳತೊಡ ಗಿದ್ದರೆ ಅವನ ಧಾಟಿಯಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟೇ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ಇರುತ್ತಿದ್ದ 'ಚೀರುದನಿ'ಯಿಂದ ಹಿರೇಮಠರ ಕಥೆ–ಪಾರಾಗಿವೆ ಎಂಬುದೂ ಅಷ್ಟೇ ದುಃಖ್ಯವಾದ ಮಾತಾಗಿದೆ ಎಂದು ನನಗೆ ತೋರುತ್ತದೆ.

ಈ ಸಂಕಲನದ ಇನ್ನುಳಿದ ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ "ಸ್ನೇಹಾ" ಮತ್ತು "ಪೌಲ್ಯ" ವ್ಯಕ್ತಿಗತ ಭಾವಲಹರಿಗಳ ಚಿತ್ರಣವಾಗಿ ಸಫಲವಾಗಿವೆ. ಇನ್ನುಳಿದ ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಿರೇಮಠರು, ತಮ್ಮ ಯಶಸ್ವೀ–ಕಥೆಗಳ ಪೂರ್ವಭಾವಿಯಾಗಿ ಕೆಲವು ಬರವಣಿಯ ವ್ಯಾಯಾಮ ಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಎನ್ನಿಸುತ್ತದೆ.

— ಆನಂದ ಝುಂಜುರವಾಡ

ಹೆಜ್ಜೆ ಮೂಡಿದ ಹಾದಿ (ಕಥಾ ಸಂಕಲನ)

ಲೇಖಕರು: **ಬಾನು ಮುಷ್ತಾಕ್**
ಪ್ರಕಾಶಕರು: ಸಂವಾದ ಪ್ರಕಾಶನ, ಮಲ್ಲಾಡಿಹಳ್ಳಿ
ಪುಟ: viii + 110, ಬೆಲೆ: ರೂ.21/-

ಎಪ್ಪತ್ತರ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಹೊಸಧ್ವನಿಯಾಗಿ ಹೊಮ್ಮಿದ ದಲಿತ ಸಾಹಿತ್ಯ ತನ್ನ ತಲ್ಲಣಗೊಳಿಸುವ ಅನುಭವಗಳಿಂದ ಓದುಗ ಲೋಕವನ್ನು ಬೆಚ್ಚಿ ಬೀಳಿಸಿದರೆ, ಎಂಭತ್ತರ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನ ಧಾರೆಯಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡ ಮುಸ್ಲಿಂ ಸಾಹಿತ್ಯ ಬೇರೊಂದು ಪ್ರಪಂಚವನ್ನೇ ಓದುಗರ ಮುಂದಿಟ್ಟು ಚಕಿತಗೊಳಿಸಿತು.

ನೋವು ಶೋಷಣೆಗಳಿಂದ ದಿಕ್ಕೆಟ್ಟ ಸಮಾಜದ ಅಂತರಂಗವೇ ಈ ಎರಡೂ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಾಹಿನಿಗಳ ಮೂಲ ಸೆಲೆಯಾದ್ದರಿಂದ ಇವುಗಳ ಪ್ರವೇಶದಿಂದ ಪಡೆದು ಕೊಂಡ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಹೊಸ ದಿಕ್ಕು ಮತ್ತು ಗುರಿಗಳತ್ತ ಹೆಜ್ಜೆ ಹಾಕತೊಡಗಿತು.

ಬೆರಳೆಣಿಕೆಯಷ್ಟು ದಲಿತ ಲೇಖಕರು, ಅವರಿಗಿಂತಲೂ ಕಡಿಮೆ ಎನ್ನಬಹುದಾದಷ್ಟು ಮುಸ್ಲಿಂ ಲೇಖಕರು ದಿಟ್ಟವಾಗಿ, ಆತ್ಮಸ್ಥೈರ್ಯದಿಂದ ತಮ್ಮ ಅನುಭವ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಒಗ್ಗುವ ಹೊಸ ನುಡಿಗಟ್ಟುಗಳನ್ನು, ಪರಿಭಾಷೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟತೊಡಗಿದರು. ಅದೇನೂ ಇಲ್ಲದೆಯೂ ಇವರ ಅನುಭವದ ತಾಜಾತನವೇ ಓದುಗನ ಹೃದಯದಾಳಕ್ಕೆ ಇಳಿಯ ಬಲ್ಲಷ್ಟು ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಪಡೆದುಕೊಂಡಿತ್ತು.

ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆಯುತ್ತಿರುವ ಬಾನು ಮುಷ್ತಾಕ್ ಅವರ "ಹೆಜ್ಜೆ ಮೂಡಿದ ಹಾದಿ" ಏಳು ಕಥೆಗಳ ಸಂಕಲನ. ಒಂದೇ ಕೃತಿಯ ಏಳು ಅಧ್ಯಾಯಗಳಂತೆ ಕಾಣುವ ಈ ಸಂಗ್ರಹದ ಕಥೆಗಳು ದಟ್ಟ ಜೀವನ ವಿವರಗಳಿಂದ, ಅನುಭವದ ತೀವ್ರತೆಯಿಂದ, ಕಲಾತ್ಮಕ ನಿರೂಪಣೆಯಿಂದ ಗಮನ ಸೆಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ.

ಬಾನು ಅವರ ಪ್ರಜ್ಞಾವಂತ ಮನಸ್ಸು ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಶೋಷಿತ ಮುಸ್ಲಿಂ ಮಹಿಳೆಯ ಸುತ್ತ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದರೂ, ಈ ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣೊಬ್ಬಳೇ ಶೋಷಣೆಗೆ ಈಡಾಗಿಲ್ಲ. ಅಸಹಾಯಕ ಗಂಡಸರು, ಅನಾಥ ಮಕ್ಕಳು, ಆರ್ಥಿಕ ದುರ್ಬಲರು ಹೀಗೆ ವಿಭಿನ್ನ ಮುಖಗಳು ಬೇರೆ ಬೇರೆಯ ಸಂದರ್ಭ ಮತ್ತು ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಲ್ಲಿ ದಾಖಲಾಗಿ ಕಥೆಗಳಿಗೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆಯ ಆಯಾಮ ತಂದುಕೊಡುತ್ತವೆ. ಹೀಗಾಗಿಯೇ ಇಲ್ಲಿ ಶೋಷಣೆ ಸರಳೀಕೃತ ಗ್ರಹಿಕೆಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಸೂತ್ರಬದ್ಧ ಲೆಕ್ಕಾಚಾರವೂ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಈ ಕಥೆಗಳ ಇನ್ನೊಂದು ವಿಶೇಷವೆಂದರೆ, ಶೋಷಣೆಯನ್ನೇ ಪ್ರಧಾನ ವಸ್ತುವಾಗಿ ಪಡೆದ ಕಥೆಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವ ದೊಡ್ಡ ಗಂಟಲಿನ ಆಕ್ರೋಶದ ಧ್ವನಿ ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸದೆ ಇರುವುದು. ಸ್ಥಿಮಿತವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳದೆ, ಇಡಿಯ ಸನ್ನಿವೇಶವನ್ನು ಸಾವಧಾನದಿಂದ ಗಮನಿಸುವ ಪ್ರಬುದ್ಧ ಸ್ಥಿತಿ ಇಲ್ಲಿನ ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಇಡೀ ಸನ್ನಿವೇಶವನ್ನು ಅದರ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ವಿವರಗಳಲ್ಲಿ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣ ಗ್ರಹಿಕೆಗಳಿಂದ ಮಂಡಿಸುವ ಕಾರಣ ಇದು ಸಮಾಜದ ಜೀವಂತ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಬಿಂಬಿಸುವುದರ ಜೊತೆಗೆ, ಆ ಸಮಾಜದ ಶಕ್ತಿ–ದೌರ್ಬಲ್ಯಗಳೆರಡನ್ನೂ ದಾಖಲಿಸುತ್ತದೆ. ಉಸಿರುಕಟ್ಟಿಸುವ ಧರ್ಮ, ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಸಹಜ ವಿಕಾಸಕ್ಕೆ ಮಾರಕವಾಗುವ ಸಮಾಜದ ಕೃತಕ ಕಟ್ಟುಪಾಡುಗಳು, ಅರ್ಥರಹಿತ ನಂಬಿಕೆಗಳು, ಮೌಢ್ಯಗಳು ಒರೆಗೆ ಹಚ್ಚುವ, ಬೆಲೆಕಟ್ಟುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಈ ಕಥೆಗಳು ನಿರುದ್ವಿಗ್ನ ಭಾವದಿಂದ ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಕಥೆಯನ್ನು ಓದುಗರ ಬಳಿಗೆ ಒಯ್ಯಲು ಎಲ್ಲ ಜನಪ್ರಿಯ, ರಂಜಕ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡರೂ, ಈ ಕಥೆಗಳು ಬದುಕನ್ನು ಗ್ರಹಿಸುವ ಮತ್ತು

ವಿವೇಚಿಸುವ ಪ್ರಬುದ್ಧ ರೀತಿಯಿಂದಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಜನಪ್ರಿಯ ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುವ ಸರಳ ಪರಿಹಾರಗಳು, ರೋಚಕ ಅಂತ್ಯಗಳು, ಕೃತಕ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳು ಸರಳೀಕರಿಸಿದ ಪಾತ್ರಗಳು ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ.

ಇಷ್ಟಾಗಿಯೂ ಜನಪ್ರಿಯ ಮಾದರಿಗಳು ಒಡ್ಡುವ ಅಪಾಯದಿಂದ ಬಾನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪಾರಾಗಿರುವಂತೆಯೂ ಇಲ್ಲ. ಈ ಸಂಕಲನದ 'ಲವ್ ಬರ್ಡ್' ಇಂಥ ಅಪಾಯಕ್ಕೆ ಬಲಿಯಾದ ಕಥೆ. ರಂಜಕ ಕಥೆಗಳು ಒಡ್ಡುವ ಆಮಿಷಕ್ಕೆ ಕಥೆಗಾರರು ಬಲಿಯಾದರೆ ಏನಾಗಬಹುದು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಈ ಕಥೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಉದಾಹರಣೆಯೂ ಆಗಬಲ್ಲದು. ಹಾಗೆಯೇ ಶೋಷಣೆಯನ್ನು ಅದರೆಲ್ಲ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಗ್ರಹಿಸದೆ, ಸರಳವಾಗಿ ನೋಡಿದರೆ, ಏಕಮುಖವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸ ಹೊರಟರೆ ಆಗುವ ಅಪಾಯವೇ ಇಲ್ಲೂ ಆಗಿದೆ. ಶೋಷಣೆ ಸಾರ್ವಕಾಲಿಕ ಸತ್ಯದಂತೆ ಮಾನವ ಜನಾಂಗವನ್ನೇ ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಕೊಂಡಿದ್ದರೂ, ಅದನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಗ್ರಹಿಸದೆ ಹೋದರೆ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಚಿತ್ರದಂತೆ ಅದು ಏನನ್ನೂ ಹೇಳದೆ, ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಹೇಳಿದ ಭ್ರಮೆಯಲ್ಲಿ ಲೇಖಕರನ್ನು –ಓದುಗರನ್ನು ಇರಿಸುತ್ತದೆ.

ಸಂಕಲನದ ಕೊನೆಯ ಕಥೆ 'ಹೆಜ್ಜೆ ಮೂಡಿದ ಹಾದಿ' ಬಾನು ಹೊಸ ರೀತಿಯ ಪ್ರಯೋಗವೊಂದನ್ನು ನಡೆಸಿರುವುದರ ದಾಖಲೆ. ಬುದ್ಧಿಜನ್ಯವಾದ ಇಂಥ ಕಥೆಗಳು ಏನನ್ನೂ ಹೇಳಬಹುದು. ಆದರೆ ಎಷ್ಟು ತೀವ್ರವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತವೆ ಎಂಬುದು ಮುಖ್ಯ. ಜೊತೆಗೆ ಒಬ್ಬ ಕಥೆಗಾರ ಯಾಕಾಗಿ ತನ್ನ ಅನುಭವವನ್ನು ಹೇಳಲು ಈ ಕ್ರಮ ಅನುಸರಿಸಿದ್ದಾನೆ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯೂ ಏಳುತ್ತದೆ. ಅಪಾರ ಜೀವನ ಸಾಮಗ್ರಿ ಯನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಓದುಗರ ಮುಂದೆ ನಿಂತಿರುವ ನಮ್ಮ ಕೆಲವೇ ಕೆಲವು ಮುಸ್ಲಿಂ ಬರಹಗಾರರು ತಮ್ಮ ಬೊಗಸೆಗಳಿಗೆ ದಕ್ಕಿದಷ್ಟನ್ನು ಎತ್ತಿ ಎತ್ತಿ ಓದುಗರಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕಾದ ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಬುದ್ಧಿಜನ್ಯ ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮನ್ನು ತೊಡಗಿಸಿ ಕೊಂಡು ಪ್ರಯೋಗಶೀಲರಾಗುವುದು ವ್ಯರ್ಥ ಕಾಲಹರಣ. ಒಂದು ಕಥೆಯ ಸೌಂದರ್ಯ, ಕಲಾವಂತಿಕೆ, ಬರಹ ಸೌಷ್ಠವ ಇತ್ಯಾದಿ ಎಲ್ಲ ಅಂಶಗಳೂ ಅದರ ಸರಳತೆ ಯಲ್ಲಿ, ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತೆಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಬದುಕಿನ ನಿಷ್ಠೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಬರಹಗಾರರು ಪ್ರಯೋಗಶೀಲರಾಗಬೇಕಾಗಿರುವುದು ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ.

—ಜಿ. ಪಿ. ಬಸವರಾಜು

ಮಾರ್ಚ್–ಏಪ್ರಿಲ್ ೧೯೯೧/೬೯

ಮೊದಲ ನೋಟ

ಪ್ರವೇಶ (ಕಥಾ ಸಂಕಲನ)

ಲೇಖಕರು: ವೈ ಮಂಜುಳಾ, ಕೆ. ವೆಂಕಟೇಶ್, ಮಮತಾ ಜಿ. ಸಾಗರ

ಈ ಪುಟ್ಟ ಪುಸ್ತಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಮೂವರು ಹೊಸ ಕಥೆಗಾರರ ಐದು ಕಥೆಗಳು ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿವೆ. ಯುವ ಬರಹಗಾರರಿಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ನೀಡುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಪ್ರತಿಭಾ ಯುವ ವೇದಿಕೆಯು ಹಮ್ಮಿಕೊಂಡಿರುವ ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಕಾಶನದ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಇದು ಎರಡನೆಯ ಹೆಜ್ಜೆಯಾಗಿದೆ. ಕೆ. ವೆಂಕಟೇಶ್ ಅವರ 'ಸಣ್ಣ ಸಂಗತಿ' ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಪ್ರಯೋಗವಾಗಿದ್ದು ಇವರ ಬಗ್ಗೆ ಆಸೆ ಹುಟ್ಟಿಸುತ್ತದೆ. ಮಮತಾ ಜಿ. ಸಾಗರ ಅವರ 'ಪುಟ ತಿರುವಿದಾಗ' ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟಾದ ನಿರೂಪಣೆಯ ಕಥೆಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ತೋರುತ್ತದೆ.

ಶ್ರಾವಣ (ಬೇಂದ್ರೆ ವಿಮರ್ಶೆ)

ಲೇಖಕರು: **ಯುವ ಬರಹಗಾರರು**

ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಪ್ರತಿಭಾ ಯುವ ವೇದಿಕೆಯ ಇನ್ನೊಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಪ್ರಯೋಗವಿದು. ಈ ಪುಸ್ತಕವು ವೇದಿಕೆಯ ಉತ್ಸಾಹವನ್ನು, ಸದಭಿರುಚಿಯನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಪುಸ್ತಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಬೇಂದ್ರೆಯವರ 'ತುಂಬಿತ್ತು ಹಾಲಗೇರಿ', 'ಚಿಗರಿಗಂಗಳ ಚೆಲುವಿ', 'ಜೋಗಿ' ಮತ್ತು 'ಪುಟ್ಟ ವಿಧವೆ' ಕವನಗಳ ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ವಿಮರ್ಶೆಯ ಪ್ರಯತ್ನಗಳಿವೆ. ಬೇಂದ್ರೆಯವರ 'ಶ್ರಾವಣ' ಮತ್ತು 'ಪ್ರಣಯ ಕವಿತೆಗಳು' ಕುರಿತು ಎರಡು ಲೇಖನಗಳಿವೆ. ಒಟ್ಟು ಇಲ್ಲಿನ ಆರೂ ಲೇಖನಗಳು ಉತ್ಸಾಹಭರಿತ ಪ್ರಯತ್ನಗಳಾಗಿವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ನ. ರವಿಕುಮಾರ ಅವರು ಬರೆದ 'ಪುಟ್ಟ ವಿಧವೆ:ಕೆಲ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು' ಸಹಜ ಸ್ಪಂದನದ ವಿಮರ್ಶೆ ಅನ್ನಿಸುತ್ತದೆ.

ಹಾಲು ಕುಡಿದಾ ಹುಡುಗ (ಕಥೆಗಳು)

ಲೇಖಕರು: **ಅಬ್ದುಲ್ ರಶೀದ್**

ಇದು ಲೇಖಕರ ಮೊದಲ ಕಥಾ ಸಂಕಲನ. ರಶೀದ್ ಪ್ರತಿಭಾನ್ವಿತ ಕಥೆಗಾರ. ಸಹಜ ಕಥೆಗಾರಿಕೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಯೋಗಶೀಲತೆ ಎರಡೂ ಮೇಳೈಸಿದ ಇಲ್ಲಿನ ಕಥೆಗಳು ಓದಿನ ಸುಖ ನೀಡುತ್ತವೆ. ರಶೀದ್ ಅವರ ಕಥೆಗಾರಿಕೆಯ ಹಿಂದೆ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಲೀಲಾ ಮನೋಭಾವವಿದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಕಥಾವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ ಹುದುಗಿರುವ ದುರಂತವು ನಮಗೆ ಚುರುಗುಟ್ಟದಂತೆ ತಲುಪುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಈ ಮಾರ್ಗದ ಮೂಲಕ ದುರಂತದ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾದ ಸಂವಹನ ಸಾಧ್ಯವಾಗದೆನ್ನಿ

ಸುತ್ತದೆ. ರಶೀದರ ಭಾಷೆಯ ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟುತನ, ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಡುವ ವಿಶಿಷ್ಟ ಪರಿಸರ–ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳ ಹೊಸತನ ನಮ್ಮ ಗಮನವನ್ನು ತಕ್ಷಣ ಸೆಳೆಯುವಂಥವುಗಳಾಗಿವೆ. ರಶೀದರಿಂದ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚು ಮಹತ್ವದ್ದನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಬಹುದು.

ಏನು ಹೇಳಲಿ ಗೆಳೆಯ (ಕವನಗಳು)

ಲೇಖಕರು: ವಿಜಯ ಸಬ್ಬರಾಜ್

ಲೇಖಕಿಯ ಈ ಎರಡನೇ ಕವನ ಸಂಕಲನದಲ್ಲಿ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ಕವನಗಳಿವೆ. ಇಲ್ಲಿನ ಬಹುಪಾಲು ಎಲ್ಲ ಕವನಗಳ ಹಿಂದೆ ಇರುವವಳು ಓರ್ವ ತಪ್ತ ಹೆಣ್ಣು. ಆದರೆ ಅದು ಢಾಳಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ; ತಪ್ತತೆ ಕವನ ಕಟ್ಟುವ ಕಸರತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಕಂಗೆಟ್ಟು ಹೋಗಿದೆ. 'ಲೆಕ್ಕವಿಲ್ಲದ ಲಕ್ಷ। ನಕ್ಷತ್ರ ದೀಪಗಳ ತಂಪು ಬೆಳಕಿನಲಿ। ಒಳಗೊಳಗೆ ನೂರಾರು ಸಿಡಿಮದ್ದು ಸ್ಫೋಟ'। 'ಗುಜು ನೀರಿನ ಗಂಗೆಯಂಗದಲಿ। ರೋಮಾಂಚನದ ಅಲೆಯುಬ್ಬರ'। ಮುಂತಾದ ಸುಂದರ ಸಾಲುಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಬಹುದಾದರೂ, ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ಕ್ಲಿಷ್ಟವಾದ ಮಾತುಗಾರಿಕೆಯದೇ ಮೇಲುಗೈ. ಕವನ ಕಾವ್ಯಾನುಭೂತಿಯಲ್ಲಿ ತಂತಾನೆ ಸಹಜವಾಗಿ ಅರಳಲು ಬಿಡಬಲ್ಲಷ್ಟು ತಾಳ್ಮೆ ವಹಿಸಿದರೆ ಈ ಲೇಖಕಿ ಒಳ್ಳೆಯ ಕವನಗಳನ್ನು ಕೊಡಬಲ್ಲರೆಂಬ ಆಶಯವಷ್ಟೇ ಈ ಸಂಕಲನದಲ್ಲಿರುವುದು.

ಕಾನುಗೋಡು ಮನೆ (ಕವನಗಳು)

ಲೇಖಕರು: ಕೆ. ಎಚ್. ಶ್ರೀನಿವಾಸ

ಮಾಜಿ ಸಚಿವರ ಮೊದಲ ಸಂಕಲನವಿದು. ಕನ್ನಡ ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಕಾಶನ ಉದ್ಯಮ ಹೆಮ್ಮೆಪಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟು ಭರ್ಜರಿಯಾಗಿ ಹೊರಬಂದಿದೆ ಈ ಪುಸ್ತಕ. ಶ್ರೀನಿವಾಸರು ಪಾಲ್ಗೊಂಡ ರಾಜಕಾರಣವನ್ನು ನೆನೆಸಿಕೊಂಡಾಗ ಆ ರಾಜಕಾರಣಕ್ಕೂ ಈ ಕವನಗಳಿಗೂ ಎಲ್ಲಿಗೆಲ್ಲಿಯ ಸಂಬಂಧವೆಂದು ಅಚ್ಚರಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿನ ಬಹುಪಾಲು ಎಲ್ಲ ಕವನಗಳೂ ತಮ್ಮ ಮಿತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಒಂದಿಲ್ಲೊಂದು ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಖುಷಿ ಕೊಡುತ್ತವೆ. ಹಾಗೇ ನವೋದಯದ ರಸಮುಗ್ಧತೆ ಹಾಗೂ ನವ್ಯದ ಜಾಣ್ಮೆಗಳೆರಡೂ ಮೇಳೈಸಿರುವ ಇಲ್ಲಿನ ಬಹುಪಾಲು ಕವನಗಳ ಕೊರತೆ ಎಂದರೆ 'ತೀವ್ರ ಶೋಧ'ವಿಲ್ಲದಿರುವುದು. ಶ್ರೀನಿವಾಸರು ರಾಜಕಾರಣದಂತೆ ಕಾವ್ಯವನ್ನೂ 'ಕಡ್ಲೆಕಾಯಿ'ಯಂತೆ ಪರಿಗಣಿಸದಿದ್ದರೆ ಅವರಿಂದ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಒಳ್ಳೆಯ ಕವನಗಳು ಬರಬಲ್ಲವೆಂಬ ಶಂಕೆಯನ್ನು ಈ ಸಂಕಲನ ಹುಟ್ಟಿಸುತ್ತದೆ.

ಸಂಭವ (ಕವನಗಳು)

ಲೇಖಕರು: ಬಿ. ಎ. ಸನದಿ

ಇವರ ಈ ಹನ್ನೆರಡನೇ ಕವನ ಸಂಕಲನದಲ್ಲಿ ೬೬ ಪದ್ಯಗಳಿವೆ. ನಿರ್ಮಲ

ಮನಸ್ಸಿನ ನಿರ್ಮಲ ಕವನಗಳಿವು. ತನ್ನ ಅನುಭೂತಿಗೆ ದಕ್ಕಿದಷ್ಟನ್ನೇ ಸರಳವಾಗಿ, ಸುಂದರವಾಗಿ ಹೇಳುವ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು: 'ನಮ್ಮ ಕಾಲಿನ ಕೆಳಗೆ ನಮ್ಮ ಗಮನವೇ ಇಲ್ಲ। ನಮ್ಮ ನೆತ್ತಿಯ ಮೇಲುರಿಯುವ ಸೂರ್ಯ। ನಮ್ಮ ಕಾಲಿನ ಕೆಳಗೂ। ಅಮಿತ ನೆರಳಿನ ಒಳಗೂ। ಬೇರೆ ಹೊಡೆದವನೆಂದು ನಮಗೆ ತಿಳಿದೇ ಇಲ್ಲ !' ॥ ಎಂಬಂತಹ ಹಲವಾರು ಬೆಡಗಿನ ಸಾಲುಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿನ ಹಲವಾರು ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ಓದಿ ಆನಂದಿಸಬಹುದು:

'ಲೆಕ್ಕವೆ ಇಲ್ಲದ ಹೆಜ್ಜೆಗಳಿಟ್ಟರು।
ತಪ್ಪುವ ಲೆಕ್ಕಕೆ ಯಾರು ಹೊಣೆ ?।
ನೊಸಲ ನೇರಕೇ ಬಯಲ ಬಾಗಿಲು।
ಆದರೆದುರಿನದೇ ನಮ್ಮ ಮನೆ !' ॥ ಆದರೆ ಈ ಕವಿ ಚಟ ಅಥವಾ ಆಹ್ವಾನಕ್ಕೆ ಪದ್ಯ ಬರೆಯುತ್ತಾರೆಂಬುದನ್ನು ಬಹಿರಂಗಪಡಿಸುವ ಹಲವು ಕವನಗಳೂ ಇವೆ ಇಲ್ಲಿ: 'ನಾ', 'ಶಾಂತಿಗೊಂದು ಸವಾಲು', 'ರವೀಂದ್ರ ಸ್ಮೃತಿ', 'ಎಲಾ ಶ್ರಾವಣದ ಮೋಡಾ !', 'ಸರ್ವಸತ್ತಾವಾದಿ' ಇತ್ಯಾದಿ....

ಹಸಿವಿನ ಲೋಕ (ಕವನಗಳು)

ಲೇಖಕರು: ಐ. ಆರ್. ಪೆರುಮಾಳ್

ಐ. ಎ. ಎಸ್. ಅಧಿಕಾರಿಯೊಬ್ಬರು ತಮಿಳಿನಲ್ಲಿ ಬರೆದಿರುವ ಕವನಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡದ ಹಿರಿಯ ಕವಿ ವೀಚಿ ಇಲ್ಲಿ ಭಾವಾನುವಾದ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಸಂಕಲನದ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯೇ ಹೇಳುವಂತೆ ಇಲ್ಲಿನ ಕವನಗಳ ಸ್ಥಾಯೀ ಭಾವ: ಹಸಿವು, ನೋವು. ಆದರೆ ನಮ್ಮ ಬಂಡಾಯ ಕವನಗಳಂತೆ ಇವು ಆರ್ಭಟಿಸುವುದಿಲ್ಲ, ಅನ್ಯಾಕ್ರಮಣ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಬದಲಿಗೆ ಹಸಿವು, ಸಂಕಟಗಳ ತಾಯಿ ಬೇರನ್ನು ಅಲ್ಲಾಡಿಸಲು ಯತ್ನಿಸುತ್ತವೆ: 'ಆಗಸವೆಂಬ ಮಡಕೆಯಲಿ। ತಾರೆಗಳೆಂಬ ಅಗುಳುಗಳು। ಕಣ್ಣನ್ನೆಯಲಿ ಕರೆಯುತಲಿಹವು। ಹಸಿವಿನ ಲೋಕಕೆ ಸೆಳೆಯುತಲಿಹವು' ॥ ಆದರೆ ಸಂಕಲನದ ಮೊದಲ ಐದು ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ–'ತಿರು ತಾಂಡವ', 'ಆ ಚೆಲ್ವಕ್ಕಿಗಳು', 'ಹಸಿವಿನ ಲೋಕ', 'ಮನೆಗಳು' ಹಾಗೂ 'ಎದೆ ಬೆಂಕಿ'–ಕಾಣುವ ಈ ಕಾವ್ಯ ತನ್ಮಯತೆ ಹಾಗೂ ತೀವ್ರತೆ ಉಳಿದ 24 ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಮೇಣ ಕಣ್ಮರೆಯಾಗಿ ಸ್ಥೂಲತೆ, ಶಬ್ದಾಡಂಬರ, ಜಾಣ್ಮೆ ಹಾಗೂ ತಮಾಷೆಗಳು ಕಾಣಿಸತೊಡಗಿ ಈ ಕವಿ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸಲಾರ ಎಂಬ ಸಂದೇಹವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ವೀಚಿ ಇಲ್ಲಿ ಬಹು ಒಳ್ಳೆಯ ಅನುವಾದಕರಾಗಿ ಮೆರೆದಿದ್ದಾರೆ.

ಮೋಡದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಣ (ಕವನಗಳು)
ಲೇಖಕರು: **ಮಿತಾ ದೇವನೂರ್**

ಕನ್ನಡದ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಎಳೆಯ ಕವಯತ್ರಿ ಎನಿಸಿರುವ ಮಿತಾಳ 28 ಕವನಗಳು ಇಲ್ಲಿವೆ. ಬಾಲ್ಯ ಹಾಗೂ ಎಳೆಹರೆಯದ ಆಟಪಾಠ, ಹರ್ಷೋಲ್ಲಾಸ, ಭಾವಮುಗ್ಧತೆ ಹಾಗೂ ಬೆರಗು-ಬೆಡಗುಗಳು ಇಲ್ಲಿನ ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಚ್ಛಂದವಾಗಿ ಮೈದಳೆದಿವೆ. ಈ ಕವನಗಳ ಶಕ್ತಿ-ದೌರ್ಬಲ್ಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಬರೆದರೆ ಇದರಿಂದ ಇವಳ ಮುಂದಿನ ಕವನಗಳು ಎಲ್ಲಿ ನಲುಗಿ ಬಸವಳಿಯುವವೋ ಎಂದು ಆತಂಕಪಡುವಷ್ಟು ಸಹಜ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಸಮತೋಲನದಲ್ಲಿವೆ ಈ ಕವನಗಳು. ಬರೆಯಲಿ, ಬೆಳೆಯಲಿ ಎಂದಷ್ಟೇ ಹಾರೈಸಬಹುದು. ಎಷ್ಟಾದರೂ ಅವಳೇ ಬರೆದಿಲ್ಲವೇ: 'ಮೋಡದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಣ । ಕಣದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಿಂಚು । ಮಿಂಚಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಿಡಿಲು । ಸಿಡಿಲಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬೆಂಕಿ' ॥ ಮತ್ತು 'ಒಂದು ಊರಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕವನ । ಕವನದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹುಡುಗಿ । ಹುಡುಗಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹೂವು । ಹೂವಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬೀಜ । ಬೀಜದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮನೆ'॥ ಎಂದು?

ಪುಸ್ತಕ ಸ್ವೀಕಾರ

೧. ಮಾಯಾ ದರ್ಪಣ (ಕಥೆಗಳು) ಲೇ: ಎಂ. ಎಸ್. ಶ್ರೀರಾಮ್
ಪ್ರ: ಕನ್ನಡ ಸಂಘ, ಕ್ರೈಸ್ಟ್ ಕಾಲೇಜು. ಬೆಂಗಳೂರು (1991)
ಪುಟ: x + 163, ಬೆಲೆ ರೂ. 26/-

೨. ಮಿಂಚು ಗೊಂಚಲು (ಕವನ ಸಂಕಲನ)
ಸಂ: ರುದ್ರನಾಥ ಕಲ್ಯಾಣಶೆಟ್ಟಿ ಮತ್ತು ಬಸವರಾಜ ಹಣಜಿ
ಪ್ರ: ಸಾಹಿತ್ಯ ವೇದಿಕೆ, ನರಗುಂದ. ಪುಟ: 49, ಬೆಲೆ ಗೂ, 10/-

೩. ಬೆಟ್ಟದಪುರ (ಕಾದಂಬರಿ) ಲೇ: ಅರ್ಚೀ
ಪ್ರ: ಎನ್.ಆರ್,ಎ.ಎಂ.ಎಚ್. ಪಬ್ಲಿಕೇಷನ್, ಕೋಟೇಶ್ವರ-576 222 (1991)
ಪುಟ: iv + 220, ಬೆಲೆ ರೂ. 25/-

೪. ದೇವಿಭೂತ ಕನಸು ಮತ್ತು ವಿಜ್ಞಾನ (ವಿಚಾರ) ಲೇ: ಡಾ॥ ಐ. ಎ. ಲೋಕಾಪೂರ
ಪ್ರ: ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ವಿಜ್ಞಾನ ಪರಿಷತ್, ಹರಿಹರ ಘಟಕ (1991)
ಪುಟ: 28, ಬೆಲೆ ರೂ. 7/-

೫. ಹೊಸ ದಿಕ್ಕು (ವಿಮರ್ಶೆ) ಲೇ: ಡಾ॥ ಬಸವರಾಜ ಸಬರದ
ಪ್ರ: ಪಲ್ಲವಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ಬೀದರ್-585 401 (1990)
ಪುಟ xii + 152, ಬೆಲೆ ರೂ. 30/-

೬. ಮಣ್ಣ ನೆನಪಿನ ಮೇಲೆ (ಕವನ ಸಂಕಲನ) ಲೇ: ಜಿ. ಸುಬ್ರಾಯಭಟ್ಟ ಬಕ್ಕಳ
ಪ್ರ: ಬಕುಲ ಪ್ರಕಾಶನ. ಬಕ್ಕಳ, ಶಿರಸಿ 581 336 (ಉ.ಕ.) (1991)
ಪುಟ: 46, ಬೆಲೆ ರೂ. 10/-

ಸಂಪಾದಕರ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು

ಪ್ರಿಯ ಓದುಗ,

ನಮ್ಮ ನಾಲ್ಕನೇ ಸಂಪುಟದ ಎರಡನೇ ಸಂಚಿಕೆಯನ್ನು ನಾವು ಹೇಳಿದ್ದಂತೆ ಆದಷ್ಟು ಬೇಗ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಆದರೆ ಇದೇ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ನಮ್ಮ ಓದುಗರಿಂದ ಬಂದಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಸಲು ವಿಷಾದವಾಗುತ್ತದೆ. ಚಂದಾ ಕಳಿಸಿದರಾದೀತೆಂಬ ನಿಮ್ಮ ಔದಾಸೀನ್ಯತೆಯನ್ನು ಎದುರಿಸುವಷ್ಟು 'ಸಂವಾದ' ಭದ್ರವಾಗಿಲ್ಲ ಆದುದರಿಂದ ಓದುಗರು ಕೂಡಲೇ ಚಂದಾ ಕಳುಹಿಸಿ ಸಹಕರಿಸಬೇಕು. ಚಂದಾ ನವೀಕರಿಸದಿದ್ದರೆ ಮೂರನೇ ಸಂಚಿಕೆಯನ್ನು ಕಳುಹಿಸಲು ನಮಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಈ ಮೂಲಕ ತಿಳಿಸಬಯಸುತ್ತೇವೆ.

ಈ ಬಾರಿ ಕನ್ನಡ ಸಾರಸ್ವತ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಎರಡು ಹರ್ಷದ ಸುದ್ದಿಗಳಿವೆ. ಒಂದು ಹೆಗ್ಗೋಡಿನ ಕೆ. ವಿ. ಸುಬ್ಬಣ್ಣನವರಿಗೆ ಮ್ಯಾಗ್ಸಸ್ಸೆ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಬಂದಿರುವುದು. ಇನ್ನೊಂದು ವಿ. ಕೃ. ಗೋಕಾಕರಿಗೆ ಜ್ಞಾನಪೀಠ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಲಭಿಸಿರುವುದು. ಈ ಇಬ್ಬರನ್ನೂ ಸಂವಾದ ಅಭಿನಂದಿಸುತ್ತದೆ. ಸುಬ್ಬಣ್ಣ ಹೆಗ್ಗೋಡಿನಲ್ಲಿ ಮಾಡಿರುವ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಕೆಲಸ ಅದ್ವಿತೀಯವಾದುದು. ಅದನ್ನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿಯೇ ನೋಡಿ ನಂಬಬೇಕು. ಸರ್ಕಾರದ ಒಂದು ಇಲಾಖೆ ಅಥವಾ ಅಂಗಸಂಸ್ಥೆಯೊಂದು ಮಾಡ ಲಾಗದ ಕೆಲಸವನ್ನು ಸುಬ್ಬಣ್ಣನವರ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ 'ನೀನಾಸಂ' ಮಾಡಿದೆ. ಆದರೆ ಸುಬ್ಬಣ್ಣ ಫೋರ್ಡ್ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನದಿಂದ ಈ ಕೆಲಸಕ್ಕಾಗಿ ಹಣ ಪಡೆದದ್ದರ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ನೀನಾಸಂ ಬೆಳೆಸುತ್ತಿರುವ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಸರಳತೆಯ, ಸಮಾನತೆಯ ಹಾಗೂ ವಿಕೇಂದ್ರಿತ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯೇ ಎಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಹಲವಾರು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಅವಕಾಶವಿದೆ. ನಮ್ಮ ಮುಂದಿನ ಸಂಚಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರವಾದ ಬರೆಹಗಳನ್ನು ಕೊಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತೇವೆ.

ಗೋಕಾಕರಿಗೆ ಜ್ಞಾನಪೀಠ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಸಿಗುವ ಸುದ್ದಿ ಅವರ 'ಭಾರತ ಸಿಂಧು ರಶ್ಮಿ' ಹೊರಬಂದಾಗಿನಿಂದ ಇತ್ತು. ಅದು ಈಗ ನಿಜವಾಗಿದೆ. ಗೋಕಾಕರು ನಮ್ಮ ಹಿರಿಯ ಸಾಹಿತಿ, ವಿಮರ್ಶಕರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರು. ನವ್ಯ ಕಾವ್ಯದ ಪ್ರಥಮ ಪ್ರಯೋಗ

ಮಾಡಿದವರು ಎಂಬ ಹೆಗ್ಗಳಿಕೆಯೂ ಇವರದಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಈವರೆಗೆ ಜ್ಞಾನಪೀಠ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಪಡೆದಿರುವ ಕುವೆಂಪು, ಬೇಂದ್ರೆ, ಕಾರಂತ ಹಾಗೂ ಮಾಸ್ತಿಯವರ ಪ್ರತಿಭೆಯೊಂದಿಗೆ ಗೋಕಾಕರ ಪ್ರತಿಭೆಯನ್ನು ಹೋಲಿಸಿ ನೋಡಿದಾಗ ಗೋಕಾಕರಿಗೆ ಜ್ಞಾನಪೀಠ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಸಂದಿರುವುದು ಅವರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರತಿಭೆಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಉನ್ನತ ಸ್ತರಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ನಡೆಸಿದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಆಡಳಿತ ಹಾಗೂ ಪರಿಚಾರಿಕೆಗೆ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಅದೇನೇ ಇರಲಿ, ಇದು ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಸಂದಿರುವ ಐದನೇ ಜ್ಞಾನಪೀಠ ಪ್ರಶಸ್ತಿ. ಕನ್ನಡಿಗರೆಲ್ಲರೂ ಹೆಮ್ಮೆಪಡಬಹುದಾದ ಸಂದರ್ಭ ಇದು. ಆದರೆ ಹೆಮ್ಮೆಯು ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನಾವು ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಮರ್ಶೆಯ ಮೂಲ ನಂಬಿಕೆಗಳಿಗೆ ಕುರುಡಾಗುವಂತಾಗಬಾರದು. ಈ ಸಂಬಂಧ ಸಂವಾದ ಚರ್ಚೆಯನ್ನು ಆಹ್ವಾನಿಸುತ್ತದೆ.

ಇನ್ನು ಗುಲ್ಬರ್ಗಾದ ನಮ್ಮ ಇಬ್ಬರು ಸಾಹಿತಿ ಮಿತ್ರರು 'ಆಯ್ದ ಕವನಗಳು' ಮೂಲಕ ಉಂಟು ಮಾಡಿದ ಗದ್ದಲ ಎಷ್ಟು ಅರ್ಥಹೀನ ಎಂಬುದು ಈಗ ಆ ಮಿತ್ರರಿಗೇ ಗೊತ್ತಾಗಿರಬೇಕು. ಗೊತ್ತಾಗಿದ್ದರೆ ಸಂತೋಷ. ಪಠ್ಯ ಪುಸ್ತಕ ಮಾಡಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದಲೇ ಕಾವ್ಯ ಸಂಪಾದನೆ ಮಾಡುವುದು ಕಾಲೇಜು-ಯೂನಿವರ್ಸಿಟಿಗಳಲ್ಲಿನ ಸಾಹಿತಿ ಮಿತ್ರರ ಹೊಸ ಉದ್ಯೋಗವೇನಲ್ಲ. ಆದರೆ ಈ 'ಸಂಪಾದನೆ' ಹಾಗೂ 'ಉದ್ಯೋಗ'ಗಳ ನಡುವೆ 'ಬಂಡಾಯ'ದ ಬಾವುಟವನ್ನೂ ಹಾರಿಸ ಹೊರಟಿರುವ ಕೆಲವು ಮಿತ್ರರು ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಬಂಡಾಯವೆನ್ನುವುದನ್ನು ಒಂದು ಅಗ್ಗದ, ಹುಡುಗಾಟಿಕೆಯ ವಸ್ತುವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಸಫಲರಾಗುತ್ತಿರುವುದು ಖೇದಕರ. ಕಾವ್ಯ ಅದು ನವೋದಯದ್ದೇ ಆಗಿರಲಿ, ನವ್ಯದ್ದೇ ಆಗಿರಲಿ, ಬಂಡಾಯದ್ದೇ ಆಗಿರಲಿ, ಅದರ ಮೂಲ ಪ್ರೇರಣೆ ಜೀವದ ಐಕ್ಯತೆ ಹಾಗೂ ಸಾಮರಸ್ಯವಾಗಿರಬೇಕೆಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಇಲ್ಲದೇ ಹೋದಾಗ ಕಾವ್ಯ ರಚನೆ, ಕಾವ್ಯ ಸಂಪಾದನೆಗಳೆರಡೂ ಇಂತಹ ರಾದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಸೃಷ್ಟಿಸಬಲ್ಲವು. ಹೋಗಲಿ, ಈ ರಾದ್ಧಾಂತದಿಂದ ಆಗಿರುವ ಪರಿಣಾಮವಾದರೂ ಏನು ? ಗೆಳೆಯರು ಯೋಚಿಸಲಿ.

ಇಂತಹುದೇ ರಾದ್ಧಾಂತ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತಿರುವ ಖಾಸಗಿ–ಕಂ–ಬಹಿರಂಗ ಪತ್ರಗಳು. ದೇವನೂರ ಮಹಾದೇವರ ಡಾರ್ಲಿಂಗ್–ಡಾರ್ಲಿಂಗ್ ಲವ್ ಲೆಟರ್‌ಗಳು, ಪೋಲಂಕಿ–ಚಂಪಾರ ಡಾರ್ಲಿಂಗ್ ಡಾರ್ಲಿಂಗ್ ಹೇಟ್ ಲೆಟರ್‌ಗಳು ಹಾಗೂ ಶೂದ್ರ–ಶಿವಪ್ರಕಾಶ್ ಡಾರ್ಲಿಂಗ್–ಡಾರ್ಲಿಂಗ್ ಲವ್–ಹೇಟ್ ಲೆಟರ್' ಯಾವ ಮಹತ್ವದ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿವೆ ? ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಪ್ರೀತಿ-ಸ್ನೇಹಗಳ ಹೆಸರೆತ್ತಿಕೊಂಡೇ ದ್ವೇಷ-ಕ್ರೌರ್ಯಗಳ ಆಟವಾಡುತ್ತಿರುವುದು ಸಣ್ಣ

ಮಗುವಿಗೂ ಗೊತ್ತಾಗುವಂತಿದೆ. ಆಪ್ತ ವಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಎಂದೋ ಆಡಿದ ಸಾಂದರ್ಭಿಕ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಬಹಿರಂಗವಾಗಿ ಆಯುಧಗಳಂತೆ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಈ ಪತ್ರಗಳು ಮೂಲತಃ, ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಚರ್ಚೆಯ ಸೋಗು ಹಾಕಿದ ವೈಯುಕ್ತಿಕ ದ್ವೇಷಾಸೂಯೆಗಳ ಆಸ್ಫೋಟಗಳು ಮಾತ್ರ. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಅಪ್ಪಂದಿರನ್ನು, ಹೆಂಡಿರನ್ನು, ಸ್ನೇಹಿತರನ್ನು ಏಕೆ ಎಳೆದು ತರಬೇಕು ? ಅದೂ ಇವರನ್ನು ಎಳೆದು ತರುವುದು ಬುದ್ಧ, ಗಾಂಧಿ, ಬಸವಣ್ಣ, ಅಂಬೇಡ್ಕರರೆಂಬ ಸ್ತಂಭಗಳ ಮೇಲೆ ನಿಂತ ಅಟ್ಟಣಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ! ಈ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲವೂ ಅಗ್ಗ, ನಂನಮ್ಮ ಅಹಂಕಾರಗಳ ಹೊರತಾಗಿ .. ಹೀಗೆ ನಮ್ಮ ಅಹಂಕಾರವೇ ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಪವಿತ್ರ ಎಂದು ನಂಬತೊಡಗಿರುವ ನಾವು ಕೊನೆಗೆ ಯಾವುದರ ಪಾವಿತ್ರ್ಯವನ್ನೂ ಸಹಿಸದೆ ಹುಳುಗಳಂತೆ ಅಳಿಯುವೆವು.

ಇದು ಮಾಸ್ತಿ ಜನ್ಮಶತಾಬ್ಧಿ ವರ್ಷ. ಈ ವರ್ಷದ ನಮ್ಮ ವಿಶೇಷ ಸಂಚಿಕೆ ಮಾಸ್ತಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಮರ್ಶೆಗೆ ಮೀಸಲಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಸಂಪುಟದ ಕೊನೆಯೆರಡು ಸಂಚಿಕೆಗಳು ಸಂಯುಕ್ತವಾಗಿ ಬರುವ ಈ ವಿಶೇಷ ಸಂಚಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡದ ಹೆಸರಾಂತ ವಿಮರ್ಶಕರು ಮಾಸ್ತಿ ಸಾಹಿತ್ಯದ ವಿವಿಧ ಮಗ್ಗುಲುಗಳ ಅವಲೋಕನ ಮಾಡಲಿದ್ದಾರೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವಭಾವಿಯಾಗಿ ನಾವು ಮಾಸ್ತಿ ಕುರಿತು ಕರ್ನಾಟಕದ ಮೂರು ವಿವಿಧ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ವಿಚಾರ ಸಂಕಿರಣಗಳನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಇಂತಹ ಮೊದಲ ವಿಚಾರ ಸಂಕಿರಣ ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ 8ರಂದು ಹಾಸನದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಶಂಕರಮಠದ ಸಭಾಂಗಣದಲ್ಲಿ ಹಾಸನ ಮಿಡ್‌ಟೌನ್ ರೋಟರಿ ಕ್ಲಬ್‌ನ ನೆರವಿನಿಂದ ಏರ್ಪಾಡಾಗಿದೆ. ತಮ್ಮೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಈ ವಿಚಾರ ಸಂಕಿರಣಕ್ಕೆ ಸ್ವಾಗತಿಸುತ್ತೇವೆ.

—ಸಂಪಾದಕರು

ಸಂವಾದ ಪ್ರಕಾಶನ

ಪ್ರಿಯರೇ,

ನಾವು ನಾಲ್ಕು ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದು ಅವುಗಳ ವಿವರ ಹೀಗಿದೆ:

1. **ಈ ನೆಲದ ಹಾಡು** (ಕವನ ಸಂಕಲನ)
   ಲೇ: ಸ. ಉಷಾ ಪುಟಗಳು: viii + 50 ಬೆಲೆ: ರೂ. 15–00

2. **ಹೆಜ್ಜೆ ಮೂಡಿದ ಹಾದಿ** (ಕಥಾ ಸಂಕಲನ)
   ಲೇ: ಬಾನು ಮುಷ್ತಾಕ್ ಪುಟ: viii + 110 ಬೆಲೆ: ರೂ. 21–00

3. **ಗಮನ** (ವಿಚಾರ–ವಿಮರ್ಶೆ)
   ಲೇ: ಡಿ. ಎಸ್. ನಾಗಭೂಷಣ ಪುಟ: viii + 130 ಬೆಲೆ: ರೂ. 33–00

4. **ಕಾಡಿನ ಹುಡುಗ ಕೃಷ್ಣ** (ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಆಲನಹಳ್ಳಿ ನೆನಪಿನ ಸಂಪುಟ)
   ಪುಟ: viii + 130 ಬೆಲೆ: ರೂ. 35–00

ವಿಶೇಷ ರಿಯಾಯಿತಿ: ನಮಗೆ ನೂರು ರೂಪಾಯಿ ಎಂ.ಓ. ಅಥವಾ ಡಿ.ಡಿ. ಕಳುಹಿಸುವ ಮೂಲಕ, ಒಳ್ಳೆಯ ಕಾಗದ ಹಾಗೂ ಅತ್ಯಾಕರ್ಷಕ ರಕ್ಷಾಪುಟಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಒಟ್ಟು ನೂರಮೂರು ರೂಪಾಯಿಗಳ ಮುಖ ಬೆಲೆಯ ಈ ನಾಲ್ಕು ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ನೀವು ಪಡೆಯುವುದಲ್ಲದೆ 1991ನೇ ವರ್ಷಕ್ಕಾಗಿ 'ಸಂವಾದ' ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಉಚಿತವಾಗಿ ಪಡೆಯಬಹುದು. ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ನೋಂದಿತ ಅಂಚೆ ಮೂಲಕ ಕಳುಹಿಸಲಾಗುವುದು.

ಸಂಪರ್ಕಿಸಿ:

ಸಂವಾದ ಪ್ರಕಾಶನ, ಮಲ್ಲಾಡಿಹಳ್ಳಿ–577 531, ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆ.

'ಸಂವಾದ'ದ ಹಳೆಯ ಸಂಚಿಕೆಗಳು: ಒಂದನೇ ಹಾಗೂ ಮೂರನೇ ಸಂಚಿಕೆಗಳ ಹೊರತಾಗಿ 'ಸಂವಾದ'ದ 19ನೇ ಸಂಚಿಕೆಯವರೆಗೆ ಹಳೆಯ ಸಂಚಿಕೆಗಳು ಲಭ್ಯವಿದ್ದು, ಆಸಕ್ತರು ಅವನ್ನು ಸಂಚಿಕೆಗೆ ತಲಾ ಮೂರು ರೂಪಾಯಿಗಳಂತೆ ಲೆಕ್ಕ ಹಾಕಿ ಹಣ ಕಳುಹಿಸಿ ಪಡೆಯಬಹುದು,

—ಸಂವಾದ ಪ್ರಕಾಶನ

ಈ ಸಂಕಲನದಲ್ಲಿ—